

Літаратурная Маставітца

Выдаецца з 1932 г.

№ 38 (2617)

ПЯТНІЦА

22

верасня 1972 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАўЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ НА ШАСНАЦЦАЦІ СТАРОНКАХ

Цана 8 кап.

Сем дзён на гасцінай беларускай зямлі гучалі натхнёныя словы паэтаў і празаікаў з усіх братніх рэспублік Саветскага Саюза. Сем дзён верасня ўмясцілі ў сабе мноства сустрэч, гутарак, усмешак, кветак, добрых слоў. Завершэннем Тыдня літаратуры народаў СССР у Беларусі было

адкрыццё свята паэзіі на радзіме нашага народнага паэта Януба Коласа. Тут, у маляўнічым урочышчы Дубы на баразе Нёмана, сабраліся ўсе ўдзельнікі свята, каб сваім паэтычным словам уславіць адзінства і дружбу нашых народаў.

Справаздачу са свята паэзіі ў Мікалаеўшчыне чытайце на стар. 2—3.

ПЕСНІ БРАЦТВА НАД НЁМАНАМ

Свята паэзіі ў Мікалаеўшчыне

І строки напряженные

СОНЕЧНАІ дарогай брацкіх сустрэч прайшоў па Беларусі Тыдзень літаратуры народаў СССР, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння Савецкага Саюза.

Мінск і Брэст, Віцебск і Гродна, Гомель і Магілёў як самых блізкіх сяброў сустракалі пасланцоў шматнацыянальнай літаратуры краіны — пісьменнікаў і паэтаў Масквы, Ленінграда і ўсіх саюзных рэспублік. Мінскі шэсць яркіх дзён, якія ўзбагацілі пісьменнікаў і паэтаў, падарылі радасць вочнага спаткання з аўтарамі любімых кніг дзесяткамі тысяч працаўнікоў гарадоў і вёсак.

На сёмы, заключны дзень дарогі ўдзельнікаў тыдня сышліся на крутым беразе імклівага Нёмана, у вёсцы Мікалаеўшчына.

...Есць месцы на роднай зямлі, непарыўна звязаныя з самым народным лёсам, акружаныя любоўю мільёнаў. Есць яны ў рускіх і ўкраінцаў, ва ўзбекаў і азербайджанцаў — у кожнага народа. Для беларусаў адным з такіх месцаў стала вёска над Нёманам. Тут, каля Мікалаеўшчыны, у сям'і паўпісьменнага лесніка 90 гадоў назад нарадзіўся Якуб Колас — паэт, аб імён якога разам з імёнамі буйнейшых пісьменнікаў іншых народаў, сёння яшчэ ў школе даведвацца не толькі беларусы, але і яго ровеснікі ва ўсёй неабсяжнай нашай краіне.

Тут будучы паэт упершыню ўдыхнуў паветра Радзімы, убачыў прыгажосць і горач роднай зямлі, дзе

Чуў не раз у чыстым полі

Плач і слёзы бедка.

Талант, памножаны па вернасць народу, высокая партыйнасць радкоў і спраў вылучылі Якуба Коласа ў сягоньшні маладой савецкай беларускай літаратуры. Ён быў і застаецца любімым народным паэтам.

Раніцай 17 верасня жывымі ручкамі пацяклі да Мікалаеўшчыны людскія натўпы. Столькі паклоннікаў паэтычнага слова, колькі прыйшло сюды ў гэты раніцу, Мікалаеўшчына даўно не бачыла. З Мінска і Стоўбцаў, Нясвіжа і Барысава, з Негарэлага і Дзяржынска, з далёкіх і блізкіх вёсак сцягнуліся сюды тысячы

людзей — землякоў вялікага паэта.

Землякамі Коласа па праву могуць лічыць сябе і дарагія госці, якіх гаспадары Свята сустракалі на граніцы Дзяржынскага і Стаўбцоўскага раёнаў на шляху Мінск—Брэст.

Пісьменнікі Расіі маюць права лічыць Якуба Коласа сваім земляком таму, што руская зямля была гэтак жа блізка яму, як родныя прасторы, а вялікая руская літаратура стала для яго галоўнай і мудрай школай майстэрства.

Украінскія пісьменнікі — таму, што была іх Радзіма, іх літаратура горача любімая Коласам — натхнёным перакладчыкам вершаў вялікага кабзара.

Узбекскія пісьменнікі — таму, што ў суровую ваенную часіну іх сталіца стала другім домам Якуба Коласа.

Я ўсім путром, душой адчую
Тваіх ясных цяплыню.

Я промень сонца пацалаю
З узбекскіх далачынь.

— Лісаў Колас у час вяртання з Ташкента на вызваленую зямлю Беларусі.

У сэрцы паэта-інтэрнацыяналіста, у яго вершах жыла палымная любоў да кожнага народа краіны, да савецкага братства, выкаванага партыяй Леніна. Вопытам жыцця спасцігнуў Колас, што без магутнай Расіі не ведаць бы яго народу шчасця, што толькі адзінства народаў СССР, іх агульны ратны подзвіг вызвалілі яго Беларусь з фашыскай няволі, а агульны працоўны подзвіг увазрасціў яе спаленыя гарады і вёскі.

Дружбаў народаў магутна
краіна.

Моц наша ў згодзе святой.
Будзь жа шчасліва ты, наша
пуціна,

Вечна свяці яснаюй!
— Лісаў народны паэт. Гэта сапраўды шчаслівая дарога і прывяла пісьменнікаў многіх народаў краіны на радзіму Коласа, да яго бацькоўскага дома.

Хлебам-соллю прывецілі гасцей гаспадары. Для іх выканалі свае мелодыі народныя цымбалісты з калгаса «Ленінскі

шлях» Дзяржынскага раёна, а дзяўчаты са Стаўбцоўскага Дома культуры выканалі радасную «Прывітальную» песню і народныя танцы.

Гэта сустрэча на дарозе была нібы ўступам у Свята.

Пасланцы дзесяткаў нацыянальных літаратур, сыны і дачкі вялікіх і малых народаў — удзельнікі тыдня ўсклалі кветкі ля адкрытага ў Мікалаеўшчыне помніка, з высокага п'едэстала якога глядзіць на родныя прасторы Якуб Колас — паэт-грамадзянін, пясняр брацтва савецкіх людзей.

Госці агледзелі філіял літаратурнага музея Коласа ў Мікалаеўшчыне, з глыбокай пашанай прайшлі пад ліпамі, пасаджанымі яго рукамі, па месцах, якія любіў, ніколі не забываў і пранікнёна ўславіў Якуб Колас.

А ў поўдзень тысячы паклоннікаў паэзіі сабраліся ва ўрочышчы «Дубы» на самым беразе Нёмана.

Пад аваяццю прысутных першы намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР народны пісьменнік рэспублікі Іван Шамякін аб'яўляе аб адкрыцці Свята паэзіі, якое завяршае Тыдзень літаратуры народаў СССР у Беларусі.

Першае слова на свяце — пашану вялікай рускай літаратуры, традыцыі, вопыт, геніяльны творы і прыклад якой — пуняводны маяк для пісьменнікаў усіх народаў.

Кіраўнік пісьменніцкай дэлегацыі Расійскай Федэрацыі вядомы савецкі раманіст Віталій Закрукткін перадае ўсім прысутным на свяце гарачае прывітанне ад пісьменнікаў Расіі і шматлікіх паклоннікаў беларускай літаратуры, якія жывуць па ўсёй краіне.

— Мы, удзельнікі Тыдня літаратуры народаў СССР у Беларусі, радуемся таму, што змаглі пазнаёміцца з гераічнай беларускай зямлёй, яе цудоўнымі людзьмі, выдатнымі працаўнікамі, — гаворыць ён. — Мы ганарымся тымі поспехамі, якіх дасягнуў беларускі народ і ўсведамляем, што гэта стала магчымым толькі дзякуючы вялікай дружбе, узае-

мадапамозе і падтрымцы ўсіх народаў нашай шматнацыянальнай краіны.

Слаўныя працоўныя справы, з якімі мы пазнаёміліся ў час наведвання гарадоў і вёсак, прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў Беларусі, — працягвае Віталій Закрукткін, — натхняюць нас, пісьменнікаў і паэтаў, на стварэнне новых твораў аб вялікім брацтве ўсіх народаў Савецкага Саюза, аб бесмяротнай дружбе, змацаванай крывёй на палях грознага бітваў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Мы ганарымся тым, што толькі ў нашай краіне пісьменнікі атрымалі магчымасць так блізка і часта сустракацца са сваімі чытачамі ў любым кутку Савецкага Саюза. І ўсюды, дзе ён ні пабывалі пасланцы шматнацыянальнай сямі нашых пісьменнікаў, яны сустракаюць самае поўнае ўзаемаўзруменне. Жывое слова паэзіі, апавесці, рамана, на якой бы мове ні тварыў яго аўтар, знаходзіць шлях да сэрца кожнага народа. Гэта з новай сілай адчулі мы ў дні Тыдня брацкіх літаратур у Беларусі.

Гэтыя словы ярка пацвердзіла і сустрэча, аказаная ўдзельнікамі Свята народнаму паэту Калмыкі Давіду Кугульцінаву. Далёка ад Беларусі яго родная Эліста, дзе жыў і тварыць ён. Але спадабаліся беларусам яго натхнёныя вершы, знаёмыя ім па перакладах на рускую і беларускую мовы.

Давід Кугульцінаў прачытаў новыя вершы аб вялікім савецкім брацтве і яшчэ — аб самой працы паэта-грамадзяніна:

Когда с неистовым ты

ищешь рвеньем

То вещество, что может

запылять,

И дума стать готова

откровеньем,

Чтоб радовать людей и

волновать.

Тогда бумагу, жаждущую

истин,

Ты напои, ты живишь в ней

вдохни,

Найди эпитет и глагол

единственный

Аб гэтым пошуку адзіных, самых дакладных і яркіх слоў, з якіх толькі і нараджаецца сапраўдная літаратура, гаварыў і вядомы ўкраінскі пісьменнік Аляксей Палтаўцакі.

Ля мікрафона вядомы а-рускі празаік Іван Меле.

— Мне хочацца ад усяго сэрца перадаць нашым дарагім гасцім-літаратарам усіх саюзных рэспублік, якія прымалі ўдзел у Тыдні брацкіх літаратур, словы гарачай любві і ўдзячнасці за цёплую сустрэчу, — гаворыць ён. — У гэтыя дні на радзіме Купалы і Коласа мы больш пазналі адзін аднаго, умацавалі вузы нашай творчай садружнасці.

Сённяшніе Свята паэзіі на роднай зямлі вялікага пясняра нашага роднага краю — сапраўды інтэрнацыянальнае. Як бы парадаваўся пяпер наш Якуб Колас, які праз усё жыццё пранёс любоў да вялікай рускай літаратуры і многае зрабіў для перакладаў на нацыянальную мову твораў рускай класікі. Свята ж сабрала на беразе сівога Нёмана ля яго роднай хаты прадстаўніц усёй шматнацыянальнай вецкай літаратуры. Гэта сведчанне нашай вялікай і непарыўнай дружбы.

— Дарагія сябры, родныя мае беларусы! — так пачаў сваё выступленне казахскі паэт Кайрат Жумагаліев. — Брацкае цяпло, зведанае мною на вашай зямлі, дае мне права сказаць: родныя мае!

Ён чытае вершы, народжаныя ў дні тыдня, пад уражаннем сустрэч з народам Беларусі, яе радаснай навіны.

Слова — вядомаму рускаму паэту-песенніку Віктару Бокваю.

— За час знаходжання ў брацкай Беларусі, — гаворыць ён, — кожны з нас глыбока адчуў не толькі шчодрую гасціннасць, але і дарагія рысы душы яе народа — велізарную працавітасць, гатоўнасць да подзвігу і вялікую цягу да цудоўнага. Нам, гасціям рэспублікі, нібы адкрылася і першапрывітанне ўсіх цяперашніх поспехаў Беларусі — у навуцы і

Будзьце МАСТАКАЎ

У майстэрні Андрэя Бембеля

Народны мастак Андрэй Бембель — з тых, што закладвалі падмурак школы беларускай скульптуры. Апошнія дваццаць гадоў ён узначальвае нафедру скульптуры ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце.

А чым заняты майстар у сваёй майстэрні?

— Цяпер я разам з архітэктарам Валодзікам Занковічам выконваю заказ салігорцаў, — расказвае Андрэй Ануфрыевіч, — мы робім помнік Уладзіміру Ільчу Леніну для гэтага маладога беларускага горада. Помнік будзе вырашаны спецыяльна для галоўнай магістралі Салігорска. Ён стане на пляцоўцы, якая прымае да цэнтральнай плошчы горада, наля парк. З плошчаю помнік створыць адзіны комплекс.

— З якога матэрыялу будзе зроблены помнік?

— Пакуль што гэта тытане застаецца адкрытым. Дыкдама толькі ўстаноўлена, што матэрыялаў будзе два. На цокаль пойдзе вільчэ граніт. Ну, а сама фігура — ці то з бронзы, ці то з лі-

ставой сталі... Паўна сказы пакуль што нельга.

— А даўно ўжо працуеце над праектам?

— Год... Перабраў масу варыянтаў, зрабіў шмат мадэляў. Ужо блізка да завяршэння рабочага мадэля помніка...

— А налі паўстане помнік?

— У наступным годзе. На адным са станкоў у майстэрні скульптара — вялікі бюст Яўні Купалы. Праца над ім у самым разгары: карычневат-чорная паверхня лшчэ няроўная, нібы пакрытая адмысловымі ўсплескамі — яна, здаецца,

выпраменьвае неспакой пошукаў мастака...

— А гэта па чыміх захаце?

— Ні па чыміх, — усміхаецца Андрэй Ануфрыевіч, — гэта — для све. Міркую паказаць на выстаўцы, прысвечанай 50-годдзю СССР. Я даўно ўжо маю на мэце стварыць партрэт дарагога для мяне Купалы... І вось, нарэшце...

— Але ж гэта, мабыць, не апошні ваш зварот да вобразца?

— А тут ужо, даруйце, мая нухія, так сказаць, мае сакрэты...

Што ж, сакрэты майстра — ёсць сакрэты. Аднак гэты іншакі з часам майстар раскрывае іх. Пачынаем...

М. КРУПКО.

З НАВІНАК БЕЛАРУСКАЙ СЦЭНАГРАФІІ

Новы тэатральны сезон. Новыя спектаклі. Новыя работы рэжысёраў, акцёраў, мастакоў... Навы карэспандэнт аглянуў да галоўнага мас-

тэра Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Яўні Купалы Армена Баграцівіча Грыгар'янца і напярэй расказаць над чым працуе сёння для тэатра майстры сцэнаграфіі.

Рытуэцка да вясціноў сатырычнай намендэна назваў «Таблетка пад язык». Яе будзе афармляць Барыс Герлаван. Прэсу мы атрымалі зусім нядаўна. Праца над ёю — у пачатковай стадыі. Барыс Герлаван з рэжысёрам Барысам Луцкікам яшчэ толькі падступаюць да шляхоў уваблення аўтарскай задумы...

ГРАВЮРЫ ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ

У выдавецтве «Беларусь» у рэдакцыі вылучнай прадукцыі атрыманы сігнальны экзэмпляр кнігі «Гравюры Францыска Скарыны».

Тут сабраны рэпрадукцыі гравюр, заставак, букваў славутых скарынінскіх выданняў. Прычым, дадзены яны ў натуральную велічыню, а

фрагменты павялічаны.

Фотарэпрадукцыі і фотарэстаўрацыю гравюр зрабіў П. Захарэнка. Уступны артыкул, сістэматызацыю гравюр і мастацтвазнаўчы аналіз правёў Л. Баранца. Навуковыя рэдактары выданьня — доктар філала-

гічных навук А. Жураўскі, кандыдат мастацтвазнаўства П. Масленікаў, кандыдат гістарычных навук Г. Штыхаў. Мастацкае афармленне У. і М. Басілыгаў.

5000 экзэмпляраў унікальнага выданьня друкуецца на паліграфічным камбінаце імя Я. Коласа.

У ГОНАР 50-ГОДДЗЯ СССР

Слаўнай даце ў жыцці краіны прысвячаецца выстаўка твораў вылучнага мастацтва, якая дзімі адкрыцця ў выставачнай зале Гомельскага аддзялення Саюза мастакоў БССР.

У энцапедыі будзе прадстаўлена няль васьмідзесяці работ мастакоў Гомельшчыны. Новыя творы пака-

жуць Д. Алейнік, М. Казаневіч, А. Оспіпаў і іншыя. Сярод экспанентаў — старэйшы мастак Гомельшчыны, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР В. Звінаградскі.

Новыя работы пакама гомельскі скульптар Д. Папоў.

на; можна захапіцца экзатычна і так старажытны дэкарацыі, што лян зрабілі б непрыкметнай на сваім фоне іру акцёраў. Я не лічу, што тэатральны мастак з'яўляецца адным з саўтараў спектакля, не мае права рабіць штосьці «абсалютна самастойнае», тварыць без «аглядкі» на рэжысёра, на акцёра, на драматурга... Вось чаму дэкарацыя да «Вясёлага трынта», як зроніць, і да іншых спектакляў, мы стараемся выканаць нібы на паўтарах...

— А «Лесвіца славы»? — Скрыбаўская «Лесвіца славы» ўжо даўно

шырока вядомая. У пастаноўцы і афармленні паспелі сілсацца пэўныя традыцыі. Мы імем гэтага традыцыі абсалютна сучаснага акцёра Спештаньні толькі тады па сапраўдному з'яўляецца гледаць, калі глядзя убачыць, адчужаюцца пераклічку з сённяшнім днём... І мы пастараліся адсуныць «этнаграфічнасць» на задні план, а вылучыць, так сказаць, агульназначны моманты...

— У чым жа гэта праявілася ўважліва? — Гэта так ужо не растлумачыць, прыходзіць павялічыць спектакль...

За заслугі ў развіцці Беларускай савецкай літаратуры і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў старшыню праўлення Саюза пісьменнікаў Беларускай ССР Сікурку Яўгена Іванавіча (Максіма Танка) Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ПЕРАД АДКРЫЦЦЕМ ЗАСЛОНЫ

СЕМНАЦАТЫ СЕЗОН

Расказвае дырэктар тэатра
юнага гледача А. ВОЛЬСКИ

Учора, 21 верасня, Рэспубліканскі тэатр юнага гледача імя 50-годдзя камсамола Беларускай адкрыў свой семнацаты сезон. Складаецца добрай традыцыя пачынаць яго спектаклем «Несцерка».

— Янім будзе новы тэатральны сезон у год слаўнага юбілея нашай краіны? — з такім пытаннем карэспандэнт газеты звярнуўся да дырэктара тэатра А. Вольскага. Вось што ён расказаў:

— Сёння запрашаем гледачоў на прэм'еру драматычнага апалявання ў дзвюх дзёнх «Гаўроршы Брэсцкай крэпасці» Аляся Махначэ ў новай сцэнічнай рэдакцыі нашага тэатра. Паставіў спектакль рэжысёр Р. Баравін, мастак Ю. Тур, музыку напісаў Г. Вагнер. Адначасова ў фазе разгортвання перасоўная выстаўка пра падзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці, якую даслаў нам мемарыял «Брэсцкай крэпасці». Наглядная дакументальная ілюстрацыя да падзей, што адбываюцца на сцэне...

А заўтра, 23 верасня, у нас другая прэм'ера — п'еса літоўскага паэта Віялы Пальчыньскайтэ «Я спяшаюся за летам». Па жыву гэта сучасная назка пра дзвючынку і яе прыгоды ў краіне кветак. Спектакль сцвярджае думку аб тым, што той, хто дамагнецца шчасця другою, знойдзе шчасце ў жыцці і для сябе. Каб паэтычны твор прагучаў ва ўсім багаці і характаве арыгінала, з намі супрацоўнічалі літоўскія сьпіры — рэжысёр А. Рагаўскайтэ, мастак В. Гатавіняйтэ, кампазітар Л. Паўлайтэ, балетмайстар Ч. Жабраўскіс. Нараджаўся спектакль у добрай сярэбрунскай атмасферы, у творчым узаемаразуменні.

Варта сказаць, што работу тэатра абмяркоўвала калегія Міністэрства культуры БССР. Крытыка прагучала слухна. Намечаны былі меры, каб выправіць недахопы, актыўна і творчае жыццё калектыву. Плён нашай дзейнасці, мабыць, будзе адчувацца і ў названых прэм'ерах.

Для самых маленючых гледачоў і вучняў малодшых класаў, якіх ўпершыню прыходзіць у тэатр, будзем ставіць інсцэніроўныя назкі і дзіцячыя кніжкі. Прынамсі, думаем аб ажыццяўленні на сцэне назкі Васіля Вітні.

У сезоне 1972-73 гг. тэатр мяркую паставіць рад беларускіх вядзівяў, а ў далейшым звярнуцца да старадаўняга Беларускага тэатра. Бліжэйшая наша прэм'ера — спектакль «Чаму ж нам не пець, чаму ж не гудзец?», які аб'яднае дзве камендывыя п'есы — «Пымакі» Я. Купалы і «Мінтаў лапаць» М. Чарота. Ставіць гэты спектакль рэжысёр Л. Тарасова, мастак Ю. Тур, музыка афармленне рытуе Ул. Мулявін з ансамблем «Песняры».

Наша рэпертуарная афіша папоўніцца спектаклем аб жыцці сучаснай моладзі па п'есе І. Шамякіна «Экзамэн на вясені». Збіраемся паставіць паэтычную кампазіцыю «Хатыні», інсцэніраваць апавесць В. Быкава «Абеліск». Будзем таксама звяртацца да лепшых твораў драматургіі братніх рэспублік, да твораў пісьменнікаў сацыялістычных краін... З рускай класікі, мабыць, спынімся на «Пецярбургскім апавесце» М. Гогаля. У перспектыве — творы Мальера, Гоцы і іншых вядзеных драматургаў мінулага.

Як бачыце, планы вялікія, задумы цікавыя. Тэатр спадзяецца, што паспяхова іх ажыццявіць.

Відаць, чытачам «ЛіМ» цікава будзе, што тэатр узнаваляе новыя галюны рэжысёр Мікалай Шэйко, які раней паспяхова працаваў у Рымскім тэатры юнага гледача. У нашым тэатры ён ужо не навічок — ставіў у нас «Прыгоды Бурацкіна» А. Талстога і «Зялёную птушку» К. Гоцы.

працы, культуры і мастацтва. На коласавым свяце паэзіі пісьменнікамі брацкіх рэспублік было сказана памала правіковых слоў у адрас «флагмана літаратурнай эскадры» — літаратуры вялікага рускага народа. Свае пацучці і да Расіі — яе светлых гарадоў, бязмежных прастораў, залатых ніў і цудоўных людзей — беларускі пісьменнік Максім Лужанін выказаў у вершы «Расія»:

Дзеці розных краін,
Лічыце табой як адзін —
Кі, а маці, Расія!

— Хуккаліны Нёман, на берагах якога вырас паэтычны талент Якуба Коласа, дарыць прыгажосць сваю і Літве, — гаворыць паэт Альфонсас Малдоніс. — З яго берагоў я прывёз брацкаму Беларускаму народу гарачае прывітанне ад народа і пісьменнікаў Літвы. У сябе на радзіме я раскажу аб уражаннях ад цудоўнага Беларускага краю, аб сардэчнасці і чужасці яго людзей, якія з дапамогай усіх народаў Савецкага Саюза пераўтварылі свае гарады і вёскі.

Працягам гэтай думкі літоўскага паэта прагучаў верш яго Беларускага калегі Ніла Глевіча «Песню бярэце з сабой», лірычныя радкі якога расказваюць аб вялікім удзеянні на чалавека сапраўднага паэтычнага слова, аб мабілізуючай сіле песні.

Айская паэтка Наталія Касцюк прагучала на свяце паэзіі вершы аб беларускім хлопцы, што жыў на Дняпры, які алучае і зямлі, і лёс двух народаў-братоў.

Аб гэтым адзінстве народнага лёсу савецкіх людзей усіх націй, аб цеснай садружнасці і ўзаемаўбагаачэнні літаратурнага народаў ССР усхвалявана гаварылі на свяце паэзіі рускі празаік Мікалай Шундзік, грузінскі паэт Хута Берулава, украінскі байкапісец Іван Сварнык, туркменскі пісьменнік Калка Бердыеў, таджыкскі паэт Хабібула Файзуло і іх калегі з Арменіі Уладзімір Аруцюнян. Прывітанні дружнымі апладысмантамі сустракаюць Абдужабара Кахара. Многія ўжо ведаюць, што таджыкскі паэт удзельнічаў у вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Многія яго вершы перакладзены на беларускую мову.

Рускі паэт з горада Іванава Уладзімір Жукаў, які выступіў услед за сваім таджыкскім сябрам, перадаў прывітанне ад жыхароў горада рускіх тэк-

стыльшыкаў. Ён чытае верш «Характар», лірычны герой якога — увесь наш савецкі народ, які выдатна ўмее...

...В грядущее строят мосты —

От мала и до велика...
Такой вот мечты, такой доброты

На стороне понци-ка!
Шмат вершаў, якія ідуць ад сэрца, падарылі ў гэты дзень паэты сваім удзячным слухачам.

Я ўдзячны лёсу, што ва ўсе

Мая блакітнавокая Радзіма
Не засланила мне чужой красы,
Мяне ад свету не адгарадзіла,
Што не магла, не ўмела быць
другой,
Жыла ў братэрстве і сяброў
цаніла
І што ў краіне нашай дарагой
Яе завуць усе сястрою мілай.

Гэта — радкі з верша, які прагучаў Генадзь Бураўкін. Яны як бы ўвабралі ў сябе пацучці ўдзельнікаў свята, творчасць якіх услаўляе дружбу, таварыскасць, брацтва савецкіх людзей. Высокая грамадзянскасць аб'ядноўвала прагучаныя на свяце вершы беларускіх паэтаў Еўдакіі Лось, Эдзі Агняцвет, Анатоля Вялюгіна, Міколы Аўрамчыка, Анатоля Грачанікава.

На эстрадзе латвійскі паэт і перакладчык Еранім Стулпан.

— Я не жадаю вашай прыродзе толькі сонца, — гаворыць ён, — таму што для «бульбы» і «жыта» патрэбен і дождж. Але я жадаю вам, як і ўсёй планеце, чыстага неба, каб не абпальвалі зямлю злыя вятры.

Быццам падагульняючы думкі ўдзельнікаў свята, народнаму сестрачэй з Беларусію, азербайджанскі паэт Нарыман Гасан-задэ сказаў:

— Мы, госці з усіх рэспублік, пазнаёмліся з вашым самым вялікім паэтам. Гэты паэт — народ Беларусі. Мы пазнаёмліся з самай яркай яго кнігай. Гэта кніга — пераўтваральная, радасная беларуская зямля. Мы дарылі вам свае радкі і сваю любоў. Але, дарэчы, мы самі становімся яшчэ багацейшымі. Бо кожны з нас валодае доляй вялікага скарбу, імя яко-

ТЭЛЕГРАМА
МІНСК, САЮЗ ПІСЬМЕННІКАУ
Цудоўная зямля Беларусі і нас у сэрцах. Нікі вам паклон, дарагія сьпіры! Мы палюбілі вас лшчэ больш. Няхай будзе меней разлук і болей сустрач. Абнімаем вас усіх.
Ваши Закруткин, Кулеуцінай, Шундзік, Рамазанаў, Жукаў, Бокаў, Камаляў.

Група ўдзельнікаў Тызня літаратуры народаў ССР у Беларусі наведла легендарную Брэсцкую крэпасць-герой.
Фота В. ГЕРМАНА. (БЕЛТА).

му — брацтва народаў Краіны Леніна.

Завяршыліся выступленні ўдзельнікаў тызня. Ад імя Беларускага пісьменнікаў і тысяч аматараў паэзіі, якія прыйшлі на гэта яркае свята, Іван Шамякін гарача падзякаваў літаратарам брацкіх рэспублік за актыўны ўдзел у Тызні літаратурнага народаў ССР у Беларусі. Доўгай аваяцкай сустраці гэтыя словы зямлякі Якуба Коласа, усе прысутныя.

А свята на коласавай зямлі працягвалася. Эстафету паэтаў падхапілі шматлікія калектывы мастацкай самадзейнасці і майстры мастацтваў Беларусі.

Больш як дзве гадзіны працягваўся іх канцэрт. У ім з поспехам выступілі хоры Дома культуры ардэназнаснага будтрэста № 5, калгаса імя Леніна Нясвіжскага раёна, Ланскі мужчынскі хор таго ж раёна і хор калгаса «Нёман» Стаўбіоўскага раёна.

Разам з тысячамі гледачоў, удзельнікаў тызня гарача апладзіравалі артыстам народнага аітгтэатра «Польмя» са Стоўбцаў і ансамблю гарманістаў з

Негарэльскага Дома культуры, умелым танцорам з Івянца і Чэрвеня, ансамблю цымбалістаў і многім іншым калектывам.

З вялікім поспехам выканалі на цымбалах беларускія мелодыі народныя артысты ССР прафесар І. Жыновіч і заслужаны артыст БССР В. Бурковіч. Цёпла прынялі гледачы спевка, заслужанага артыста БССР Э. Міцуля і заслужаную артыстку БССР А. Рыжкову, Свята ў Мікалаеўшчыне, як і ўвесь Тызень літаратурнага народаў ССР у Беларусі, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння Савецкага Саюза, прадэманстравала моц дружбы і брацкіх вузаў, якія звязваюць у адзіную сям'ю народы Краіны Саветаў і іх літаратуры, адзінства ўсіх савецкіх людзей, цесна згуртаваных вакол роднай Камуністычнай партыі.

А. КАПУСЦІН,
І. ПАДАРАЖАНСКИ,
А. БУТЭВІЧ,
спец. кар. БЕЛТА.

За вялікую работу па прапагандзе савецкай літаратуры і актыўны ўдзел у правядзенні Тызня літаратурнага народаў ССР у Беларусі Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР узнагародзіў Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР групу пісьменнікаў саюзных рэспублік.

ТВОРЫ АНАТОЛЯ КАЛАШНІКАВА У МАГІЛЁВЕ

У Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі адбылася выстаўка твораў маскоўскага мастака Анатоля Калашнікава. Экспанавалася больш трохсот гравюр. Сярод іх — 200 эслібрысаў.

Вучань выдатных графікаў І. Паўлава і М. Маторына, пасля заканчэння Маскоўскага вышэйшага мастацка-прамысловага вучылішча (былой Строгануўкі) у 1949 годзе, ён працаваў і мастаком-канструктарам на заводзе, і мастацім-рэдактарам у выдавецтве, а з 1953 года цалкам аддаўся творчай дзейнасці.

18 персанальных выставак графікі Анатоля Калашнікава з поспехам праводзілі ў нашай краіне і за мяжой. Мастак — удзельнік больш як 70 выставак вышэйшага мастацтва ў гарадах Савецкага Саюза і еўрапейскіх краін. Ён — лаўрэат міжнародных конкурсаў і выставак.

У творах Анатоля Калашнікава — унікальнае аблічча. Ён не паўтарае дадзеныя мастацкія, шукае сваё, непэўнае. Філіграннае майстэрства

гравіравання спалучаецца ў яго з яскасцю сюжэта, выразнасцю кампазіцыі.

Выстаўка ў Магілёве, прысвечаная ў асноўным эслібрысу, паназала, што мастак паспяхова працуе і над ілюстрацыяй, паштовай марнай, у станковай графіцы.

Па-майстэрску вышананы Анатолям Калашнікавым партрэты У. І. Леніна, кампазітара Сяргея Праноф'ева, Эрэма Ратэрдамскага.

Нястомны падарожнік па роднай краіне, мастак скарістоўвае ў сваёй творчасці матывы прыроды Поўначы і Сібіры, Сярэдняй Азіі і Прыбалтыкі, Паволжы і Казахстана.

Сярод нінгі, аформленых гэтым мастаком, — «Шансіраўскі зборнік», «Варонек», мініяцюрнае выданне твораў Амары Халма (прытуецца ў выдавецтве «Навука»).

Нават рэпрадуцыі даюць магчымасць пераканацца, што іслаграфія — гэта родная стыхія мастака.

Трэба сказаць, што з усіх выставак, на якіх за апошнія чатыры гады ў Магілёве экспанаваліся эслібрысы, гэтая — найбольш значная. Эслібрысы Анатоля Калашнікава эмацыянальна напружаныя па тэматыцы, змястоўныя, вышананы па-майстэрску. Захляпае сваёй прыгажосцю культура шрыфта ў яго кніжных знаках.

Працаваць над эслібрысамі мастаку памагае тое, што ён — знаўца і збіральнік гістарычных паданняў.

Некаторыя эслібрысы вышананы мастаком у колеры і друкуюцца з дзвюх-трох дошах.

Несумненна, што гэтал сёмал выстаўка «малой графікі» прынесла шмат нарыснага магіляўчанам.

Мікалай ВЕЛІКАНАУ.

На рэпрадуцыі — «Суодаль».

У ДЭМАКРАТЫЧНУЮ ГЕРМАНІЮ

Каля 40 работ заслужанага дзеяча мастацтваў БССР М. Савіцкага пакіроўваюцца на выстаўку ў ГДР. Іх убачаць жыхары Берліна, Патсдама, Гаде. Сярод карцін, адабраных аўтарам для паказу замежным гледачам, — «Партызанская мадонна», «Рабочыя», «Клятва» і іншыя.

КОРАТКА

● У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР экспануецца выстаўка партрэта перасойнікаў.

● Саюзам мастакоў ССР аб'яўлены ўсеагульны конкурс на лепшыя палатныя медалі — «Саюз мастакоў ССР» і «Другая Усеагульная выстаўка мадэльернага мастацтва 1973 года».

● 15 лістапада будуць падаедзены вынікі конкурсу на лепшы жывапісны партрэт сучасніка.

Гэты конкурс праводзіцца Саюзам мастакоў ССР.

● Пяць жывапісных і воем графічных работ беларускіх мастакоў набыты ў апошні час Дзяржаўным мастацкім музеям БССР. Сярод іх — пейзажы В. Цвірко, С. Каткова, вышананы Н. Воранавым партрэт Я. Купалы, лісты Г. Папалаўскага з сэрві «Мой край», карціна М. Савіцкага «Сейбіты» і іншыя.

250 ЗНАХОДАК

Каля 250 каштоўных экспанатаў даставіла ў Дзяржаўны мастацкі музей БССР спецыяльная экспедыцыя, якая ў жніўні выдзралася ў Гомельскую, Гродзенскую і Брэсцкую вобласці. Удзельнікі экспедыцыі — навуковыя супрацоўнікі музея Н. Высоцкай, В. Чарнабрысаў і вучань мастацкай школы-інтэрната В. Ціханаў. У часе экспедыцыі набыты цікавыя па арнаменце прадметы цароўнага ўжытку, а таксама старажытныя нінгі.

Прывезенае цалер разбранаца, класіфікуецца, прытуецца да экспазіцыі. Многае, зразумела, прабуе рэстаўрацыі.

Праз неікі час наведвальнікі музея атрымаюць магчымасць пазнаёміцца з набыткамі сёлетняй экспедыцыі.

Мікалай ВЕЛІКАНАУ.

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ БІБЛІЯТЭЦЫ ІМЯ ЛЕНІНА

Дарагія сябры! У дзень паўвекавага юбілею Дзяржаўнай бібліятэкі БССР Саюз пісьменнікаў Беларусі шле вам, работнікам бібліятэкі, самыя шчырыя, сардэчныя віншаванні.

Дзяржаўная бібліятэка БССР, названая самым дарагім для кожнага з нас імем Леніна, была створана ў гады, калі пачаўся бурны, небывалы росквіт нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу культуры абуджаных Кастрычнікам народных мас, якія прагна пацягнуліся да ведаў, каб усвядоміць і зацвердзіць сваё законнае права «людзямі звацца».

І сёння з гонарам можна сказаць: як культурны цэнтр рэспублікі ваша бібліятэка зрабіла і робіць усё для таго, каб велізарны, дбайна сабраны кніжны скарб, што налічвае не адзін мільён тамоў, надзейна служыў чытачу. Шырокая і шматгранная дзейнасць «Ленінкі», як любюць называць Дзяржаўную бібліятэку БССР у народзе, падпарадкавана задачам, што ставіць перад намі Камуністычная партыя і Саветскі ўрад, — задачам пашырэння ведаў, выхавання саветскіх людзей у духу беззапаветнай адданасці ідэям камунізму.

Ваша сённяшняя ўрачыстасць — гэта і ўрачыстасць кожнага пісьменніка, кожнага мастака слова, бо ваша бібліятэка на працягу паўстагоддзя была лепшым яму дарадчыкам, нястомным прапагандыстам яго твораў. Горача жадаем вам, работнікам кніжнай справы, моцнага здароўя, шчасця, нястомных поспехаў у вашай пачэснай справе.

САЮЗ ПІСЬМЕННІКАУ БССР.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАМ!

Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР за актыўную работу ў галіне бібліятэказнаўства і бібліяграфіі і ў сувязі з 50-годдзем Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна ўзнагародзіў:

ГАНАРОВАЯ ГРАМАТАЯ ВЯРХОўНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР —

Апацкую Лізавету Ігнацьеўну — загадчыцу аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі; Ватацы Ніну Барысаўну — галоўнага бібліяграфа аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі; Грышыну Галіну Фёдарову — загадчыцу аддзела апрацоўкі літаратуры і каталогаў; Дземчанкаву Аляксандру Паўлаўну — намесніка дырэктара бібліятэкі; Карзенка Ізаіду Аляксандраўну — загадчыцу аддзела кнігазахоўвання; Меламед Хану Гершанаўну — загадчыцу навукова-метадычнага аддзела бібліятэказнаўства; Партыкову Веру Іванаўну — загадчыцу сектара чытальных залаў навуковых работнікаў; Саф'яна Гедалія Майсеевіча — загадчыка аддзела камплектавання; Сініцыну Інесу Аляксееўну — загадчыцу сектара каталогаў; Цыганкова Эдуарда Мікалаевіча — дырэктара бібліятэкі.

ГРАМАТАЯ ВЯРХОўНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР —

Адамовіч Веру Сямёнаўну — загадчыцу Кніжнай палаты; Сяду Зою Антонаўну — галоўнага бібліяграфа аддзела даведачна-бібліяграфічнай і інфармацыйнай работы; Сіпенка Варавару Міронаўну — загадчыцу навукова-бібліяграфічнага аддзела; Сімакову Раісу Пятрову — загадчыцу філіяла бібліятэкі пры ЦК КП Беларусі; Уладзімір Веру Якаўлеўну — загадчыцу аддзела абслугоўвання.

ГЭТЫ АДРАС ведаюць не толькі ва ўсіх кутках рэспублікі, але і за межамі. Тут, за зялёнымі прысадамі, знаходзяцца карпусы галоўнай бібліятэкі Беларусі. Як вартавыя, выцягнуліся высокія дрэвы вакол сховішча мудрасці і чалавечых азарэнняў. Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Леніна споўнілася паўстагоддзя...

Мінаюць гады... Ленінская праграма развіцця бібліятэчнай

ўрачыста-дзелавы мастрой. І яшчэ адно — прызнанне, спраўнасць яе работнікаў, нашых шчырых сяброў. За гэта хочацца з выпадку святла — сардэчна падзякаваць ім, а ўсёй вялікай кніжнага гаспадарцы зацікаўлена пажадаць яшчэ большага багатага, росту, росквіту!

Першым арганізатарам бібліятэкі, яе нязмённым дырэктарам на працягу многіх гадоў быў адукаваны, эрудзіраваны чалавек, страсна ўлюбёны ў кнігу Іосіф Бенцыянавіч Сі-

беларускай літаратуры і бібліяграфіі, заслужаны дзеяч культуры. Гэта Аляксандра Паўлаўна Дземчанкава — намеснік дырэктара, узнагароджаная медалём імя Н. К. Крупскай. Гэта і бібліятэкар кнігасховішча Юзефа Вікенцьеўна Доўнар.

Бібліятэка ганарыцца і такімі знаўцамі сваёй справы як І. Карзенка, В. Адамовіч, І. Сініцына, Л. Апацкая, З. Сядая, В. Сіленка, Г. Грышына,

ла мастацтва сваімі сааўтарамі. Мне давялося афармляць спектаклі «Зацікаваны апастант» А. Макавіна і «Расцідае гняздо» Я. Купалы. Тая літаратура, якую лью старанна падбіралі мне, была неацэннай...

Бібліятэка імя У. І. Леніна стала тым прыцягальным цэнтрам, да якога цягнуцца аматары кнігі. Яна абслугоўвае 42 тысячы чытачоў. За год ім выдаецца больш за 2,5 мільёна экзэмпляраў рознай літаратуры. Штодзень бібліятэ...

МІНСК, ЧЫРВОНААРМЕЙСКАЯ, 9

справы ў нашай краіне паспяхова ажыццяўляецца.

Калі б мы маглі ўявіць сабе карту рэспублікі, на якой паказаны ўсе бібліятэкі, відовішча было б незвычайнае: у Беларусі сёння працуюць звыш дваццаць тысяч бібліятэк. Сярод іх бібліятэка БССР імя У. І. Леніна — нацыянальная навуковая бібліятэка ўніверсальнага профілю, цэнтральнае кнігасховішча Беларусі, навукова-метадычны і навукова-бібліяграфічны цэнтр, цэнтр метадычнай дапамогі масавым бібліятэкам рэспублікі.

Бібліятэка расла з кожным днём, з кожным годам. Але надыйшла вайна: фашысцкія нелюдзі бязлітасна знішчылі яе багатыя кніжныя скарбы. І давялося літаральна па кнізе збіраць, аднаўляць яе фонды. На дапамогу прыйшлі буйнейшыя кнігасховішчы Масквы, Ленінграда, братніх рэспублік.

Сёння ў бібліятэцы звыш пяці мільёнаў кніг, газет, часопісаў, нот, эстампаў, мікрафільмаў, карт, грампласцінак, патэнтаў і гостаў. Тут захоўваюцца матэрыялы па розных пытаннях навукі, тэхнікі, літаратуры і мастацтва. Есць цікавы адзел старадрукаванай і рэдкіх кнігі. Штогод у бібліятэку паступае звыш 250 тысяч новых друкаваных адзінак.

Янка БРЫЛЬ:

— Маючы ўласную бібліятэку, не вельмі часта даводзіцца бываць у нашай слаўнай Ленінцы, аднак наведванні тыя, хоць і рэдкія, помніцца добра. Там і ступаеш асцеражліва, і гаварыць стараешся ціха, — такі

маноўскі, заслужаны дзеяч культуры БССР. Бліжэйшымі яго памочнікамі былі Ю. Бібіла — першы загадчык аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі, Б. Рамановіч, А. Сакольчык, З. Дзьяканавіч, А. Звіна, М. Масенжнін, Н. Калыда, Р. Штыльман, Ф. Мільчына, Ф. Мерына, П. Юмтава і многія іншыя.

І сёння ў бібліятэцы працуюць нямаля ветэранаў. Гэта — Ніна Барысаўна Ватацы, галоўная бібліяграф аддзела

В. Партнова, В. Вінаградава, Р. Чыгірова, І. Фалькоўская, А. Фрайман, і такімі маладымі работнікамі, як Л. Арсёнава, Л. Навіцкая, Т. Корбут, Л. Анасовіч, Г. Бабіцкая.

Сёння ў бібліятэцы працуюць звыш 250 спецыялістаў.

Барыс ГЕРЛАВАН,

мастак-пастаноўшчык Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы:

— Не памылюся, калі назаву маіх добрых памочнікаў — бібліятэкараў з аддзела беларускай літаратуры і з аддзе-

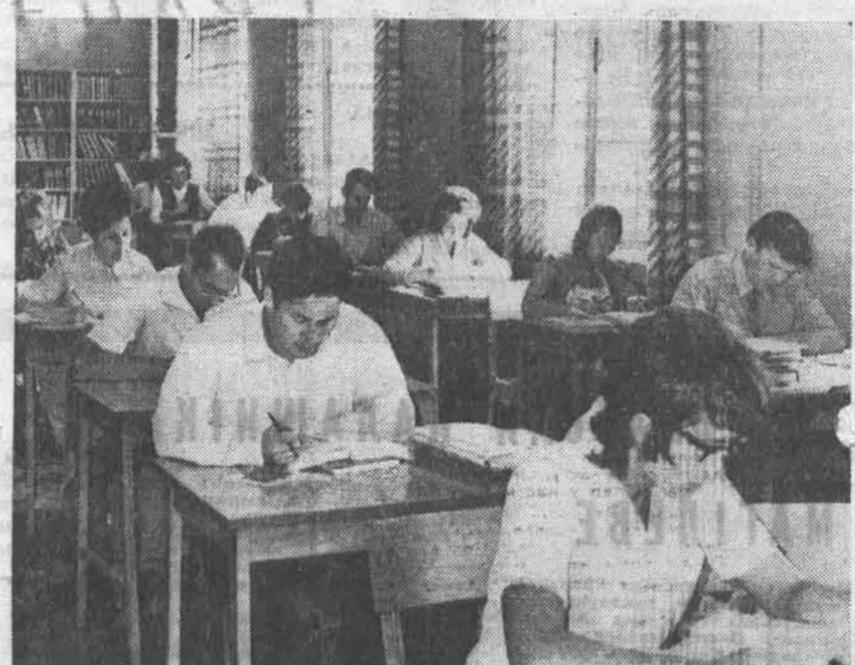
наведвае дзве тысячы чалавек. Значыць, за год бібліятэка абслугоўвае паўмільёна чытачоў!

Памагаюць арыентавацца чытачам у кніжным акіяне і «Летапіс друку БССР», і бібліяграфічны бюлетэнь «Новыя кнігі БССР», якія выдаюцца Кніжнай палатай БССР. Шмат розных фундаментальных бібліяграфічных паказальнікаў, прысвечаных нашай рэспубліцы. Шырокае прызнанне атрымалі такія выданні, як «Бібліяграфія па гісторыі Беларусі», «Мастацкая літаратура Саветскай Беларусі» (два тамы), «Беларуская саветская драматургія», «Саветская кніга пра Беларусь. Выпуск 1. Прырода», штоквартальны бібліяграфічны бюлетэнь «БССР у гады Вялікай Айчыннай вайны» і іншы.

СВЯТА КНІГІ І КНІГАЛЮБАЎ

20 верасня ў канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся вечар, прысвечаны 50-годдзю Ленінскай бібліятэкі і Кніжнай палаты БССР. На ім выступілі пісьменнікі, вучоныя, прадстаўнікі бібліятэк рэспублікі, госці, чытачы.

50-годдзю ўтварэння БССР і развіццю бібліятэчнай справы ў Беларусі прысвечана навукова-практычная канферэнцыя, якая пачалася ўчора і закончыцца сёння.

У адной з чытальных залаў бібліятэкі.

БЕЛАРУСЬ АРХІТЕКТУРНАЯ

НЯМІГА, КАНЕЦ

СЯМІДЗЕСЯТЫХ

Менавіта гэтая вуліца з'явілася тым першапачатковым «урбаністычным крышталікам», вакол якога разрастаўся ва ўсе бакі Мінск. І праз усю сваю гісторыю Няміга была гандлёвым цэнтрам горада.

У апошнія гады яна страціла былое значэнне, ператварылася ў тыповы «кавалачак старадзіннасці». І следу няма тае рэчкі, што дала ў свой час пэўну вуліцы. Паменшала тут крамаў. Паменшаву людскі паток.

Аднак, размешчана гэтая вуліца ў горадзе ідэальна: недалёкі раённы канцён былой ракі з адкосамі, на якіх, здаецца, самі прасцілі адмысловыя сучасныя будынкі і магазіны. Апошніе падкрэсліваюць, наколькі адсюль блізка да адміністрацыйнага цэнтра горада. Выходзіць, што Нямігу так ці інакш варт абрадзіць. У гэтым няма сумнення.

За справу ўзялася група архітэктараў і інжынераў «Мінскпраекта» пад кіраўніцтвам вядомага спецыяліста,

лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР С. Мусінскага.

У верасні мінулага года прэкт перабудовы Нямігі быў зацверджаны. Група прыступіла да дэталёвай яго распрацоўкі.

Няміга зноў стане гандлёвым цэнтрам.

Паколькі магазіны будуцца цэнтр у адным комплексе з жылымі дамамі, вельмі важна забяспечыць забяспечанасці двароў. На новай Нямізе аснову гандлёвага цэнтра складзе адна з вялікіх платформаў (вышыня яе — цірыць метраў, даўжыня — каля 400, свабодная плошча — 12 000 квадратных метраў), на якой і размешчацца магазіны. Складскія пад'язіканы зоймуць цокаль пад платформою. Тавары тут будуць прымацца ў магазіны адразу з транспарту.

Тое, што магазіны на Нямізе будуць узняты на платформу, дапаможа вырашыць і транспартную праблему. Зразумела, што ў буйным ганд-

лёвым цэнтры заўсёды цесна не толькі ад пешаходаў, але і ад легкавых машын. Няміга раздзеліць гэты паток. Увесь транспарт пойдзе па магістралі — над адной з платформаў. А на плошчы 8-га Сакавіка і на месцы цэспраўнага трамвайнага калца робіцца з Рэспубліканскай вуліцы размесціцца адгатамблінныя стаянкі. На платформе, непасрэдна да магазінаў будуць трапляць толькі пешаходы.

Тут адкрывацца вялікія магазіны — «Дзіцячы свет», «Універсам», «Акція». Апошні будзе прывабліваць, між іншым, і тым, што яго забяспечанне плануецца непасрэдна з Далёкага Усходу. Пакупнік заўсёды знойдзе тут свежую рыбу, разнастайныя рыбныя кансервы, іншыя марскія прадукты. Зрэшты, не менш цікавы і гістарыі гаспадары «Універсам»: ён атрымае навішае электроннае абсталяванне, якое дазволіць без удзелу прадаўца дакладна важаць пакупкі і разлічвацца з пакупнікамі.

ПРАЦЯГ АПОВЕСЦІ

На імя пісьменніка Паўла Кавалева прыйшло пісьмо з вёскі Сяледчыкі, што непадалёку ад Мінска. Васемідзесяцігадовы Ігнат Ільіч Шарэнда пісаў, што гэтым летам прыязджалі яго дзеці Сярожа і Віля, якіх ён не бачыў дваццаць во сем год. Два рускія браты і беларускі селянін Ігнат Ільіч Шарэнда — прататыпы герояў кнігі П. Кавалева «Аповесць пра добрае сэрца».

Цэлы месяц выходжвалі яго. Не забывалі і Вілю, часта наведвалі хлопчыка.

Цяжка было сям'і Шарэнды: сваіх трое дзяцей, ды яшчэ Сярожа. Да таго ж пастаянная небяспека — быў дэпутатам райсавета, а тут яшчэ дзеці чырвонага камандзіра... Што калі хто-небудзь даведаецца?.. Сапраўды аднойчы ноччу ў хату ўварваўся памочнік старасты і загадаў, каб да раніцы прывезлі дзяцей на зборны пункт. Толькі з дапамогай добрых людзей удалося зберагчы іх. Але хвалаванні на гэтым не закончыліся. Даймаў сваім роспытамі стараста, усё дапытваўся, чыё дзеці...

На шчасце, у лясах з'явіліся партызаны. Звязаўшыся з імі, Ігнат Ільіч адчуў сябе больш упэўнена. Чым мог дапамагаву ім. Выконваў заданні партызан, папярэджваў аб нямецкіх засадах, дапамагаў ядой і адзеннем. І так да вызвалення.

Вязнежна радасным быў дзень, калі праз Сяледчыкі праходзілі саветскія войскі. Хлебам-саломо сустракалі воінаў-вызваліцеляў, запрашалі ў хаты, частавалі.

У хату Шарэнды зайшоў афіцэр і папрасіў напіцца. Яму падалі колаўку малака. Афіцэр п'е, а сам вачэй не спускае з Сярожы. Потым раптам назваў хлопчыка:

— Сярожа, сыноч... Жывы... Я ўсе вёскі абыйшоў, усё распытываў...

Даведаўшыся, што і Віля дагледжан, маёр Лялін расчулена дзякаваў Ігнату Ільічу і Марыі Мікалаеўне, а потым прыхаў разам з жонкай, якую сустрэў на Смаленшчыне, і забраў дзяцей. Уся вёска праводзіла шчасліваю сям'ю.

Сумны вяртаўся са станцыі Ігнат Ільіч. У вушах усё стаяў голас Сярожы: «Дзядуля, я вярнуся да цябе...»

З таго часу мінула дваццаць во сем гадоў. Пасвёлі валасы Ігната Ільіча. Сярожа стаў выкладчыкам Кіраўскага педінстытута, Віля працуе электрыкам на адным з маскоўскіх заводаў. Многае сцёрлася ў памяці, але не забываецца бізмерная дабрага чалавека.

Пётр ЮДО,
рэдактар радыёгазеты
Мінскага падшыпнікавага завода.

Звыш адзінаццаці мільёнаў картак складаюць каталогі і картатэкі бібліятэкі. Калі 30 тысяч розных даведак выдае бібліятэка за год міністэрствам, установам, арганізацыям, асобным чытачам.

Навукова-даследчая работа засяроджана на важнейшых праблемах бібліятэказнаўства і бібліяграфіі. На працягу шэрагу год вядуцца даследаванні такіх тэм, як «Работа бібліятэк у дапамогу камуністычнаму выхаванню», «Што чытае рабочая і сельская моладзь», «Выкарыстанне бібліяграфіі і прапаганда бібліяграфічных ведаў у бібліятэках БССР», «Вывучэнне і ўпарадкаванне сеткі бібліятэк рэспублікі», «Камплектаванне кніжных фондаў бібліятэк» і інш.

Павялічваецца аб'ём выдавецкай дзейнасці бібліятэкі. Напрыклад, летась было выдадзена 38 назваў работ аб'ёмам 450 друкаваных аркушаў тыражом звыш 100 тысяч экзэмпляраў.

У бібліятэцы 12 чытальных залаў са сваімі спецыялізаванымі фондамі для навуковых і інжынерна-тэхнічных работнікаў, студэнтаў, работнікаў літаратуры і мастацтва, юнацтва і г. д. Па заяўках чытачоў з асноўнага кнігасховішча бібліятэкі штодзень паступае ў чытальныя залы больш за дзве тысячы розных выданняў.

Зойдзем і мы ў чытальныя залы бібліятэкі.

Аддзел беларускай літаратуры і бібліяграфіі аслугоўвае спецыялістаў розных галін ведаў, выкладчыкаў інстытутаў і школ, якія вывучаюць гісторыю, літаратуру, культуру, мастацтва, эканоміку нашай рэспублікі.

У цышы чытальных залаў, за сталікамі — вядомыя вучоныя, пісьменнікі, студэнты-дзіпломнікі.

У агульнай чытальнай зале — 500 месца. Зранку і да позняга вечара ў ёй паўноткачытачоў. За адным сталом сядзіць студэнт пятага курса радыётэхнічнага інстытута М. Анішчанка. Ён працуе над курсавой работай па аўтаматыцы і тэле механіцы. Перад ім чарцяжы, розныя табліцы, падручнікі, даведнікі. Крыху далей — рабочы Мінскага завода шасцерняў П. Сіроцін, ветэран трактарнага завода, рэацыяналізатар П. Іваноў... У кожнага свой клопат, свае патрэбы.

Мікалай АНІШЧАНКА,

студэнт:
— Я нарадзіўся ў Быхаўскім раёне. Любіў хадзіць у сваю пасяльскую бібліятэку. А вось трапіў у Ленінку і на першым часе разгубіўся. Уразіла мяне дасканалая сістэма каталогаў, шматлікія чытальныя залы і выстаўкі кніг, адукаваныя людзі, якія гатовы адказаць на любое пытанне. За гэта ім вялікае дзякуй. Нізна схіляю галаву перад іх цяролівасцю і ўменнем абыходзіцца з чытачом, бо і сярод нас ёсць розныя людзі...

Супрацоўнікі бібліятэкі Н. Е. Грычук (злева) і І. В. Смыкава ў сховішчы старадрукаванай і рэдкіх кніг. Фота Ул. ЛУПЕНКІ (БЕЛТА).

Валерый СЛЮЧЭНКА,

архітэктар:
— Працюю ў спецыяльных навукова-рэстаўрацыйных майстэрнях Міністэрства культуры БССР. Работа творчая, цікавая. Наш абавязак захаваць, рэстаўраваць помнікі архітэктуры. Іх вечная каштоўнасць гаворыць нам і пра мінулае, і пра сучаснасць, і пра будучыню... Таму я зараз займаюся вывучэннем антычнай эстэтыкі. У бібліятэцы знаходжу поўнае ўзаема разуменне...

У адзеле мастацтва працуе выкладчыца Маладзечанскага музычнага вучылішча студэнтка-завочніца кансерваторыі Г. Іёда. Сёння яна занята вывучэннем творчасці П. Чайкоўскага. Чытае, канспект у патрэбную літаратуру, а пасля праслухоўвае творы кампазітара.

Валерый МНАЦАКАНАУ,
дырыжор:

— У адным са святочных канцэртаў, прысвечаных 50-годдзю СССР, будзе выканвацца арыя Малхаза з оперы «Даісі» Палеашвілі ў маёй апрацоўцы. Зараз у Ленінскай бібліятэцы займаюся аркестраўнай. Маю тут магчымасць праграваць музыку. А яшчэ вывучаю творчасць армянскага кампазітара, вучонага, харавага дырыжора, музычнага дзеяча Камітаса. Карыстаюся рэдкімі даваеннымі выданнямі, нотнымі фондамі.

Пасляхова развіваецца і міжбібліятэчны абанемент. Звыш 1200 бібліятэк рэспублікі карыстаецца фондамі Ленінкі. Пашыраюцца міжнародныя сувязі. Вядзецца абмен са 153 бібліятэкамі і навуковымі ўстановамі 29 зарубажных краін.

Свята Ленінкі — гэта свята нашай культуры, свята бібліятэкараў, шматмільённай арміі чытачоў.

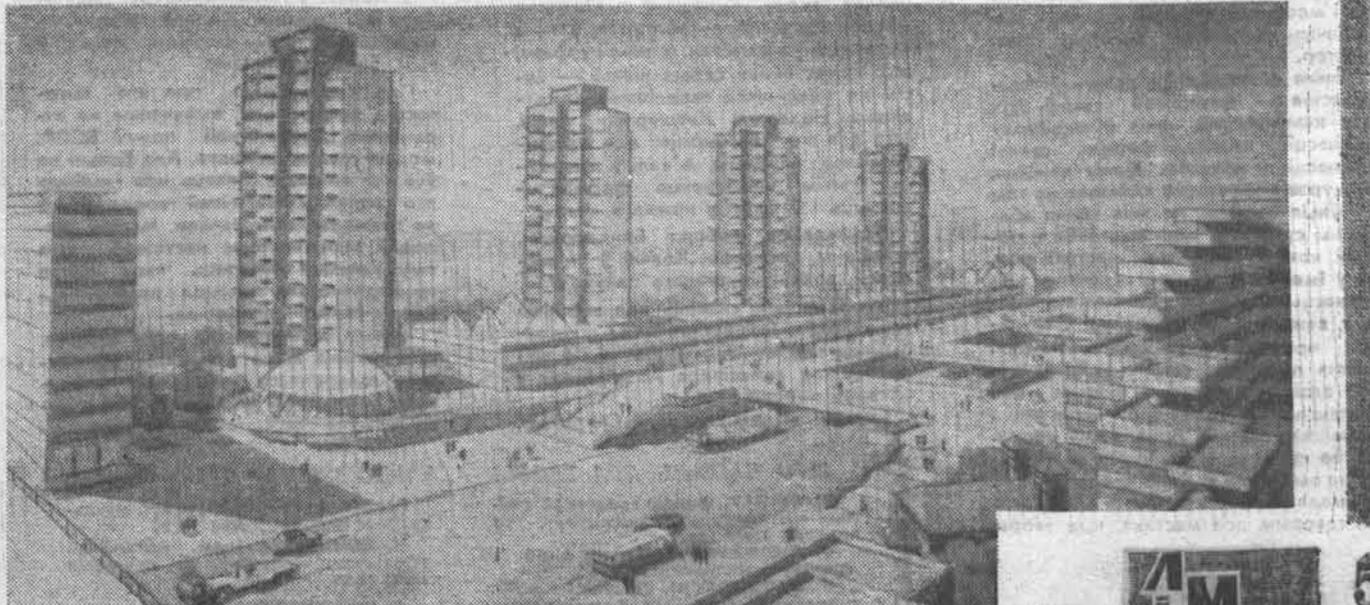
Я. ДАНСКАЯ.

Упрыгожыць новую Нямігу шматкватэрны жылы дом, які зойме ўсю даўжыню адной з платформаў. Наўспраць яго ўздымуцца чатыры — таксама жылыя — шаснаццаціпавярховыя будынкі. Па вуліцы размесцяцца і невялікія магазіны — камісійны, кніжны, ювелічны і іншыя. Тут жа будзе працаваць агенцтва па продажы білетаў на ўсе віды транспарту, новы салон Мастацкага фонду, кафэ і кафетэрыя. І ў самым канцы гандлёвага раёна — рэстаран «Няміга» ў старажытным стылі.

Суседняя ж вуліца Астроўскага аб'яўлена запаводнай. Яна будзе цалкам пешаходнай.

Праца праекціроўшчыкаў бліжэй да завяршэння. Праз два-тры гады мы пачынем у натуре першую чаргу ўсвай Нямігі. Якім стане тутэйшы гандлёвы цэнтр у канцы семідзесятых — відаць на рэпрадукцыі аднаго з планістаў.

М. КАЛОМЕНСКИ.

РЭЖЫСЕРСКАЕ ІМЯ І. Папова вядомае ў рэспубліцы. На працягу многіх гадоў ён галоўны рэжысёр Гомельскага абласнога тэатра. Сёлет за пастаноўкі спектакляў «Толькі адно жыццё», «Залатая карэта» і «Першы грэх» народны артыст рэспублікі Іосіф Папоў вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

На рэжысёрскіх ён бывае вельмі сур'ёзна. Спыняе актёраў, тлумачыць, чаму героі гавораць і дзейнічаюць так, а не інакш, паказвае, як глыбей раскрыць духоўны стан чалавека, матывы яго паводзін. Бывае, ён злучае, калі яго не разумеюць. Бывае, паволач гучыць смех, які сведчыць пра ўзаемаразуменне. Ён з тых рэжысёраў, што літаральна жыўць п'есай, якую ставяць. Ён умее і ў артыстаў абудзіць творчую прагу да сапраўднага мастакоўскага пошуку. А шукаецца заўсёды праўда. Праўда грамадскага клімату твора. Праўда характару асобных герояў. Праўда іх сутычак і канфліктаў. Праўда пачуццяў...

Рэпертуар складаецца з разнастайных твораў драматургіі, але ў выбары той або іншай назвы менавіта для гэтага тэатра праўдліва і адназначна творча пазіцыя рэжысёра. Іосіф Папоў любіць думку, выказаную ў свой час М. Чарнышэўскім, які адзначаў: «Мабыць, кожнаму даводзілася заўважаць розніцу паміж людзьмі, размову якіх прыходзілася чуць. Пасля дзіўна даведацца з адным чалавекам — і адчуеш, што правёў час не дарэмна... Або даведаўся аб чым-небудзь новым, або больш ясна стаў глядзець на рэчы, або абражацца непрыяму, або адчуваеш патрабу падушча пра што-небудзь. Пасля іншай гутаркі нічога такога не бывае. Адчуваеш, што з расказу не вынес наогул нічога, усё роўна як быццам бы займаўся з ім не размовай, а пусканнем мыслівых бурбалачак...» Так бывае і з п'есамі. Адна з п'ес разумна і праўдліва, якая можа многа расказаць глядачу, узбагаціць яго веды: другая — быццам «пусты» чалавек. Першым «разгадвае» яе рэжысёр.

Твор высокага грамадзянскага гучання, глыбокай думкі — «Залатая карэта» Л. Янонава. Вельмі працаёмкая была яна для рэжысёра, актёраў. Ні ў якім разе нельга было паруніць задуму аўтара, яго стыль, манеру. Гэты спектакль стаў паэтычным апавяданнем пра мужнасць і нязломнасць людскую, непаўторнасць людскіх лёсаў.

Праўда, пра спектакль гавораць па-рознаму: адны бачаць у ім празмернае захваленне рэжысёрам бытавымі падрабязнасцямі, другія — пазітыўнае будзённае жыццё. Мабыць, ісціна ляжыць пасярэдзіне гэтых крайнасцей у ацэнцы. Прынамсі, мне здаецца, што І. Папоў знайшоў гармонію гранічнай рэальнасці і ўнутрашняй вобразнасці «янонаўскага пісьма». Ва ўсім разе, на лепшых прадстаўленнях спектакля такую гармонію адчуваеш.

Ярка акрэсленым, ясным па думцы, па глыбіні ўвасаблення ўзнік перад глядачом вобраз Цімошы, ролю якога выконвае Я. Дашкоў.

Цімоша страціў на вайне арок. Для другога, слабага воляю і душою, гэта павярнула б на ўсё жыццё непапраўнай бядою. Але сціплы Цімоша — Дашкоў не адчувае сябе бедным. Гэты душэўна багаты малады чалавек цвёрда верыць: жыццё працягнецца, і патрэбна, каб было напоўнена добрымі справамі, у імя людскога шчасця.

Складаная ў спектаклі роля старшыні гарвыканкома Мар'і Сяр-

паступлення ў Інстытут і праце матросам. Гэта ўнутрана перакананы хлопец, які не паддаецца дурному ўлььбу. Па натуре вельмі аптымістычны, ён жадае быць з жыццём на «ты» і ўступае ў самастойнае жыццё вельмі ўпэўнена.

Толькі ролю якога выконвае Я. Дашкоў, маладзей за ўсіх. Можна таму ён паспешлівы ў сваіх вывадах, якія абумоўліваюцца яшчэ і тым, што Толька кажае Марынку, а

каб ссыпаць туды аёс». Гэта заўсёды памятае рэжысёр І. Папоў.

На маю думку, спектакль «Толькі адно жыццё» у гамельчан тым і каштоўны, што рэжысура ўстрымліваецца ад спакусы, якая ёсць у п'есе, даць меладраматычнае напаўненне вострым сацыяльным канфліктам. Пастаноўшчык па-тэатральнаму даследуе тое лепшае, што даў А. Маўзона артыстам, — грамадзянскую сутнасць чалавека. Пры тым ніхто з дзейных асоб не ўзнімаецца на «натурны», гэта — жывыя людзі, нашы сучаснікі. Такіх можна сустраць і ў нашым горадзе... А паэтычнасць адлюстраванага жыцця трыміць у плыні падзей і сутычках характару. Не «відовішча» створана, а мастацкае палатно...

Аднаго разу я «прабілася» да І. Папова і запісала гутарку з ім. Спытала, якім ён бачыць тэатр і актёра, так сказаць, у ідэале. І вось адказ Іосіфа Сцяпанавіча:

— Мне бліжэй за ўсё тэатр паэтычны. Ды і цяперашняя трупка ў Гомелі мае тэндэнцыю да яго. Лічу, што нашы спектаклі павінны гучаць і сур'ёзна, і ўнёсла, абуджаюць актыўныя эмоцыі ў глядачоў. А гэта магчыма толькі ў тым выпадку, калі актёр ні на дзень не спыніцца на дасягнутым. Актёру неабходна вучыцца, удасналяваць сваё майстэрства, якім бы таленавітым ён ні быў. У творчым працэсе як бы зліваюцца інтэлектуальны і эмацыянальны пачаткі. А тут без глыбокай ведаў не абісціся. Музычна, літаратурна жыццё ва ўсіх яго праўдлівае — усё гэта патрэбна ведаць актёру.

Але, на жаль, прыходзіцца сустракацца з такімі выпадкамі, калі актёр або актрыса лічаць, што інстытута багата дастаткова, забываюць, што сапраўднае загартоваць — ва ўспарты працы і паўсядзённай вучбы. Палізаваць — крыўляюць... Тут ужо пра рэалізацыю сваёй задумкі гаварыць не прыходзіцца. А задумка непасрэдна. Біць ўсёго цябе ў палон. Як, скажам, творы Леаніда Янонава. У інтэрвіу ўсёй нашай працы павінен быць чалавек, яго характар, яго веліч, а ў творах Янонава вельмі глыбокія, жывыя вобразы.

Будзем працягваць працу і над творами Чэхава. Яго вялікі гуманізм заўсёды будзе жыць. Чэхаў вельмі сучасны аўтар.

У бліжэйшы час прыступім да работ над п'есай Астроўскага...

КАЛІ, развітаўшыся з маім суб'едзінам, я пакідала тэатр, у фаяўбачыла сціпла налоўкаваную тэлеграму з Масквы. Гэта было віншаванне Гомельскаму тэатру з прысуджэннем пераходнага Чырвонага сцяга і першай грамадзянскай прэміі па выпіках Усесаюзнага сацыялістычнага саборніцтва тэатральна-канцэртных калектываў. У гэтай творчай перамозе ёсць значная заслуга галоўнага рэжысёра І. Папова, які перш вылучан на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР. Яго творчая дзейнасць, на маю думку, заслугоўвае такую адзнаку.

Т. РАШЧЭНЯ.

Гомель.

НАБЛІЖЭННЕ ДА МЭТЫ

ПРА ТВОРЧАСЦЬ РЭЖЫСЭРА І. ПАПОВА

гееўны. Леанід Янонаў надзяліў лепшымі характарам, упэўненасцю, што жыццё патрэбна для служэння людзям. У працы яна бачыць і шчасце жыцця для сваёй юнай романтичнай дачкі Марыі, выпраўляючы яе ў дарогу. Вельмі пераканальна перадае складаную гаму перажыванняў Мар'і Сяргеўны Л. Сторажавы.

Нецярпімасць да ўсяго подлага, карыслівага, несумленнага, што сустракаецца сярод людзей, — гэты рысы бачым у палкоўніка Бярозкіна (П. Вараб'еў).

Побач з высякароднымі вобразаў і «Залатой карце» сустракаем і з такімі, як Дашанька (арт. А. Усанова). У ёй, як у кроплі вады, адлюстраваліся пэўныя ўмовы, калі адны, прайшоўшы вялікіх выпрабаванняў, не сагнуліся, а мужна выстаялі і кроць наперад, а другія (да іх належыць і Даша) зайздросцяць жыццю багатаму, «прыгожаму», якой бы цаной яно не далося.

Розныя людзі — розныя, зусім не падобныя адзін да аднаго характары. Іх мы сустракаем у жыцці. Пра іх нам расказалі тыя, хто працаваў над спектаклем «Залатая карэта», і ад духоўнай падрыхтаванасці глядача залежыць, што ён вынесе са спектакля: маўляў, «так яно бывае» або ўрок мудрага пісьменніка-драматурга...

П'еса-спеведзь «Першы грэх» А. Каламіяца пабудавана на ўспамінах. Людзі ў ёй вызначаюць для сябе жыццёвае кроўда. Маладзёў думкае пра тое, як ёй жыць, асэнсоўвае свае ўчыны.

Валодзі (В. Смірноў) паставіў перад сабою сур'ёзную задачу: жыццё самастойна. Ён рыхтуецца да

Марынка (арт. Л. Гарбунова) — капітана. І таму юнак памылкова абвінавачвае людзей у хлусні і багавольнасці «наогул». Але ён вельмі востра адчувае недахоны людскіх узаемаадносін.

Спектакль гэты не мае на сабе адбітку адкрытай дыдактычнасці, што магло б здарыцца. Кожны прыходзіць сам да ацэнкі сваіх пазіцый з пункту гледжання патрабавання грамадства і такога самавызначэння чалавека — справа няпростая. Гэ-таму вучыць спектакль...

Тэме ідэйнага выхавання маладога пакалення прысвечана таксама «Толькі адно жыццё» А. Маўзона.

П'еса пастаўлена многімі тэатрамі, пра яе шмат напісалі крытыкі. У публікацыях, на старонках «Літаратуры і мастацтва» А. Сабалеўскай (№ 12 за 1970 год) даў такі параўнальны агляд сцэнічнага жыцця адной п'есы ў розных рэжысёрскіх трактоўках. Што датычыць спектакля І. Папова, то і тут адзначана тантоўная, але актыўная «рука» пастаноўшчыка, які патворчы расставіў акцэнтны ў творы, што часам набывае меладраматычную афарбоўку. «Толькі адно жыццё» ў Гомелі гучыць як роздум аб рэальных падзеях і людзях, роздум, эдальны захліп сцэнаю маральных праблем глядзельную залу. Рэжысёр асцерагаецца, каб не атрымаўся на сцэне «відовішча», калі ў глядзца вышкінаюць слязы, казычуць нервы, пацяшляюць, забываючы на тое, што праўда адлюстраванага драматургам жыцця такая суровая, што выключна «відовішчы элемент». Яшчэ К. Станіслаўскі паліваў: «Тэатр, зверлены да ўтылітарных мэт, падобны да дарагога рэалі, якім карыстаюцца,

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА РЭЖЫСЭРА І. ПАПОВА

А. САБАЛЕЎСКАЯ. «Тры вечары — адна п'еса». «Літаратура і мастацтва», 1970, 10 лютага.
І. СЯЧКО. «З глыбінь». «ЛіМ», 1971, 26 лістапада.

П. ФІЛІПАЎ. «Хай гарыць яго зорка». «ЛіМ», 1971, 31 снежня.
А. ПАНАСЕНКАВА. «Без гаранты адрышчкі не бывае». «ЛіМ», 1972, 3 сакавіка.

ТРЫВАЛАСЦЬ

ПРА СЕРЫІ ГРАФІЧНЫХ ЛІСТОЎ А. КАШКУРЭВІЧА ПА КУПАЛАЎСКИХ МАТЫВАХ І «ПАРТЫЗАНЫ»

«Так, трываласць... Не выпадкова гэ-тае азначэнне прыходзіць, калі спрабуеш лаканічна акрэсліць сутнасць работ графіка Арлена Кашкурэвіча. Сапраўды, яно выдатна стасуецца і да зместу яго творчасці, і да культуры формы. Ды, мабыць, датычыць яно і месца, якое сёння займае ў выяўленчым мастацтве Беларусі гэты майстар.

Можна сказаць, ён дасягнуў трыадзінаства — арганічнай сувязі ўсіх трох кампанентаў, якія ў падмурку творчасці: зместу, формы, сувязі творчасці з жыццём. Інакш кажучы, Кашкурэвіч грунтоўна адказвае на тры асноўныя пытанні, на якія сёння абавязаны сумленна адказаць сабе і людзям кожны сур'ёзны мастак: што, як, у імя чаго? І гэта сведчыць пра важнасць грамадзянскай пазіцыі мастака, важнасць яго творчасці ў агульным працэсе развіцця мастацтва. Можна дабівацца самага найдасканалейшага адзінаства зместу і формы, вырабляючы ўсяго-наўсяго бразготкі... Значыцца, павінна быць яшчэ нешта. І гэтае «нешта» ў Кашкурэвіча красамоўна выяўлена ва ўсёй яго творчасці.

Нагадаць пра гэта важна таму, што мы гаворым пра мастака, чые творы

вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

Лісты А. Кашкурэвіча на тэмы Купалы ўспрымаюцца арганічнымі, натуральнымі. Яны толькі вонкава нагадваюць ужо знаёмыя нам ілюстрацыі да твораў Купалы ў выдавецтве «Художественная литература», з якім супрацоўнічаў мастак. У тым і справа, што самастойная серыя лістоў — зусім не механічнае павелічэнне ілюстрацый. Недарма Кашкурэвіч кажа, што для яго ў кампазіцыі мае значэнне кожны міліметр. А калі ў кампазіцыі (гэтым кампаненце формы) — значыць і ў змесце кожнага ліста...

Прыгадайце вобраз Бандароўны, створаны мастаком. Колькі ў ім экспрэсіі, колькі ўнутранага пачуцця!

Тое ж можна сказаць пра вобразы камуніраў... Далікатная мера стылізацыі пад тагачасныя плакаты — і ў іх адчуваецца атмасфера незабыўнай у гісторыі народа эпохі.

Серыя «Партызаны»... Сапраўды,

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА ТВОРЫ А. КАШКУРЭВІЧА

М. ГУЦЬЕВ. Фарбы гараічнай сюіты. «Літаратура і мастацтва», 18 снежня 1962 года.
В. НІКІФАРОВІЧ Пазітыў ліній і фарбаў. «Маладосць», 1965, № 4.
В. ВАЛЬФΟΥСКИ. Пазітыў і майстэрства. «Советская Белоруссия», 1 верасня 1968 года.

ліст з мацяркамі, якія набіваюць кулямётныя стужкі, пераварочвае душу. Ужо адзін гэты ліст варты цэлай серыі.

А ва ўзьміце графічны расказ пра партызанскае вяселле. Як моцна сціснуты рукі маладых, што назаўсёды звязалі жыццё сваё. Як глядзіць на іх партызанскі ваяк, ведаючы, што бласлаўляе і на шчасце, і на суровыя выпрабаванні. Цяпер яны заўсёды будуць разам.

І яшчэ не магу не прыгадаць ліст «Смага». Баец і конь п'яць ваду з ручая. Колькі ў гэтай метафары зместу! Якая яна ёмістая!.. Справа, зразумела, не толькі ў самім сюжэце, колькі ў тым, як ён вырашаны.

Пра Кашкурэвіча, пра яго творчасць, пра работы, вылучаныя на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР, можна гаварыць многа. Але больш за ўсё тут хочацца сказаць пра глыбіню яго сапраўды паэтычнай творчасці. Аб яе грамадзянскім напале. Мастак авалодаў майстэрствам настолькі, што яму ўдаецца выказаць гэты напал грамадзянскага пачуцця пераканальна, па-свойму, дасканала.

Нельга не браць пад увагу таксама, што тэхніка афорту вымагае ад мастака выключнага валодання рысункам. Кашкурэвіч валодае ім. Ён вельмі актыўна скарыстоўвае багатыя маг-

чынасці «афортнай палітры». Звярніце ўвагу яшчэ на тое, як дасканала падбірае ён тон для кожнага адбітку. Не, гэта не вырашэнне дэрагальных, чыста фармальных задач. Гэта пошукі адпаведнасці формы зместу, іх арганічнай узаемазвязанасці. Тое ж можна сказаць пра шырокі дыяпазон фактурных прыёмаў, якія майстар падпарадкоўвае таму, што ён хоча выказаць.

Помніцца, аднойчы ён пісаў, што ў працэсе стварэння графічнага ліста мае значэнне ўсё — ад першага імклівага эскіза да адбітку. Так, на ўсіх этапах творчасці ён рэалізуе гэты свой тэзіс. На ўсіх этапах стварэння ліста ўладарыць высакароднае натхненне. Напружаная і натхнёная, паслядоўная і нястомная праца прышоўсці п'ён — афорты Арлена Кашкурэвіча на ўзроўні сучаснай мастацкай культуры, калі разуменьне пад культурай прыкметы і фармальныя, і змястоўныя. Тэхніка афорту вывучана ім настолькі дасканала, што ён карыстаецца ёю вельмі натуральна...

Але за ўсім гэтым складаная праца і мы адчуваем яе якраз у той імпрывізацыйнай, «моцартаўскай» лёгкасці, з якой выкананы ліст і якае яркае і сведчыць, колькі ўкладзена папярэдняй працы, колькі натхнення, колькі настолькіх пошукаў — у кожны адбітак!.. У кожны — усё папярэдняе творчае жыццё!

Так, трывае майстэрства. Трывалы змест. Трывалая форма. Творы — трывалыя. Ім суджана жыць доўга. Яны варты высокай Дзяржаўнай прэміі.

С. ПАЛЯКО,

Дзе толькі ні даводзіцца выступаць са сваёй праграмай Дзяржаўнаму хору БССР!.. І не заўсёды да паслуг артыстаў — прыстасаваныя, абсталяваныя па апошнім слову тэхнікі сцэны... Ванальна-харэаграфічны малюнак «Прадаі, бабуля, бычка» не горш успрымаецца і тут, на палым стане...

А на здымку справа — артысты ў час кароткага антракту. Яшчэ некалькі мінут, і пад небам Случчыны зноў загучаць песні, імкліва завіхурыць танец...

Фота Г. ФРАЛОВА.

АЛЕСЬ СІНКЕВІЧ намацаў у кішэні капшук з махоркай, упоцёмку скруціў цыгарку і прыкурыву. Колькі часу нерухома сядзеў на нарах, прыслухоўваўся, як варочаюцца, стогнуць у сне людзі. А ўвачу стаяла тое страшнае відовішча, якое ўбілася яму ў сон і прымусіла ўсхапіцца. Прыснілася Алесю былое, перажытае. Балтыка... Ваенны карабель... На палубе курчацца, крычаць, стогнуць людзі з жаклівымі, дзікімі вачыма. А ён ідзе, пераступаючы праз іх, і яны з адчаем цягнуцца да яго рукамі, хапаюць за босыя ногі, аніак не даюць яму дабрацца да кармы, дзе ляжыць малосенькі, увесь ажно пасіналы ад крыку хлопчык — яго сын. Алесь рвецца з усіх сіл, каб як мага хутчэй дабрацца да хлопчыка. Ужо засталася некалькі крокаў, ды раптам аднекуль вылузнуўся вусаты жандар і абшчаперыву ззаду. Алесь хоча вырвацца і не можа. І тут бачыць, што да хлопчыка бяжыць Ніна. Яна бось-вось схопіць малога ў свае дужыя рукі, але раптам над бортам уздымаецца агромністая хваля, якая налятае на палубу, і вось ўжо на тым месцы, дзе былі сын і Ніна, застаецца толькі белая пена.

Ад гэтага жудаснага відовішча Алесь бязгучна закрывае і прахапіўшыся, рэзнуўся галавой аб днішча верхніх нар, а потым доўга не мог уцяміць, дзе ён і што з ім.

Глыбока ўцягнуў у сябе смардаючае паветра, набітае людзьмі камеры, звесіў босыя ногі з нар і толькі тады адчуў, як агнём пяць спаласаванае шампаламі цела. Хацелася глынуць свежага паветра. Ён папляваў на пальцы, пагушыў у іх недакурак, выставіўшы рукі ўперад, вобмацкам пайшоў да акна. Доўга шукаў табурэтку і, нарэшце, намацаўшы яе, з палёгкай уздыхнуў, прысеў. Адкрыў акенца і чыстае марознае паветра туюг хваляй ударыла яму ў гарачы твар. Алесь доўга ўзіраўся ў чорнае і глухое неба і раптам заўважыў, што ў тым баку, дзе шумелі таполі, неба пачало святлець. Стала холадна. Зачыніўшы акенца, ён дабраўся да сваіх дашчаных рышучых нар і лёг.

У калідоры бухалі цяжкія крокі ахоўніка, які, гонячы ад сябе сум, ціхенька высвістаў нешта бадзёрае. Прыслухоўваючыся да гэтых крокаў, да ўсхліпванняў і мармытанняў у камеры, Алесь раптам зноў нагадаў свой сон і міжволі ўцяў галаву ў плечы. Карабель... палуба... крыкі... стогны... чалавечыя рукі... Дзе і калі, — толькі не ў сне, а на яве — ён ужо чуў і бачыў такое? Алесь заплосціў вочы, і перад ім нечакана паўстала неабсяжнае, на дзіва сцішанае мора. Сіняе, залітае сляпучым сонцам, яно нехаця выгінае сваю люстраную паверхню, патрыжоканае магутнымі вінтамі «Аўроры». За кармой крэйсера кіпіць іскрыста-белы бурун. І проста ў яго рашуча кідаюцца мітуслівыя чайкі. А вакол стаіць такая спёна, што нават на палубе няма чым дыхаць: неба і тое, здаецца, патыхае гарачынёй. Гледзячы, як з трох труб крэйсера ваяць угору чорныя слупы дыма, Алесь са шкадобай падумаў, што недзе там, дзе гудуць ненажэрныя топкі катлоў і чакваюць блішчасты ад масла хадавыя машыны, качагары і машыністы ад стомы і спёні, відаць, ледзь трымаюцца на нагах. У чырвоную пашчу топкі качагары пуфлямі кідаюць змочаны вадой — каб лепей гарэў — вугаль. А побач, ля другога катла, выкільваюцца з жалезнымі двухметравымі ламамі, якія хтосьці называюць «панядзелкамі», іх таварышы. Стоячы амаль усчыльную ля расчыненай топкі, часам закрываючы рукавіцай твар ад няспернай гарачыні, гэтымі «панядзелкамі» яны падкалупваюць сліпуча-белую крыгу шлаку, б'юць яе на кавалі, каб потым вывернуць іх на жалезныя пліты, проста сабе пад ногі, заліць вадой і «вымайнаць» за борт. І хоць чысціць топкі на поўным ходзе карабля вельмі цяжка, бо падае ціск пары ў катлах, яны ўсё адно павінны трымаць «пар на марцы», каб стрэлка манометра заўсёды стаяла на ненавіснай для іх рысцы. Ледзь паспеўшы глынуць з напаненых чайнікаў вады, зноў кідаюцца да топака, бо крэйсер павінен ісці самым поўным ходам, таму што на борце карабля знаходзіцца вялікі князь Барыс Уладзіміравіч. Алесь цяжка ўздыхнуў і зноў узяўся за швабру — палуба павінна быць такая, каб белая насоўка старшага афіцэра, калі ён правядзе ёю па палубе, засталася чыстай. Трынаццаць месяцаў назад, з таго самага часу, калі «Аўрора» пакінула за кармой Кранштат і выйшла ў адкрытае мора, яшчэ не было такога дня, каб Алесь не трымаў у руках швабры. Але заўтра можна будзе адпачыць, бо сёння, калі верыць боцману, недзе надвечоркам павінны нарэшце стаць на якар. Як гэта было б цудоўна, каб зараз наляцеў знянацку вільготны балтыйскі вецер, ад якога так лёгка і добра дыхаецца! Думаючы так, узяў

галаву і проста па курсу карабля ўбачыў у блакітнай смуге палоску берагу. Сонца, што садзілася ў ваду, залівала малінавым пажарам мора, над якім па-ранейшаму кружыліся чайкі. Яркія промні асвятлялі трубы, гарматныя ствалы — ад іх кляліся на палубе доўгія цені. Хутка цямнела. Бераг раптам замігцеў яркімі агеньчыкамі, якія надлілялі ўсё бліжэй і бліжэй...

А праз тры дні гэты жудасны бераг стаў невінасны ўсёй камандзе. На каманду знянацку навалілася злая трапічная ліхаманка. І палуба крэйсера ператварылася ў лазарэт. Як толькі садзілася сонца, шэсцьсот трыццаць чалавек пачыналі курчыцца, крычаць, плакаць. Матросы прасілі піць, трызінілі, і не было каму іх даглядаць, бо і судовы ўрач ляжаў без прытомнасці. А побач залаціўся агнім бераг, узляталі ў цёмнае неба святочныя феерверкі — вялікі князь разам са старшымі афіцэрамі ўжо чацвёртыя суткі баяваў на беразе. Стагнала палуба, крычалі, сыпалі праклёны матросы і, часам не

ён, Алесь, некім выкрыты і яму трэба гармінова пакінуць карабель. Даў адрас яўкі і развітаўся, а Алесь бегма кінуўся на карабель, каб папярэдзіць таварышаў. Сяброў папярэдзіў, але самому пакінуць карабель не ўдалося. Калі выскачыў са свайго кубрыка на палубу, адразу аслупянеў, парадны трап быў падняты на борт, і карабель паступова адсоўваўся носам ад пірса. Гледзячы, як большае паласа вады між суднам і берагам, вырашыў ужо скочыць за борт, але ў гэты момант ззаду да яго непрыкметна падышоў мічман і як не ў самае вуха сказаў: «Марш на сваё месца! Службы не ведаеце?» Алесь вылаўся ў думках і шпарка падаўся да матросаў, што завіхаліся на палубе, скручваючы прычальныя тросы. Алесь пачаў назіраць за камендэрамі, якія спрытна расчалілі гарматы і разварочвалі артылерыйскія вежы ў бок мора. Гледзячы, як павольна верне свой ствол першая гармата, Алесь падумаў, што можа Крыленка памыліўся, і ўсё яшчэ абдыцеца. Як бы там ні было, але ў адкрытым моры

Закончыў працу над апавесцю пра людзей, якія ў цяжкіх умовах, часам ахвяруючы сваім жыццём, усталявалі Савецкую ўладу ў адным з беларускіх паветаў. Герой апавесці — людзі невыдуманыя, у таго-сяго з іх толькі зменены прозвішчы. Прапаную ўвазе чытачоў урывак з гэтага твора. Аўтар.

Алесь ШЛЕГ

ВЕЧЕР З БАЛТЫКІ

вытрымаўшы пакут, падпаўзалі да борта і кідаліся ў чорную, расквечаную агнямі ваду...

— У-у, гады! Халуі Атопкі афіцэрскай, — раптам закрываў, задыхаючыся, сусед на верхніх нарах. — Не падыходзьце, усёадно кывым не дамся!

Алесь ажно падскочыў ад гэтага злоснага крыку, які так знянацку абарваў успаміны і вярнуў яго з далёкага былога назад, у гэтую перапоўненую людзьмі камеру. Сусед на верхніх нарах скрыгатнуў зубамі, вылаўся і змоўк. Алесь прыгадаў, што салдата, які спіць на верхніх нарах, два дні як уцінуў у іхнюю камеру, але яшчэ ніхто не чуў ад яго ніводнага слова. Заплосціўшы вочы, ён гадзінамі ляжаў на нарах, абыйкавы, здаецца, да ўсёго на свеце.

Алесь маркотна ўздыхнуў і павярнуўся на бок... Праз які час адчуў, як калынула іголкамі і пачало ныць параненае плячо. Ён лёг на спіну, але тупы боль не сунімаўся, і Алесь, ведаючы, што ад болю ў яго ёсць толькі адзін прававаны сродак — не думаць пра яго, мусіў сабе прыгадаць падзеі апошніх двух год. Гэтыя два гады зрабілі з яго новага, упэўненага ў сабе чалавека, які прыдаў разам з упэўненасцю яшчэ і вялікую нязнаную дагэтуль мэта, і винавата ва ўсім гэтым дружбства з матросам Антонам Акулічам. Алесь да сустрэчы з ім быў добры служка, яго паважалі матросы, і яму гэтага было дастаткова. Ён ніколі не задумваўся, дзеля чаго муштраве матросаў, бо быў упэўнены: усё, што робіцца, патрэбна і неабходна.

Антон Акуліч адкрыў яму вочы на несправядлівасць, што панавала навокал, нацэлів яго на пошукі праўды. А праўда ходзіць па людзях, жыве і ў іх сэрцах, і Алесь разам з Антонам пачаў шукаць такіх людзей, згрупоўваў іх вакол сябе. Але Алесь знянацку спісала з «Аўроры» ў флоры і экіпаж, а адтуль накіравалі боцманам на міны загараджальнік «Бярэзіна». Назва мілай сэрцу беларускай рэчкі, якую насіў карабель, вельмі ўзрадавала яго. На «Бярэзіне» Алесь стварыў бальшавіцкую групу, спачатку невялікую, у якую потым уцягваў усё новых і новых матросаў.

Неяк, калі ён вяртаўся са штаба, куды насіў пакет ад камандзіра карабля, яго спыніў у скверыку незнаёмы прапаршчык і са шчырай усмешкай сказаў: «Будзем знаёмы, Крыленка. У мяне да вас гаворка ёсць. Давайце прысядем на гэтай лаўцы». Як толькі селі, незнаёмы сказаў, што

баяцца яму няма чаго, арыштаваць яго могуць толькі тады, калі карабель прышвартуецца да пірса. Супакоіўшы сябе гэтым чынам, зірнуў па баках і ўбачыў, што ўся эскадра ідзе ў кильватэр самым поўным ходам. Карабель калыхала бартавая гайданка, над хвалямі насіліся чайкі. Адна з іх смела ўселася на марсавай бочцы і з вышыні цікаўна сачыла за матроскай мітуснёй. Алесь зірнуў на флагманскі карабель і ўбачыў, што адтуль сігналяць: бачу ворага, падрыхтавацца да бою! «Стаяць на месцах!» — пранеслася ўзмацненая мегафонам каманда камандзіра карабля. — Марсавы, на бочку!»

Алесь назіраў, як імкліва лез-бег на мачту марсавы матрос, як перападоханая яго раптоўным з'яўленнем, шыбанула ўгору чайка. Прасачыўшы за яе палёт, Алесь ўбачыў удалечы шыатлікія дымы нямецкай эскадры. Праз гадзіну гэтыя дымы падсунуліся зусім блізка, сталі выразнымі карпусы караблёў. Іх было амаль удвая больш, чым рускіх. Алесь пачаў іх лічыць, але ў гэты момант марсавы матрос закрываў: «Справа на борце эсмінца! Разварочваецца на нас!» «Дабро. Падыдем і мы да яго бліжэй», — на дзіва спакойна прагучалі ў агульнай напружанасці словы камандзіра. — «Камандоры?» — «Камандоры гатовы!» — рэхам адгукнуўся з-за вежы артылерыйскі начальнік, і ў тое ж імгненне паблізу шыбануў угору слуп вады, за ім другі, трэці.

Мора вакол карабля закіпела ад выбухаў. І Алесь з трывогай падумаў, што камандзір нешта марудзіць, час ужо адкрыць агонь. Ледзь толькі гэта думка мільганула ў яго галаве, як раптам скалачулася ад магутнага залпа палуба, а над ёй папльы шызы парахавы дым. Вадзяныя слупы ўзняліся перад нямецкім эсмінцам, і не паспелі яны апасці, як у адказ бліснулі з варажэга борта жоўта-барвовыя языкі агню, далацеў запознены гук залпу. На палубе ля самай гарматнай вежы грывнуў агульнальны выбух. Алесь войкнуў ад пякучага болю, скапіўся за плячо рукою і з тудым здаўленнем заўважыў, што далонь пачырванела ад крыў. Ён панукаў вачамі, каго б падкаль на дапамогу, і ўбачыў на палубе нерухомае цела матроса, у якога чамусьці не было галавы. Зноў грывнула, побач зацокалі асколкі, і калі дым разышоўся, Алесь не паверыў сваім вачам: вежа першай гарматы была разбіта, а з артылерыйскага адсека клубавалі чорны дым, сярэд якога раз-пораз мільгалі чырвоныя пасмы агню.

(Заканчэнне на 10-й стар.)

Іван ВЫРГАН

**АПАВЯДАННЕ
ПРА ДЗЕДА
АХРЫМА**

Не хадзіць па родных загонах
Больш ніколі дзядам былым...

З іх равеснікаў на сягоння
Жыць застаўся адзін Ахрым!
Ужо дзед да сыноў дзядамі
Назваюць—і з году ў год
Пашыраецца іх сынамі
За лік праўнукаў дзедаў род.

Набліжаецца смерць,
не ўбачыць
Ён, напэўна, гэту вясну...
Можна б зеллем якім гарачым
Адхіліла яна труну!
Халадзе старое цела,
Жылка кожная з кожным

днём—
Моц працоўная адляцела,
Увайшла ў чарназём, як гром!
І ляжыць ён, нібыта з воску,
У вачах—ні жалю, ні слёз.

Сыч хаўтурную пагалоску
Па ўсім свеце аб ім разнёс.
Дзедаў род з усяго наўколля
Страў нанёс і нанёс піцца:
Пі і еж — усяго даволі
Для праводзін яго жыцця.

Астываюць гарой пшанічнай
З процвін знятыя пірагі,
Кубкі поўны вадой крынічнай
Аж па самыя берагі.
Стол прысунуты да старога,
На стала—ад сэрца дары,
Ды не бачыць Ахрым нічога—
Памірае сейбіт стары.

Б'ецца, б'ецца зіма сівая
Галавой сівой аб парог,
Скачанелы садок гайдае,
Трубці гучна ў халодны рог.
Адграбаючы снег, лапатай
Нехта шоргае па сцяне,
А яму здаецца—за хатай
Круціць бура жорны ў млыне.
Дзед рукою махае, нібы
Адае загад ветраку...
Бура сціхла. Скрабецца ў шыбы
Сад, прасцёршы сваю руку.

Раптам дзеду з'явіўся ў сненні
Пастушок, што кароў пасе:
Локці голыя і калені,
Басаногі, зябне ў расе.
Быў хлапчук, але знік раптоўна,

Перайначыўся дзецюком,
І ўжо вочы блакітам поўны,
Чуб на вочы навіс крылом.
Дужы мускул дыхае жвава,
Б'ецца ў жылах гарачы рух,
А па сёлах гуляе слава,
Што быка перамог пастух.
Уздыхнуў Ахрым у пасцелі,
Аж хіснуліся абрусы,
Аж нявесткі яго знямелі,
Паглядзеўшы на абразы.
Зноў разгортваецца перад

дзедам
Стэп, нібыта крыло арла:
Хмары беглі блакітным светам,
А зялёным ніва цякла.
Па высокіх хвалях пшаніцы,
Праз яе крутыя валы,
Жнейку, жоўтую птушку
быццам,

Сапучы, валакуць валы.
А валоў паганяе дзядзька.
І не можна ніяк пазнаць
Дзед яго... Ды мільгнула

згадка:
Гэта ж ён, той хлопчык, відаць,
Той, што ў полі пасвіў худобу,
Тут працуе за сноп густы!
І ўсміхнуўся Ахрым: хваробу,
А не хлеб, зарабляеш ты!
Зноў дзе дзелася ўсё, прапала,
Правалілася ў прорву сну...

Тут сяло за сялом паўстала—
Люд пачаў за зямлю вайну.

Заблішчалі на сонцы косы,
Замільгалі вілы ўгары,
І ўцякала кулацтва ў лозы,
Пахавалася ў гушчары.
На навалу пайшла навала,
Залівала крывёю рунь,
Прагавіта зямля прымала
Смерцю выкашаных—без трун.
Адышоў працоўным сялянам
Стэп шырокі. Зірні на стэп!—
Як раскінуўся акіянам
Хлеб арцельны! Як спее хлеб!
Дзед у жыце стаіць, рукамі
Ледзь да коласа дастае,
На машыне едзе палямі,
Аглядае нівы свае...
І жажнуўся Ахрым нечакана:
Дзе ж ён дзеўся той дзед?

Хіба

Поле ўсё не ім узарана,
Не яго чакае сяўба?
Тут павекі ён размыкае...
Род увес перад ім стаў.
Ой, то ж ён той свет пакідае,
Што ў Кастрычніку заваяваў!
І рвануўся Ахрым з пасцелі,
Прыпадае да шкла ілбом:
Лёд трашчыць ужо на Арэлі,
Папраўляе арцель паром...
І панікнуў дзед. Нежывога

СЕМІНАР завяршыў сваю работу!

Гэтак жа, як і папярэднія, ён мае сваю гісторыю, свае паданні, сваіх герояў.

Кожны дзень, напружаны, дзелавы, быў багаты на змястоўныя гутаркі, цікавыя сустрэчы, незабыўныя падзеі. Іншы раз здавалася, быццам за спіной семінара, скажам, не тры-пяць-сем дзён, а добрыя два-тры тыдні...

За першыя пяць дзён мы пабывалі на Светлагорскім заводзе штучнага валакна, цэлюлозна-кардонным камбінаце, паглядзелі, як здабываюць нафту, сустрэліся з кіраўніцтвам раёна, пагаварылі пра беларускі тэатр, музыку, літаратуру, архітэктару. Абмеркавалі цікавыя выступленні па пытаннях філасофіі, псіхалогіі, эстэтыкі, эканомікі, міжнароднага маладзёжнага руху і шмат іншых. Зрабілі цудоўную экскурсію на кацеры ўверх па Бярэзіне і нават зварылі юшку... Сапраўдную, на беразе ракі, з дымком... Вось толькі рыбу для яе налавілі не самі. Ды і не дзіва: сто пяцьдзесят едакоў — не жартачкі!

Але не трэба думаць, што сярод «семінарыстаў» не было заўзятых рыбакоў. Жыць ля Бярэзіны і не лавіць рыбу немагчыма. У вольны час, раніцаю і ўвечары, цэлая «брыгада» ўдзельнікаў семінара з вудамі і спінінгамі выпраўлялася на бераг. Прызнаным чэмпіёнам семінара па рыбалцы адзінадзінна лічыўся музыкант Валодзя Андрэаў. Ён злавіў першага шчупака. Ён жа разам з кампазітарам Фёдарам Пыталевым кожны дзень «пастаўляў» на стол «фракцыі музыкантаў» судакоў, гадаўлёў, язей. Праўда, мастакі таксама не трацілі час марна. Яны выпрацавалі свой непаўторна індывідуальны спосаб здабывання рыбы. Адкрылі яго Ніна Плюзіна. Адночы сядзела ля эцюдынак ля ракі, пісала цудоўны палескі краўд. Раптам надыйшоў да яе хлопец і кажа:

— А ці не маглі б вы намаліваць мой партрэт?..

Праз якіх паўгадзіны Ніна зрабіла санцінароў яго партрэт, а ўдзячны «заказчык» выцягнуў з рукзана ладны пакунак вільных лішчоў...

Гэты выпадак даў добры штуршок творчай актыўнасці мастакоў. І—хоць ні ў каго не «клявалася», як у Ніны,—лічы, як толькі канчаліся лекцыі, бралі эцюдыні і кіраваліся да берагу.

Дарэчы, група мастакоў на гэтым семінары падабралася моцна.

цікавал. Пра гэта можна было меркаваць па выстаўцы, якую яны наладзілі і якая выклікала вельмі ажыўленую, гарачую дыскусію.

На выстаўцы былі прадстаўлены амаль усе жанры выяўленчага мастацтва. Жывапіс Аляксея Пятрухны, скульптура Дзмітрыя Палова, графіка Юрыя Нікіфарова, Сяргея Волкава, Ніны Плюзінай, кераміка Аляксандра Зіменкі (пра яго нядаўна пісала «Літаратура і мастацтва»), плакат Леаніда Дзягілева, дызайнерская распрацоўка Льва Талбузіна, эскізы касцюмаў для фільма «Вершы—не вершы»

Сто пяцьдзесят едакоў — не жартачкі...

Як бачыць, этнаграфічныя нацыянальныя саўгасныя славачкі «глядзляца» і на «архісучасным» фоне семінарскіх наценгазет...

Жанны Шыдлоўскай. Дзень выяўленчага мастацтва, здаецца, быў самым ажыўленым, самым справядлівым на дыскусію. У гэты дзень ніхто не заставаўся абыякавым. Канечне, адбылося гэта толькі таму, што работы маладых мастакоў былі цікавымі і давалі багата матэрыялу для спрэчак.

Асабліва гарачай дыскусія разгарнулася вакол работ Юрыя Нікіфарова і Льва Талбузіна.

Работа Талбузіна — распрацоўка дыспетчарскага пульту для сістэм кіравання наветраным ру-

хам — зацікавіла «семінарыстаў» не толькі чыста пластычнымі эфектамі. Іх глыбока ўразіла, якія складаныя псіхалагічныя, арганізацыйныя, тэхналагічныя пытанні рашае дызайнер, якія разнастайныя і адказныя задачы стаяць перад ім. Вось хаця б гэты пульт... Праз кароткі час такія пульты з'явіцца ва ўсіх аэрапортах Саветаў Саюза. Усе дыспетчары, якія сочаць за рухам лайнераў, будуць працаваць у тым асяроддзі, у тых умовах, якія прапанаваў мастак. Гэта каго хочаш можа ўразіць!..

Работы Юрыя Нікіфарова не па-

**ДЗЯКУЙ ТАБЕ,
СВЕТЛАГОРСК!**

З V РЭСПУБЛІКАНСКАГА СЕМІНАРА
ТВОРЧАЙ І НАВУКОВАЙ МОЛАДЗІ

кінулі нікога абыякавым. І хаця папярэдняй думак была вельмі значная — ад безумоўнага захаплення да разкага непрыняцця, — але ў довадах апанентаў былі зерні слухнага.

Асабіста для мяне было вельмі прыемна пабачыць работы Юрыя Нікіфарова таму, што я памятаю яго націну «Слова аб палку Ігаравым», якую Юрыя паказаў у 1968 годзе на рэспубліканскай выстаўцы твораў маладых мастакоў.

Удзельнікі семінара — фізік Пётр Прахарэна, рэжысёр тэатра юнага глядача Людміла Тарасова і кіназнаўца Аля Бабнова.

Гэта націна ўражвала, захапляла сваім магнутым рытмам, неймім-вольным подыхам. Але пасля гэта-

«Гамлета», лісты «Хірасіма», «Элада-70», «Кайн» сведчаць аб вельмі сур'ёзным падыходзе мастака да жыцця, да праблем сучаснасці, сведчаць аб яго духоўнай і прафесійнай сталасці.

Юрыя Нікіфараву ўмее аналізаваць вельмі напружаны вобраз, які з амаль абсалютнай дакладнасцю перадае выразную, ясную думку, умее напоўніць вобраз высокімі пачуццямі і — галоўнае — увасобіць яго на адпаведным ўзроўні майстэрства.

Праўда, нельга не адзначыць і таго, што амаль усе работы Юрыя, прадстаўленыя на «семінарскую» выстаўку, не вельмі дакладна знойдзены ў матэрыяле. Узліць хаця б ілюстрацыі да «Караля Ліра». Я не ўпэўнены, што іх можна назваць ілюстрацыямі. Гэта хутчэй мастакоўскія варыяцыі на тэму «Караля Ліра», у якіх Нікіфараву раптам паўстае перад намі як... тэатральны мастак. Ён «будуе» міжэцэны, распрацоўвае драматургію вобраза, узводзіць дэкарацыю — адным словам, займаецца ўсім тым, чым звычайна займаецца тэатральны мастак, але робіць гэта ў графічнай серыі. Зразумела, гэта парушае чысціню жанру, прымушае ставіцца да гэтых работ як да нейкага пераходнага этапу.

Амаль тая гісторыя і з яго влікімі лістамі — яны так і «просяцца» на сцяну. У іх ёсць усё, што патрэбна маўментальнаму жыццю. Ды і Глядзляца яны, між іншым, як кардонны для роспісаў. Можна, у гэтым і ёсць нейкае рацыянальнае зерне, можа не трэба

Падхалілі бацьку сыны.
А на ранку прыход вясны,
Змыўшы снег, вітала дарога.
1939 г.

Песнід ПЕРВАМАЙСКИ

Не ўсе сказаў я ў часе перамогі,
У пекле стоячы каля пячэй.
Мне ў вочы ўсе засценкі астрогі
Тады глядзелі тысячай вачэй.
Глядзела ноч глухая, безназоўны
Дзень пазіраў, дуса людская кроў,
Дзівочых рук і вуснаў крык бязмоўны,
Усе пакуты ўнукаў і дзядоў.
Я на павольным тлеў агні, мне ногі
Калечылі дарогі ўсёй зямлі.
Сукі засохлых дрэў, што ўзбоч дарогі,
Плячыма шыбеніц маіх былі.
Вас не было ўжо, з пылам вы ляцелі

Тады ў прасторы вызваленых ніў...
О, як хацелі вы, як вы хацелі,
Каб не маўчаў я, каб загаварыў!
І хоць мяне палілі разам з вамі
У печак тых,—
Ды суджана было,
Каб я не вырваўся з той самай ямы,
Дзе глебай стала плоці вашай тло.
Адны памінкі ў нас, адны хаўтуры,
Сох муміяй і я ў бараках тых.
Адзін гарбар з маёй і вашай скуры
Пергамент жоўты вырабляў.
Для кніг.
Я з вамі быў. Я вашаю тугою
Быў спалены. Калі ж туга мая
Зноў моваю азвалася жывою,—
Загаварыў ваш попел, а не я.

ПЕСЕНЬКА

Ад Сану да Дону дарога ляжыць,
Дарогаю конь рассяданы бяжыць,
Свет вымерыў цэлы,
Збіў ногі, епацелы,—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць.
Імчыць ён ад Сану да Дону таго,
Ніхто не спыняе ў дарозе яго,
Дзяўчына дзесь плача:
— Казача, казача...—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць!
Казачкая кроў на казацкім чале,
Ляжыць ён даўно ў прыбярэжнай імгле,
Над ім толькі зоры
Ды вербы ў дзюры,—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць.
Не трэба, не трэба, не трэба тужыць!
На свеце дзяўчына застанеца жыць,
Ды гэта дарога,

Свет вымерыў цэлы,
Збіў ногі, епацелы,—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць.
Імчыць ён ад Сану да Дону таго,
Ніхто не спыняе ў дарозе яго,
Дзяўчына дзесь плача:
— Казача, казача...—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць!
Казачкая кроў на казацкім чале,
Ляжыць ён даўно ў прыбярэжнай імгле,
Над ім толькі зоры
Ды вербы ў дзюры,—
Аднак жа не трэба, не трэба тужыць.
Не трэба, не трэба, не трэба тужыць!
На свеце дзяўчына застанеца жыць,
Ды гэта дарога,

Ды ў сэрцы трывога,
Ды тая сляза, што на вейках дрыжыць...
1942 г.

ЗГАДКА ПРА НАВАЛУ

О, як хілілі лес навалы ўдары!
Вакол віхор раз'юшаны шалеў,
Заслонай нізкай сунуліся хмары,
Рвучы яе вяршалінамі дрэў.
Свято маланак ніткаю гарачай
Нябёсы прышывала да зямлі,
А сосны так змагаліся, не іначай,
Стаялі мачтамі на караблі.
Каціліся, гулі за хваляй хвалі,
Зялёныя, па лесе, па галлі,
Пасля яны ў бяссілі застаналі
Апошні раз і долу паляглі.
Астатнім дымам хмара разышлася,
Навала сціхла. Пра яе адна
На ўзгорку толькі згадка засталася—
Разбітая маланкаю сасна.
1954 г.

З украінскай перакладу Аркадзь КУЛЯШОУ.

Юрыю штучна стрымліваць тую плу да манументальнасці, якая прабіваецца ва ўсіх яго работах, нават самых камерных, можа, мае сэнс паспрабаваць свае сілы там, дзе для яго размаху будзе дастаткова прасторы — у манументальным жыццёвым.

Кожны дзень семінар рыхтаваў удзельнікам цікавыя сустрэчы, даваў матэрыял для роздому, спрэчак, дыскусій.
Вялікую цікавасць удзельнікаў семінара выклікала лекцыя кандыдата філасофіі, даўняга і вернага сябра семінараў творчай і навуковай моладзі В. Сіпінна.

Тэма яго лекцыі — «Навука ў сістэме чалавечай культуры» — на першы погляд, магла здацца крыху сухаватай, крыху нават абстрактнай. Але талент лектара, багацце інфармацыйнага матэрыялу, бездакорная логіка, арыгінальнасць думак зрабілі яе «гваздом» семінара. На гэтай лекцыі не было відаць ніводнага незацікаўленага твару. І доўга яшчэ потым у пакоях, холах успыхвалі выкліканыя ёю «мікрадыскусіі».

Не пакінула нікога абякавым і лекцыя кандыдата псіхалогіі Я. Каламінскага. Відаць, многія з удзельнікаў семінара да гэтай сустрэчы нават не ўяўлялі сабе, якая захапляльна-цікавая навука — сацыяльная псіхалогія, колькі ў ёй нюансаў, адценняў, якія нечаканыя эксперыменты праводзяць сацыяльныя псіхологі.

Безумоўна, работа семінара наўрад ці была б такой рытмічнай і дзелавітай, калі б не нашы гасцінныя гаспадары-светлагорцы. На дзіва добразычліва і ўважліва паставіліся да семінара работнікі светлагорскіх райкома партыі і райкома камсамола, кіраўніцтва заўда штучнага валакна, у піянерскім лагеры якога мы размясціліся, супрацоўнікі камбіната грамадскага харчавання, якія кармілі нас так, што, як кажуць, пальчыкі абліжаш.

Але і мы таксама стараліся не заставацца ў даўту. Удзельнікі семінара праводзілі значную шэфскую работу. Наладзілі вількі канцэрт у Светлагорскім доме культуры энергетыкаў. У ім прынялі ўдзел маладыя кампазітары і выкаўцы. У Парыцім доме культуры выступілі маладыя паэты, якіх прадставіў, як і ў мінулым годзе, Аляксей Асіпенка. Там жа, у доме культуры, працаваў кніжны нісек, у якім можна было набыць ініці ўдзельнікаў семінара, маладыя літаратары Рамана Тармоды, Аляксей Крывіч і гасцей, якія прыехалі да нас спецыяльна на «дзень літаратуры» — Аляксей Асіпенка, Анатоль Грачанікава, Івана Чыгрынава.

Дарэчы, усім нам, удзельнікам семінара, было вельмі прыемна, што, менавіта тут, на семінары, Аляксей Асіпенку была ўручана Гапарова грамата ЦК ЛКСМБ, якой адзначана шматгадовая і плён-

ная праца пісьменніка ў беларускіх маладзёжных выданнях.

Часта ўдзельнікі семінара выязджалі ў школы Светлагорска і Светлагорскага раёна. Дзеля гэтага ствараліся невялікія «лятучыя групы», у якія ўваходзілі кампазітары, вучоныя, паэты. Яны расказвалі школьнікам пра творчасць і навуковае жыццё рэспублікі, пра сваю работу, пра задачы семінара.

З дня ў дзень нарастаў, рабіўся ўсё больш напружаным рытм семінара. Але былі ў ім і паўзы, неабходныя для таго, каб крыху перадыхнуць ад таго патоку інфармацыі, новых ідэй, тэорый, якія штодзённа трэба было «перапрацаваць» кожнаму семінарысту. Адной з найбольш запамінальных тых «паўз» была сустрэча з этнаграфічным жаночым хорам саўгаса Імя Калініна.

Адразу пасля вярчары сабраліся мы ў лекцыйнай зале, каб паслухаць нашых гасцей. І раптам заўважылі, што звычайна на лекцыях у зале бывае крыху свабодней. На гэты імправізаваны канцэрт прыйшлі ўсе.

Загадчык раённага аддзела культуры расказаў пра хор, пазнаёміў з удзельніцамі, а потым кабаты заспявалі...

Усе затаілі дыханне. Журботная, павольная песня аб цяжкай жаночай долі ўразіла і кампазітараў, і вучоных, і паэтаў, і мастакоў.

Такога выбуху апладысmentaў жанчыны відаць не чакалі, бо калі зала «ўзарвалася», яны нежк раздубіліся, але потым расквітнелі ўсмешкамі, бліснулі вачамі і песні насыпаліся як з рога — адна пры гэтай за другую. Ды такія сакавітыя, такія незвычайныя, нідзі рэчэй не чутыя. Былі і гарэзлівыя, былі і сумныя, былі і з такой салёнай народнай «падкавыркай», што хоць стой, хоць падай.

І ўжо прыйшоў час адзяджаць жанчынам, ноч на двары, а заўтра ж падымаша да свету. І нам ужо няёмка іх затрымліваць, ведаем, што працавалі яны сёння ў полі ўвесь дзень, але як расстацца з песьняй!

Перабраліся мы ў другое памішванне, крыху ў баку ад спальнага корпуса, і слухалі, слухалі, слухалі... А калі на развітанне байніст «ударыў» пельку і нашы пліокабаты пайшлі ў скоркі — толькі рудамі засталася развесці і са смежам прызнацца: «Куды там сучаснай моладзі!»

Пра дзень у нас быў працаваў «дзень». Дзень праводзіў «дзень» у наш гаспадары раёна. Работа на дзень была адной з тых, хто будзе перабраў, хто сёння на рушыў, хто турніе абіраў... А на наш гоні, дзяў прадавала ў калгасе «Прагрэс», «пашанцавала» цягань буралі.

А яны на былым тарфяніку параслі аграмадныя, дзякія... Вось тут мы і зразумелі, як нялёгка было кабатам пасля работы песні спя-

ваць. Але нічога, спраўляліся ладна. Выявілі нават сваіх «стаханаўцаў», за якімі ніхто не мог угнацца. Імі аказаліся кандыдат філалагічных навук Віктар Красней і мастачка Ніна Пілюзіна.

Пакуль працавалі, настроі былі цудоўны, але калі скончылі — пачаў псавацца. Па-першае, аказалася, што нас у гэтым калгасе зусім не чакалі, па-другое, ніхто сабе дакладна не ўяўляў, хто прыехаў і навошта. Нам прыйшлося самім даводзіць, што мы можам выступіць з канцэрта, што сярод нас ёсць і кампазітары, і паэты, і нават кінарэжысёр, і што, відаць, людзям цікава будзе пагаварыць з намі.

Двухсэнсавасць становішча яшчэ больш абвастралася, калі мы амаль дзве гадзіны прасізелі на ганку праўдзіны, чакаючы спатку старшыню, потым партэра, потым літэрацэкага, і ніхто з гаспадароў не здагадаўся зрабіць элементарнага — запрасіць у памішканне. Праўда, дзве гадзіны не прапалі марна — у мясцовай кнігарні нехта з хлопцаў набыў томкі Ама-ра Хаяма, цудоўныя вершы яго сагралі нас.

І хаця калгасны клуб у «Прагрэсе» быў больш падобны на стары хляўчук, і хаця людзі не вельмі добра разумелі, чаго гэта «артысты з Мінска» больш расказваюць, чым спяваюць і танцююць, але сустрэча прайшла добра. Вельмі цёпла, неспрэчна...

Канечне, нам проста не пашанцавала, недзе не «спрацавала» нейкая шасцяронка, і зацоканыя непрыемнасцямі гэтага года стар-

шыня проста забыўся на тое, што нехта павінен да яго прыехаць. На гэта мы не крыўдзімся, ды і ці можна крыўдзіцца!.. Шкада толькі, што аддача ад нашай паездкі ў калгас «Прагрэс» была не поўнай. Затое іншыя групы «дэсанта» прыехалі літаральна перапоўненыя самымі феерычнымі ўражаннямі. І працавалі добра! І клуб выдатны! А людзі, людзі!.. Прыгожыя, упэўненыя ў сабе, цікавыя ўсім, што зараз адбываецца ў мастацтве, у навуцы... Адным словам — цудоўна!

Асноўным эпізодам «дня кіно» было абмеркаванне фільма «Зімародак». Трэба сказаць, што рэжысёру-пастаноўшчыку гэтага фільма Вячаславу Нікіфараву давалося нялёгка. У кіно, як вядома, разбіраюцца ўсе, і кожны мае на конт яго асабістую думку. А калі ты сам яшчэ разумееш, што твой твор не бездакорны — дык табе зусім нялёгка.

Вось і надыйшоў апошні дзень семінара! Час развітвацца. Ужо дагарае апошні касцёр. Думкі ўжо ў заўтрашнім дні, у рабоце, якую пакінулі на дзясц дзён, у паўсдзённых клопатах...

Дык што ж даў нам семінар? Новыя веды? Так. Новыя ідэі? Так! Але, відаць, самае галоўнае — ён дапамог нам пазнаёміцца, паспрацаваць, паспрабаваць, даў моцны штуршок нашай творчай актыўнасці, «заразіў» азартам стварэння. За гэта яму — дзякуй!

А. БЕЛЛУСАУ,
спецыяльны карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».

НА УСПАМІН ПРА СУСТРЭЧЫ НА БЯРЭЗІНЕ.

Паэт В. Ярац. Кампазітар Д. Смольскі. Кераміст А. Зіменна.

Сяброўскія шарыкі ўдзельнікаў семінара Сяргея ВОЛКАВА.

Уладзіміру КАЛЕСНІКУ—50

17 верасня споўнілася 50 год вядомаму беларускаму крытыку і літаратуразнаўцу Уладзіміру Калесніку. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР звярнулася да юбіляра з прывітальным адрасам, у якім гаворыцца:

«Дарагі Уладзімір Андрэвіч!
Мы, Вашы сябры, таварышы па плу, сардэчна вітаем Вас у дзень Вашага п'яцідзесяцігоддзя.
Сын п'ятагона, Вы цягнуліся да навукі і культуры, настойліва авалодвалі ведамі. У час вайны сталі падпольшчыкам, потым пайшлі ў партызаны, дзе былі падрыўніком, кулямётчыкам, начальнікам штаба партызанскага атрада.
Пасля вайны зноў была вучоба — інстытут, аспірантура, — яна дала добры плён: Вы сталі кандыдатам філалагічных навук.
Ваша выступленне ў друку як крытыка і літаратуразнаўцы прыпадае на 1952 год. З таго часу напісана нямала — рэцэнзіі і артыкулы, публіцыстычныя нарысы і творы мастацкай прозы.
Мы цэнім Вас як аднаго з актыўных даследчыкаў беларускай літаратуры, аўтара кніг «Пазізія змагання», «Час і песні», «Аповесць пра Таўдал» і іншых.
Вашым літаратуразнаўчым працам уласцівы глыбіня аналізу, тонкі густ, добрае адчуванне спецыфікі мастацкай творчасці.
Варта адзначыць, што Вы паспяхова спалучаеце творчую работу з педагогічнай дзейнасцю, выхаваннем студэнцкай моладзі.
Шмат сіл і увагі Вы аддаеце падрыхтоўцы маладых літаратараў, з'яўляецеся ўважным кіраўніком Брэсцкага літаратурнага аб'яднання.
Жадаем Вам, дарагі Уладзімір Андрэвіч, новых творчых поспехаў, моцнага здароўя, сонечнага настрою, шчасця».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» таксама сардэчна вітае юбіляра, жадае яму спору ў працы.

СЛОВА ПРА СЯБРА

Амаль адначасова пачыналіся сцяжыны ў родную філалогію ў мяне і ва Уладзіміра Калесніка. У невялічкім пакоі студэнцкага Інтэрната Мінскага педагогічнага інстытута больш за дваццаць год таму фармаваліся тэмы нашых першых даследаванняў; там прайшла першая разведка ў навуку, першая спроба сілы. А потым з Уладзімірам Калеснікам мы не раз бачылі — на Докальцы і Бярозе, на Сэрвечы і Свіцязі, на Шчыры і Нёмане — усход сонца... Не раз абмяркоўвалі намеры, планы, спрачаліся і жартавалі. Напісалі ўдвух, з вялікаю доляю юбіляра і маленькай май, і выдалі кніжку. Ён стаў аўтарам інтэ, прадмоў да аб'ёмістых і тонкіх выданняў, шматлікіх артыкулаў у беларускай і саюзнай перыядыцы. Уладзімір Андрэвіч Калеснік — мой дарагі Валодзя — прызнаны на Беларусі вучоны, пісьменнік, педагог.

Былі начальнік штаба партызанскага атрада не можа і аднаго лета пражыць, каб не завітаць у сваю родную Налібоцкую пушчу, у Наднямонне. Там, недалёка ад Шчырска, ёсць мясціна на беразе Нёмана, якую даўно назвалі вельмі гаваркім словам — Добрач. Штолета — і ў дажджлівыя дні, і ў дні яркага сонца — на Добрачы ў палінялай пад сонцам і дажджамі палатцы жыве пісьменнік. Глядзіш на яго і

думаеш: ён лічыць грэхам падчас адпачынку многа спаць або валяцца на сонцы. Паляванне на шчулакоў, лышчоў і язёў змяняецца на працу — піша. Потым выезды і паходы ў вёскі і мястэчкі, незлічоныя сустрэчы з людзьмі і новае паляванне — з фотаапаратам, вышкімаі якога мы любуемся і па кнізе-альбоме, зробленай з Янкам Брылем, — «Між тых палёў», і па здымках у перыядычным друку. Нямаю іх — з прыроды, прыгожай, разнастайнай. Умее любіць ён прыроду.

Прытаўшыся пад кустом, зайдлы і ўмелы рыбак, Валодзя чакае ззя ці галаўня. А тут побач з паплаўком вышрае здарова і, здаецца, рахманы бабёр. Рыбак глядзіць, назірае, а бабёр адплывае і падплывае, плёхаецца і круціцца ў вры.

— І што, скажы, прыкруціла цябе тут? Ці не пайшоў бы ты адсюль... Бо зараз вудаўём па спіне будзе.

Але рука рыбака не падымецца, а яго спакойны барытон быццам прыварожвае бабра да мясціны лшчэ на нейкі час.

Не адзін беларускі філолаг, як і я, з удзячнасцю захоўвае той свой рукапіс, які прачытаў Калеснік; на палях і на асобных лістах ён пакінуў прадуманыя, канкрэтныя парады і пажаданні, а то і

проста напраўкі да тэксту. Эрудыцыя, дасведчанасць юбіляра проста здзіўляе. Мне многа разоў даводзілася сустракацца з яго былымі студэнтамі, і не раз чуў ёмістае размоўнае: «Ён вельмі ж ведае!» За выкладчыцкую дзейнасць імянінік узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

Яго рэцэнзію на пераклад Язэпам Семязонам «Песні пра зубра» я прачытаў і на тым самым тыдні перачытаў другі раз, зайздросцячы добраму зайздросцю, з якім разуменнем напісана сапраўды навуковая праца, сціпла ахрышчаная рэцэнзіяй!

Шмат хто з мінскіх літаратараў, вярнуўшыся з Брэста, з захваленнем і ўдзячнасцю ўспамінае вечары, сустрэчы з чытачамі, арганізаваныя Калеснікам. І шмат хто з іх расказвае пра гасцінасць і ўтульнасць дома Калеснікаў.

Нашым юбілярам ганарыцца калектыў Брэсцкага педагогічнага інстытута: Калеснік — назменны загадчык кафедры беларускай літаратуры. Ён арганізаваў і цяпер кіруе літаратурным аб'яднаннем Брэсччыны.

Цікавыя і рэальныя ў Калесніка планы на заўтра, на паслязаўтра. Але пра планы яго не мне гаварыць. Толькі ведаю, што шчасліва абраная жыццёвая і творчая дарога, крышталёвая сумленнасць, загартаванасць у працы забяспечылі яму новы плён. Мы будзем шчаслівыя за новыя поспехі Уладзіміра Калесніка.

Фёдар ЯНКОУСКІ.

ВЕЦЕР З БАЛТЫКІ

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

«Там жа спарады! — апаліла Алеся жудасная думка. — Калі яны ўваруцца — на паветра ўзліць увесь карабель!» Адчуваючы ў нагах нязвычайную слабасць, Алеся нахіліўся, падняў ля сваіх ног кавалак сарваннага выбухам брызента і, цягнучы яго за сабой, хістаючыся, падаўся да адсека. З цяжкасцю залез туды, заканаляўся ад густога дыму і раптам пачуў хваравіты працяглы стог. Ён нахіліўся ніжэй і убачыў раненнага наводчыка, да ног якога падбіраліся языкі агню. Алеся кінуў на іх брызент, паталптаў яго і, уцяпіўшыся за робу наводчыка здаровай рукой, пацягнуў за сабой. Вышнуў страшэнна цяжкае цела на палубу, глынуў на ўсе грудзі паветра і зноў

палез туды, дзе бліскаў агонь. Намацаў рукой гарачы брызент і стаў накідваць яго на прагнёны чырвоныя пасмы. Заўважыў двух забітых, але цяпер гэты ўжо не ўразіла яго, бо ў галаве бліска адна думка: толькі б вытрымаць, толькі б пагэсіць агонь. Праз удушлівы дым ён убачыў, што ў супрацьлеглым кутце мітуслівыя языкі агню падбіраліся ўжо да блішчастых галолак спарадаў. Адчуваючы, як пахладзеў ўсярэдзіне, кінуўся туды, але зачэпіўся за забітага і моцна даўся параненым плячом аб пераборку. Колькі хвілін ляжаў нерухома, не цяміў, што з ім. Расплюшчыў вочы, зноў убачыў лагунныя галоўкі спарадаў і скалануўся: агонь лізаў адну з іх. Стогнаў, папоўз да спарада, а можа балоча свідравала адно адзінае: хаця ж бы паспець, толькі б не страціць прытомнасці! А калі дароўз, накіраваў на агонь брызент і лёг на яго жыватам, сілы раптоўна пакінулі яго. У думках пачаў упрошваць сябе не ляжаць, а выбрацца з адсека. Перад вачамі гойдаўся дымны змрок, прыло ногі, на якіх гарэлі калашыны штаноў, душыў капаль, адбіраючы рэшткі апошніх сіл. І ўсё ў страшэнным намаганнем волі ён прымусяў сібе паўзець да таго святла, ад якога цягнуўся смярдзючы дым. Гэтыя некалькі метраў здаліся яму бясконцымі, і, калі нарэшце ён высунуў тулава пад палубай, першае, што убачыў, — быў нямецкі эсмінец, які галаў агнём. Паспеў яшчэ заўважыць матросаў, што беглі да яго...

З небыцця яго вырвалі галасы. Першы голас належаў камандзіру карабля, другі быў незнаёмы, у ім гучалі варожыя ноткі. «Вы хочаце яго арыштаваць? Вось ён, арыштоўвайце!»

І ЗНОУ Я СУСТРАЭУСЯ на мінскай вуліцы з ім, з Хведарам Федэкоўвічам, колішнім малым вучнем-дзевяцікласнікам, чарнявым, рослым хлопцом з жывымі вачыма, рабочым трактарнага завода. Зноў ён, як колісь вясной, прапанаваў мне паехаць суботкай да яго на Лагойшчыну, у родныя Скорадзі, пахадзіць, парыбаліць на Звонцы-рацэ ў кампаніі з дзядзькам Рыгорам і Мікалаем Іванавічам, скорадскім настаўнікам. Я жыва ўспоміну першую вясновую паездку, яе радасці, шчаслівыя хвалеванні, уражанні і адразу згадзіўся. Было жаданне яшчэ раз сустрэцца з мясцінай, дзе я настаўнічаў, з яе знаёмымі і незнаёмымі людзьмі.

□

Звонка — рака сціплая, нешырокая і не надта глыбокая. Берагі параслі альгоўнікам, асакой і чаротам. На кожным кроку — тразкія балацівыны. Глядку на яе і выдае, нібы яна заснула пад спякотным сонцам — тамілены, непрыкметны яе бег.

Ідзем узберагам са Скородаў: паперадзе дзядзька Рыгор, былы тутэйшы ляснік, пенсіянер, за ім — Мялешка, настаўнік, і Я Хведар, Асадзіць, крутаплечы, дзядзька Рыгор збоку нападвае сабой лугавы валун, парослы сівым мохам. Ступае цяжка, грузна, так што дэран прагінаецца. Зрэдку прыцінае хаду, пасоўвае на патыліцу саламяны брыль, ацірае пот. Чалавек упарта не паддаецца гадам. Не тое, што Мікалай Іванавіч — яго, сутулаца, цёмнаватарага і невысокага, яны, як кажуць, выпетралі і высушылі. За плячыма ў іх тугія рукавікі, у руках вуды і спінінгі; гэтыя ж торбы, рыбацкія прычындалы і ў нас з Хведарам. У лад хадзе рыпця на нагах ва ўсіх гумавыя боты, асабліва ж у дзядзькі Рыгора — так і выдае, што дзесь паблізу сярод дня ўсцаў сваю песню драч.

Ідзем да вусяц — лесу і азарыны за Завішынам. Там трохі парыбачым, а потым падамося да Дзвінасы, да глухаманнага Падстарыцкага бору. Да Падстарыцы ад Завішына кіламетраў дзевяць. Пакуль датопаем — зоймецца вечаровая зара, найлепшы і наймілейшы час рыбага лову. Там мы і пераначуем ля вясёлага вогнішча.

Надымаюся на сухі грудок і зноў аглядаюся на Завішына. З відавочна выдае вельмі вялікім, і сваім малюнкам, разбегам дарог і хат нагадвае крыж, што скося ляжыць у распадку між двума лясіста-палявым ўзвалкам. Малая крыжовіна яго ўпіраецца адным канцом у невялікую краму, другім — у новую школу. А між гэтымі будынкамі клуб, малочная, ветэрынарная лясчэбніца. Тут, як кажуць завішыны, «двор» сяла. Тут і цэнтральная сядзіба мясцовага калгаса «Шлях Леніна».

Сонца пачэ ўжо, здаецца, у саменькую макаўку галавы — полудзень... Душна, гарача. Між рачнога альхоўя дрыжыць марыва, стаіць блёсая смуга.

Я ж прадстаўляю яго да Георгія. Гэты злачыцца, як вы кажаце, выратаваў карабель». — данесліся да Алеся словы камандзіра. «Жандары. За мной прыйшлі», — падумаў ён і памкнуўся ўстаць. Нешта тупое і гарачае ўдарыла ў плячо, постаці людзей паплылі перад вачыма, зіклі, і на яго навалілася балючая чорная цішыня...

— Не чапіся ты да мяне са сваёй бабскай гаворкаю! Чуеш? І кінь ты сваю таману, а то як дачуюцца — уведзеш такую праўду, што... Цыфу, якая ты ўпарта!

«А каб табе зарвала! — вылаяўся ў думках Алеся. — Што ты аўраліш тут сярод ночы?!» Але праз якую хвіліну пачаў дакараць сябе за такія надобрыя думкі. Чалавек вузкі ажно зубамі ў сие скрыгоча, крычыць, як бы хто яго жыўцом рэжа, і хіба ж можна яго за такое вінаваціць? Самому ж пачэ душу незагойная рана, і як бы ні кідаўся ў свае ўспаміны, як бы ні хітраваў, паўмысна выклікаючы іх, усё яны непрыкметна сыходзіліся на Ніна, на яе жахлівую смерць, яны скрыгатнелі зубамі, бязгучна засцігнелі, а потым доўга ляжыш, нічога не памятаў ад нястрымнага унутранага болу, ад якога хрумстаюць, сціскаючыся ў кулак, пальцы.

Алеся пачуў, як салдат горка зашпанаў у сне. Праз які час ён сцішыўся. І Алеся, з палёгкай узыхнуўшы, падумаў, што трэба будзе ранняй паспрабаваць загаварыць з ім, разварушыць яго і чым можна дапамагчы, бо вельмі кепска, калі чалавек у такім стане застаецца з сабою сам на сам. Алеся пацёр параненае плячо, і, узрадаваны тым, што боль незаўважна сунуўся, павярнуўся на бок і заплюшчыў вочы.

га. Неяк пацяжэла цыпня, паветра — паглухлі далі. Вада зіхка пераліваецца на сонцы, ад яе цяжее ў вачах.

Выходзім на сцяжыну да староў школы. Сцяжына, цупкая, пазеляне-лая ад лугавой сырасці, уецца падворкам паўз мураваную камяніцу, паўз запушчаны адзічэлы садок і крута збігае да Звонкі. Гляджу на шэрую, з круглымі сляхавымі аконцамі ў паддашкі мураванку. Віснучы на скасобо-чаных круках палавіні дзвярэй, вокны запыленыя, правы вугал у будынку асеў. Няўжо ён адстолю сваё, ніко-

Міхась ВЫШЫНСКІ

НА ЗВОНЦЫ- РАЦЭ

НА РЫС

му непатрэбен? Але ж не: зімой там кватараваліся школьнікі з далёкіх вёсак (На другім паверсе яшчэ можна жыць). А цяпер тут ціха. Нават не верыцца, што ў гэтым будынку яшчэ жывуць дзяўчаты-настаўніцы — «трое, саўсім маладзенькія», як сказала мне Зынаіда Рыгораўна Аленчык, калгасны партгор.

Знаходжу вачыма вакно былога свайго пакоіка — вунь яно, над самай макаунай выносістай рабінкі, запыленае, сляное, з белым абрэзкам провада ў раме. Апуская позірк, і ў адзін нейкі пранзіліва трапяткі момант нанова ўяўляю былое сваё жыццё ў тым пакоіку. Пасля, быццам на яве, бачу высокую ростам цёмнаую фізічку ў лёгкім сарафанчыку, з якой гаварыў там на «двары», чую яе таропкія словы: «Ой, ой, ледзьве зімку перажылі — так было холадна там!» (У гэтай, значыць мураванцы). І разумею, што азначаюць яны: сам жа быў на яе месцы. Сапраўды, «душа» ў гэтай камяніцы — мёртвая лядзяшка: як ні напальвай печы, не растопіш яе.

— І холадна, і няўтульна, — заключаю сабе ўслых.

— Што, што? — зынацку перапытвае Мікалай Іванавіч, у вачах яго — адзіўленне і неўразуменне.

— А гэта... тутэйшым настаўніцам, — паспешліва адказваю. — Нясоладка ім тут. Добра калі пратрымаюцца ў школе яшчэ які год-другі.

— Пакуль яно так, з бытам гэтым, — ківае галавой Мікалай Іванавіч. — Але пакуль... Во як выйдзем пад Куткава, пабачыш новы калгасны пасёлак — Берашэвіч, старшыня наш, шмат будзе. Як паселіць там усіх калгасных спецыялістаў, нябось, тады і настаўніц успомніць. (Некаторыя з іх, да слова, ужо жывуць там...) Будзе ў іх і цёплае жылло, і небагая арцельная сталёўка. Але, от што я вам скажу: не з гэтай прычыны яны могуць не адзержацца часам у вёсцы...

— З чаго ж тады? — насцярожваюся я.

— А з таго, што ў школе нялёгка працаваць. Шчыруеш, пане-братка, і ў

школе, і ўдома, часам да трэціх пеўняў, а ўсяго не перарабляеш. «Хоць ты спаць не кладзіся», — як кажуць старыя настаўнікі. Заўваж: старыя настаўнікі. А што ўжо гаварыць ім, маладым? Веды ў іх ёсць, і добрыя веды, а настойлівасці, цяплення яшчэ не хапае.

— Не тое, Іванавіч, гаворыш, — азваўся дзядзька Рыгор. Я нават прышніўся: яшчэ не бачыў дзядзьку такім катэгарычным і гарачлівым у слове. — Бада тутакі адна: хлопцаў у сяле няма. А дзядзятка што трэба, як падказвае прырода? Замуж выйсці, глядзі, дзядзятка, сямейку займець — словам, цвёрды грунт жыцця. Тады іх адсюль і рагачом не выпарыш.

— Няхай з мужамі едуць да нас, — зарагатаў Хведар.

— Не смейся, — паморшчыўся дзядзька Рыгор. — Упэўнен, што не адна з іх ад бяды застацца ў дзеўках слязьмі падушку мачыла... Была ў мяне на кватэры адна ведаю. От таму і ў горад збігаюць. Будучы, трэсці-лісці, хоць якую работу рабіць, мучыцца на чужых кватэрах, абы не адчуваць сябе адзіночкі.

— Хм, можа і праўда, — пажаваў сухімі губамі Мікалай Іванавіч. — Маладым хочацца шырэйшых сувязей з людзьмі, са светам, дзе яны змаглі б і сябе паказаць, і на другіх паглядзець. А ў нас што? Людзей у вёсцы мала, усе ведаюць адзін аднаго і нікога нічым не адзіш. А ў горадзе — бойкасьць, прастор.

— Прастору і ў нас хопіць. Пра іншае я, — прабураў дзядзька Рыгор.

□
Выходзім да рэчкі. Яна тут за школаю яшчэ больш павузела і паплытчала. Вада да донца празрыстая, сонечная, ажно серабрыцца. Травы і раскі ціха глядзяцца ў яе. Зрэшты мне цяпер не да хараста ракі, лугавіны. Гаворка-спрэчка са спадарожнікамі яшчэ болей раскатураха душу, абудзіла свае даўнія настаўніцкія трывогі, клопаты, словам, мне ўжо было не да рыбы.

Па варушкіх жэрдачых-кладачках пераходзім на другі высокі бераг. З яго, нібы на далоні, відаць на пагорку новы калгасны пасёлак. З вострай цікавасцю ўглядаюся ў яго — пры мне гэтага пасёлка не было. Абоц бітай дарогі табуныцца бетонныя электраслупы, белыя двухпавярховыя дамкі, ануратныя гародчыні і хляўкі за імі. За дарогай мядзіна зіхціць на сонцы агромністая фігура воіна — помнік усім завшынцам, нестанавічанам, люданцам і руднянцам, якія не вярнуліся з ваенных дарог, з блакадных лясоў. Наўкола помніка — як зірнуць вокам — залацістае мора жыта.

— Ну і як выглядае? — пытае, пасьміхаючыся, Хведар.

— А нішто, — адказваю з нечаканай для сябе радасцю. — Своеасаблівы вясковы мікрараён.

— Тота ж. Сёе-тое мяняецца і ў нас, я ж казаў. Але от дзіва: чамусь вясковыя не вельмі ахвотна селюцца ў гэтыя дамы. Не прывыклі да супольнага жыцця. На сваіх селішчах у іх садок, агароды, хата, як бы свой асобны свет, а тут.

— Цяпер калгасу што, лацвей будавацца, — павяртае гаворку Мікалай Іванавіч. — Бярэ штогод пад шэсцьдзесят тысяч чыстага даходу. Не тое, што некалі. — І спахопліваецца: — Як ты, Антонавіч, думаеш, што бялеецца унь там на прылесці?

— Здаецца, авечкі пасуцца.

— Авечкі, — усцешана смеецца настаўнік. — Самае што ні на ёсць страхалюднае каменне — з усёго поля пасцягвалі. Зямля тут, даражэнькі, такая. Яшчэ змалку помніцца, як маці жалілася, што зямліца наша няўдобица, не для хлебнага коласу, а для гор-
[Заканчэнне на 13 стар.]

А Д ВЭСКІ Глушкавічы што ў Лельчыцкім раёне Гомельскай вобласці, да вёскі Капішча, што на Жытоміршчыне — рукой падаць. Спакон веку жывуць у міры і згодзе, дзеляць клопаты і радасці жыхары абедзюх суседніх вёсак — беларусы і ўкраінцы.

Адметная рыса тутэйшых калгаснікаў — вельмі любяць яны песню. Зараз цяжка сказаць, хто першы параіў стварыць сумесны харавы калектыў. Але задума знайшла гарачы водгук у абедзюх вёсках, і вост нарадзілася харавая капэла «Славяне», у якую ўвайшлі і беларусы, і ўкраінцы. Сёння капэла налічвае 110 чалавек. Узначальвае яе хормайстар з вёскі Глушкавічы П. Грачэўскі. У рэпертуары капэлы беларускія і ўкраінскія народныя песні, песні іншых народаў СССР.

У гамяльчан даўня сяброўскія сувязі з працоўнымі Жытомірскай і Чарнігаўскай абласцей

МАРШРУТЫ ДРУЖБЫ, МАРШРУТЫ ЕДНАСЦІ

Украіны, Бранскай вобласці РСФСР, з якімі яны мяжуюць.

У мінулым месяцы ў гарадскім пасёлку Церахоўка Добрушскага раёна адбыўся фестываль самадзейнага мастацтва, у якім прынялі ўдзел больш дваццаці калектываў з трох братніх рэспублік.

У сваю чаргу маршруты самадзейных артыстаў з Гомельшчыны пралягалі праз гарады і вёскі Украіны і РСФСР. Так калектыў мастацкай самадзейнасці Ельскага раённага дома культуры прымаў удзел у фестывалі самадзейнага мастацтва ў Оўруцкім раёне Жытомірскай вобласці. Спевакі, чытальнікі, танцы Бранскага РДК выязджалі ў горад Чарнобыль Кіеўскай вобласці, дзе выступалі перад будаўнікамі Чарнобыль-

скай атамнай электростанцыі, рабочымі, навучэнцамі. Прыбыткаўскі народны хор з Гомельскага раёна дэманстраваў сваё майстэрства перад аматарамі мастацтва з вёскі Іванава, што на Чарнігаўшчыне. У сваю чаргу Іванаўскі народны хор гастраліваў у Гомельскім раёне.

Пастаянна абменьваюцца канцэртнамі Лоеўскі і Рэпкінскі (Чарнігаўшчына) раённыя дамы культуры.

Ёсць што запісаць у актыў і Гомельскаму музычнаму вучылішчу. Будучыя музыканты разам са сваімі педагогамі выязджалі ў Чарнігаў і Бранск, а навучэнцы тэматных музычных вучылішчаў прыязджалі з канцэртамі ў госці да гамяльчан.

М. МІХАЙЛАУ.

ЗНОЎ У МІНСКУ

З гастрольнай паездкі па краіне вярнуўся калектыў Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы Беларускай ССР.

Наш карэспандэнт сустрэўся з дырэктарам капэлы В. Аўраменкам і папрасіў расказаць пра гэту паездку, пра новы канцэртны сезон.

— Летнія гастрольныя маршруты капэлы пралягалі па гарадах Расійскай Федэрацыі, Украіны, Малдавіі. Пачаліся гастролі 9 жніўня ў Маскве, дзе мы далі тры канцэрты. Затым наш шлях ляжаў праз Палтаву, Харкаў, Варшаву, Данец, Днепрапятроўск, Запарожжа, Севастопаль, Ялту, Алушту, Адэсу, Кішынёў. І ўсюды нас сустракалі надзвычайна шчыра, адзначу, што ўкраінцы і малдаване вельмі любяць і добра разумеюць харавыя словы. У Кіеве, дзе мы выступалі на эстрадзе гарадскога парку, нам апладзіравалі больш за дзве тысячы чалавек. Шматлікія аўдыторыя глядзелі і слухала нас па Украінскаму тэлебачанню.

Да гастролей мы рыхтаваліся асаб-

ліва старанна. Папоўнілі рэпертуар творами кампазітараў братніх рэспублік. У іх ліку акадэмічнага сьвета Украінскага кампазітара Іос-Анатольскага «Гэй, сябры, паўстанці!», малдаўскай народнай песні ў апрацоўцы М. Нікулеску «Вось так», «Вей, ветрыні!» латышскага кампазітара А. Юр'яна і інш.

Раніцай 20 верасня артысты прыляцелі ў Кішынёва, і ў той жа дзень капэла выступіла ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі, адкрыўшы тым самым новы канцэртны сезон. Наперадзе вельмі адказныя выступленні на фестывалі мастацтва народаў СССР, які пачнецца ў рэспубліцы ў настрычкіну. У святочнай праграме творы І. Лучанка, К. Цесакова, Д. Смольскага, Г. Вагнера, Ул. Алоўнікова, Я. Ціцюцкага і іншых.

31 настрычкіна ў Мінску абудзецца справадзінны канцэрт нашай капэлы, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР. Гэта тансама для нас вельмі адказны экзамен, да якога мы рыхтуемца ўжо цяпер. Пачалі рыхтаваць і праграму, якую панажам у Маскве ў дні святкавання 50-годдзя ўтварэння СССР.

У ЭФІРЫ — «КРЫНІЦА»

Так будзе называцца новая штодзённая інфармацыйна-палітычная і музычная праграма Беларускага радыё. Яе перадачы будуць транслявацца з першага настрычкіна па радыёстанцыі на хвалі 750 метраў і УНХ з 10 да 12 гадзін. Кожны паўгадзінны адзек уключыць у сябе 5-мінутны выпуск навін — інфармацыя, інтэрвю, каментарый, рэпартажы з будоўляў, заводаў, навучальных устаноў, рэс-

публікі, а таксама паведамленні з-за рубяжа.

А далей — музыка. У эфіры будуць гукаць класічныя і эстрадныя творы, песні народаў СССР. Выканаўцы — прафесійныя калектывы, вядомыя спевакі, удзельнікі мастацкай самадзейнасці. Асобныя канцэрты будуць складацца па прапановах і заяўках радыёслухачоў.

Л. КІСЯЛЕУ.

СЕМІНАР МЕТАДЫСТАЎ ПА НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

У Гомелі адбыўся чатырохдзінны семінар метадыстаў аддзелаў дзяржаўна-прыкладнага і выяўленчага мастацтва абласных дамоў народнай творчасці і дамоў мастацкай самадзейнасці. Тэма семінара — задачы метадыстаў па падрыхтоўцы да абласных і рэспубліканскай выставі-конкурсу ў гонар 50-годдзя ўтварэння СССР.

Даклад «Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці сучаснай самадзейнай і народнай творчасці» зрабіў для ўдзельнікаў семінара намеснік дырэктара Рэспубліканскага дома народнай творчасці Ф. Валадзько.

Удзельнікі семінара паслухалі тансама лекцыю мастака і мастацтвазнаўцы В. Гаўрылава «Дзяржаўна-прыкладнае мастацтва і сучаснасць». Метадысты сустрэліся са славымі неглюбскімі ткачыцамі. Яны паглядзелі фільм пра тых «Ад родных ніў».

Пра падрыхтоўку да зональных, абласных і рэспубліканскай выставі дзяржаўна-прыкладнага народнага і самадзейнага мастацтва гаварылі ў сваіх выступленнях на семінары метадысты Е. Красічкова (Мінск), І. Шутава (Віцебск), Э. Яворскі (Магілёў).

З. ЛАТЫНІНА.

АНСАМБЛЬ ЗАВЕЦА «КУПАЛІНКА»

На базе Азершчынецкага народа — дня снага народнага хору ўтварэння СССР — рыхнядаўна арганізаваўся вакальна-інструментальны ансамбль пад пазыччай назвай «Купалінка». Ансамбль з вялікім поспехам выступае перад шматлікімі глядачамі. Мастакі кіраўнік ансамбля М. Ліўшыц расказвае:

— Калектыў у нас дружны і працавіты. Ансамбль існуе некалькі месяцаў і мы прыкладаем усе сілы, каб глядачы былі задаволены, каб адпачынак іх быў яшчэ больш разнастайны і карысны. Да вялікага свята са-

жаночы квартэт «Усмешка» за вынананне песні «Любімаму гораду». Гэтую песню напісаў кіраўнік ансамбля М. Ліўшыц. Былі выкананыя песні «Таварыш», «Балада аб кветках», «Чырвоная рута», «Касіў Ясь канюшыну» і інш.

Поспех «Купаліні» расце з кожным днём. У гэтым значная заслуга гукааператара Аляксандра Арлова і гітарыста Анатоля Лапаты.

І. САВІЦКІ.

г. Рэчыца, Гомельская вобласць.

Аб'ектыў фотанарэспандэнта Лідскай раённай газеты А. Стадуба занатаваў кутон кнігарні, што знаходзіцца ў вёсцы Беліца. Вось так кожны дзень — толны адрыецца кнігарні, як сюды ідуць і ідуць людзі.

У ПАСТАНОВЕ ЦК КЯСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкай кінематографіі» падкрэслівана значэнне сцэнарыя як асновы твораў кінамастацтва, указваецца на неабходнасць прыцягваць да напісання сцэнарыяў таленавітых літаратараў...

Беларускі кінематограф наапасі багаты вопыт творчай садружнасці з літаратарамі рэспублікі. Паспех многіх стужак (прычым ва ўсіх жанрах — ад дакументальнай кароткаметражкі да вядкага мастацкага фільма) з маркай «Беларусьфільм» быў абумоўлены змястоўнымі, арыгінальнымі і яркімі літаратурнымі сцэнарыямі. Адзін з прыкладаў сапраўды плённага супрацоўніцтва пісьменніка ў кіно — творчасць А. Вялюгіна ў жанры кінадакументалістыкі.

ПРА БЛІЗКАСЦЬ паэзіі да кінамастацтва гаворыцца даўно. І слушна. Метафарычнай мове вершаванага твора і экраннага падуладна і

тых па яго сцэнарыі, так і называўся — «Подзвіг» (фільм расказвае пра Героя Савецкага Саюза А. Гараўца). Сцэнарыст прапанаваў паназаць у кіно чалавек,

калі гаворыць пра сюжэт, то яго аснова ў сцэнарыі «Дарога без прывалу» — пошук. У партызанскія часы аператар зняў на кінастужку хваляючы эпізод: жанчына гойдае дзіця ў калысцы, падвешанай да бярозкі. Прайшло амаль дваццаць гадоў і вось цяпер аўтары фільма шукаюць таго хлопчыка. Дзе ён? Што з ім? Кім стаў? Гэты драматычны ход даў магчымасць пабудоваць цікавую інтрыгу, звяртацца да розных людзей, апераваць фактамі, разважаць, выказаць меркаванні, зазіраць у мінулае і гаварыць пра сучаснае...

Заслуга А. Вялюгіна яшчэ і ў тым, што ён, як ніхто іншы, надзвычай дакладна надбірае і трап-

у янім столькі разумення сваёй гістарычнай ролі і свайго месца ў гісторыі Беларусі... Далей ідуць радкі вершаў.

Зноў жа — гэта напісана сапраўды з літаратурным бляскам: нібы проза ў «тыянаўсім духу». І сапраўднае кіно! Падказаны кадры, нават двайная экспазіцыя. І дадзена даследчае гістарычна-дакладнае асэнсаванне. Драматычны момант жыцця паэта. Кантрасты малюнак. Вобразная мова...

Або ўспомнім паэтычную назву «Арліная крыніца». Перад аўтарам тады стаяла задача расказаць пра перамогі беларускага народа ў баі і ў працы за гады Існавання Савецкай улады. Як расказаць? Пералічыць факты? Назваць прозвішчы і паказаць твары людзей? Ці не занадта спрошчана?.. Выйсць з гэтага становішча было знойдзена патворчы смела і арыгінальна.

Калі ў нарэцце «Генерал Пушча» аснову склалі фільмацкія кадры, то ў гэтай стужцы вядучае месца займаюць знятыя сінхронныя кадры. Вуснамі сваіх герояў аўтар расказвае пра нашы дасягненні. Глядач робіцца як бы субсідэнтам свайго сучасніка, пабраціма, слэба. Такого, снажам, як случаць тачыцца Вольга Капацвіч. Яна расказвае аб сустрэчы з У. І. Леніным і Н. К. Крупскай. Са слэў старога жанчыны паўстае непаўторны напал падзей, малюецца націна першых гадоў Савецкай улады ў Беларусі. Разам з тым, слухаючы жанчыну, мы пераканваемся, якім простым і чалавечым быў Уладзімір Ільіч... На кінастужцы замацавалася непадробнае хваляванне сэрца...

Перад глядачом праходзіць герол, кожны з якіх «мае права» на асобны фільм. Але тут яны надаюць паліфанічнае гучанне тэме. Напрыклад, Рубён Ібаруры ваяваў супраць фашысцкіх захопнікаў пад Барысавам. Быў паранены, атрымаў урадавую ўзнагароду. Тут ужо закранаецца інтэрнацыянальная тэма. Бо ў свой час беларусы абаранялі рэвалюцыйную Іспанію, а сын Іспаніі абараняў Беларусь, змагаўся супраць агульнага ворага — гітлераўскага фашызму.

Пра карціну «Арліная крыніца» газета «Правда» пісала: «Экран аднаўляе цяжкі геральчны шлях, пройдзены беларускім народам за гады Савецкай улады. Сапраўды легендарнай крыніцай паказана ў фільме Беларусь».

Фільм «Генерал Пушча» адзначаны Дзяржаўнай прэміяй БССР. Плённа супрацоўнічае А. Вялюгін і з творчым аб'яднаннем «Тэлефільм», якое стварыла па яго сцэнарыях не адну стужку. Дарэчы, адна з серый «Біяграфіі майёй рэспублікі» — «Агонь» — заваявала першы прыз і прэмію Усесяознага фестывалю тэлефільмаў у Ленінградзе, а кінааўтара «Змяны наклон» (пра будаўнікоў Маўзалея У. І. Леніна) — прыз на такім жа фестывалі ў Мінску.

..Калі дваццаці стужак знялі беларускія кінематографісты па літаратурных сцэнарыях паэта А. Вялюгіна. У газетным артыкуле не выпадае нават назваць усё, а не толькі прааналізаваць. Падкрэлім адно — што ў лепшых з гэтых фільмаў працягваюцца і высокі густ, і дакладнае веданне спецыфічных форм, і ўменне захаваць на экране лірычную інтанацыю, і яшчэ палітычна ясны каментарый... Мабыць, А. Вялюгін самому асабліва дарагія «тэма Мадрыда» ў фільме «Арліная крыніца», душэўная споведзь сына перад веліччу маці («Балада пра маці»), пальмяныя старонкі лістоў Ф. Дзяржынскага, якія гартаюцца ў стужках «Там, за ракой — Дзяржынава» і «Тайна Івянецкай пушчы».

Сталасць сцэнарысцкага почырку гэтага мастака слова адчуваецца ў фільмах, знятых познім рэжысёрам — І. Вейнштрэмам, В. Сукманавым, В. Дашуком, М. Заслонай, Ч. Цітлоўскім... Зразумела, ён не «заціскае» індывідуальнасць кожнага з іх, але лад і настрою таго, што ім напісана, не могуць не кіравацца рэжысёры, бо гэта — сапраўдная кінематографічная літаратура, творчасць па вялікіх крытэрыях.

Зігяла сцэнарыях Анатоля Вялюгіна фільмы прасякнуты высокім пафасам, высокай ідэйнасцю, вызначаюцца дакладна акрэсленай тэмай, яснай мэтанаванасцю, глыбінёй кінапаказу.

Алесь МАЦКЕВІЧ.

РАЗВЕДКА ПАЭТЫЧНЫМ СЛОВАМ

вобраз, замацаваны ў радку або страфе, і выяўлены рад. У ідэальным выпадку вобразны радок і вобразны кадр будуюцца па аднолькавым прынцыпе: дэталі, рыса; пейзаж, настрой як бы нясуць і непасрэдную інфармацыю з жыцця і маюць абгульвальнае значэнне. Мо таму часамі крытыка, каб выказаць вышэйшае задавальненне працай рэжысёра або апэратара, абавязкова гаворыць, што іх камера была «паэтычнай», што мантаж і прырода кадраў бліжэй да паэзіі і яе метаду адлюстравання жыцця.

І паэт, пачынаючы пісаць сцэнарыі, робіць не толькі мастацкую разведку рэчаіснасці, што стане зместам фільма, але і разведку мастацкіх сродкаў экраннага твора, яго стыльвога арсенала, яго вобразнай фактуры і дынамікі.

Паэзію Анатоля Вялюгіна добра ведаюць у нашай краіне і за мяжой. Калі знаёмішся з яго сцэнарыямі, то цяжка не адразу адчуваць Вялюгіна паэта ад Вялюгіна-кінадраматурга. Есць гарачыя прыхільнікі вялюгінскай паэзіі. Есць і нямала прыхільнікаў вялюгінскіх фільмаў. У арганічным спалучэнні паэтычнага майстэрства з кінадрамаграфічным адчуваннем дынамікі жыцця і заклочаецца сакрэт стужак, знятых лаводле яго сцэнарных распрацовак.

А пачыналася ўсё так. У 1961 годзе з кінастудыі «Беларусьфільм», як вядома, вылучылася Мінская студыя навукова-папулярных і храніальна-дакументальных фільмаў. У якасці паэтаў аўтарскага актыву выступілі прадстаўнікі амаль усіх жанраў беларускай літаратуры: Ю. Багушэвіч, А. Званік, В. Зуб, М. Калачынскі, А. Макавіч, Г. Колас, У. Няміца, Р. Няхай, П. Прыходзька, П. Пестрак, Г. Шыловіч і іншыя. Цяпер далёка не ўсе з іх супрацоўнічаюць у кінапапулярнасці. Бадай, Анатолю Вялюгін адзін з нямногіх, хто і па сённяшні дзень працягвае творчы пошук у гэтым мастацтве.

Дэбютаваў ён сцэнарыямі навукова-папулярных фільмаў «Янка Купала» і «Глобус Напалеона» (абодва выйшлі ў 1962 годзе). Ужо сам фант завороту аўтара да гістарычнай тэмы сведчыць аб яго намеры быць не толькі па-рэжысёрску апэратыўным, а і ўскрываць глыбіню жыццёвых пласты.

Поспеху садзейнічала тое, што з першых дзён свайго прыходу ў кіно Вялюгін зрабіў сваім прынцыпам: сцэнарыі дакументальнага фільма — гэта не службовы чыркуляр ці працягольны пералік фактаў, а самастойны літаратурны твор, які павінен натхніць, запальваць стваральніцаў кінастужкі, адкрываць шырокі прастор для ўвасаблення на экране аўтарскай тэмы, задумкі. Звязаўшы свой лёс з кіно, Анатолю Вялюгін, таксама як і ў сваёй паэзіі, пачынае ўпарта і настойліва распрацоўваць тэму подзвігу беларускага народа ў баі і працы. Гэта галоўная, генеральная тэма ў творчасці сцэнарыста.

Адзін з першых фільмаў, зня-

аб якім нават у дакументальнай літаратуры было вельмі мала сказана. Тым самым рэжысёру і апэратару трэба было разам з А. Вялюгіным выступіць як бы першаадкрывальнікамі: знайсці ўвесь магчымы выяўлены матэрыял, склаці з гэтага выразны па драматычнай твор, даць мастацкае асэнсаванне скарыстаным дакументам і ілюстрацыям, узабагаціць знойдзенае ў архівах новымі здымкамі баявых папелчыкаў А. Гараўца, родных і блізкіх, і гэтыя здымкі арганічна і абгрунтавана «ўпісаць» у стужку. Ужо ў гэтым сцэнарыі А. Вялюгін прадеманстраваў веданне вайсковага жыцця, арміі, франтавых баталій на зямлі і ў небе. Вопыт абаронцы Сталінграда, які «чытаецца» і ў лірыцы гэтага паэта, прысутнічаў у радках літаратурнага сцэнарыя «Подзвіг».

«Дарога без прывалу» — поўнаметражны стужка. Зноў — пра вайну. З безлічч кіламетраў дакументальных стужак А. Вялюгін разам са сваім сааўтарам Рыгорам Няхам і рэжысёрам І. Вейнштрэмам спачатку адабраў каштоўнейшыя кадры, якія «кладуцца» на загадзя абраную і асэнсаваную тэму будучага фільма. Сцэнарыстам не хацелася «выдумляць», «канструяваць» падзеі, іх вабіла іншая задача — даць паэтычнае ўзнаўленне таго, што было ў гады вайны, не выходзячы за межы рэчаіснасці, здабыць сапраўдную мастацкую праўду з дакумента фільмацкага.

Як вядома, у фільме паказана дзейнасць партызан і воінаў Савецкай Арміі, тых, хто заўсёды на перадыні краі. Гэта — В. Корж, М. Шмыроў, К. Арлоўскі, В. Казлоў і іншыя героі. Цяпер многіх з іх няма ў жывых, таму зробленае аўтарамі набывае асабліва каштоўнасць. І не толькі як прыклад творчай сталасці кінематографістаў, а і як уклад у летаніс народнага жыцця і змагання. З тэкстам сцэнарыя-кінааповесці ў руках рэжысёра ахапіла падае ў шырокім маштабе, расказала пра вялікую колькасць людзей на працягу значнага адрэзку часу. Ясная сюжэтнасць, выкарыстанне цікавых кінематографічных дэталей у паназае жывога чалавек разам з лакальным і насычаным роздумам тэкстам — вось што яшчэ надае стужцы якасці завяршанага твора.

Для станаўлення і развіцця дакументальнага кіно аб вайне гэты сцэнарыі меў важнае і назват прынцыповае значэнне. Ён як бы падхапіў і даў далейшую распрацоўку традыцыі беларускага кінематографіста, закладзенай яшчэ ў гады вайны, калі такіх кінадзельцаў, як Ул. Корж-Саблін, М. Сладковіч, рабілі літаратурныя і рэжысёрскія планы для матэрыялаў, знятых фантавымі апэратарамі на перадыні краі і ў тыле ворага. Не ілюстрацыі з адпаведным тэкстам, а мастацкае даследаванне чалавек буйным планам, чалавек у баявым асяроддзі, чалавек як грамадзянін-патрыёт... «Дарога без прывалу» быў задуманы і прагучаў кінааповесцю. І тут многае з самага пачатку было вызначана паэтычным бачаннем зафіксаванага на стужцы жыцця, залежала ад прафесійнага літаратурнага падыходу да «працоўні матэрыяла».

на «ўплятае» ў тканіну фільма загадзя падрыхтаваную і асэнсаваную кінахроніку ваяннага перыяду, і кадры, знятыя ў нашы дні.

Так, у сцэнарыі «Генерал Пушча», распрацоўваючы антаўскую тэму подзвігу беларускіх партызан у Вялікай Айчыннай, А. Вялюгін прадугледжвае пэўныя кадры трафейнай і айчыннай хронікі. Перыядычныя экскурсы ў мінулае, паказ саміх герояў партызанскага руху ў Беларусі «ўчора» і «сёння» складаюць ўнутраны сюжэт кінааповесці. І калі быў зняты фільм, то поўнасцю пацвердзілася правільнасць драматычнага паслядоўнасць аўтарскай задумкі.

На нашу думку, «Генерал Пушча» мае адчувальныя рысы таго творчага пошуку, які вёў у дакументальным кінематографіі ў часы вайны А. Дзяўжанка і які прыносіў плён С. Ютневічу і М. Рому. Сцэнарыст прапанаваў будучаму рэжысёру смелыя дасцяпальныя пераходы, свабоду мантажных «перакідак» у часе і прасторы. Сказаўшы пра «смерасць» і «свабоду» мушу падкрэсліць, што літаратурны сцэнарыі А. Вялюгіна не маюць нічога агульнага з «анархіяй» пабудовы фільма, ён звычайна вылучаецца «жалезным» наркасам. Дастаткова спаслацца на фант публікацыі сцэнарыяў у якасці літаратурных твораў на старонках часопісаў. Калі мы гартаем «Полымя», напрыклад, дзе надрукавана дакументальная кінааповесць А. Вялюгіна «Мне сніцца сны аб Беларусі...», то ў нас застаецца такое ўражанне, быццам гэта натхнёны і вывераны ва ўсіх вымярэннях кампазіцыі і вобразнай мовы літаратурны самастойны твор. І разам з тым нам лёгка ўявіць сабе, якім можа стаць фільм, калі рэжысёр з апэратарам здолеюць перанесці на мову кіно багацце літаратурнай першакрыніцы. Дарэчы, В. Дашук і Р. Масальскі шмат у чым сваім фільмам «А зноў я нувала» давалі, што такі «пераклад» вялюгінскага сцэнарыя, па-першае, магчымы, па-другое, прыносіць сапраўдны поспех.

Спаўнеласць на прыклад. Сцэнарыст напісаў так:

«...Цымяна цэдзіцца досвітан.

Вадзівілаўсці замак паволі чэзне ў смуге — на вежы і сцены мы глядзім з калёс, пад якімі рыпчы пячаны бальшак...».

«...Удобж бальшак вецер гоіць бярозы. Рыпчы колы...».

«...Свіыя воблакі нізка клубяцца над камльгамі ралі...».

Есць малюнак. Бацька яго, Чуеш гукі. Есць настрой. І нават фанетычная аркеструка перадае яго. Ён хваляе. Больш таго — дадзены ракурс будучых здымкаў. Апэратару застаецца толькі распрацаваць кадры, а рэжысёру вызначыць гучанне іх у мантажным сказе.

Або яшчэ таяж мясціна: царскія сатрапы кроцаць па слядах паэтарэвалюцыянера. Паперы, даносы, загады...

«...І там, дзе ставіцца ў злосці кропка, распярскаецца чарыла...».

Нібы ў аднаго царскаму сатрапу, на знаёмым кургане, «гусляравым насьне жывровым» — вобік маладога Купала...

Нібы ў аднаго царскаму сатрапу... Купала паўстане над сценамі і вежамі радзіўлаўскага замка, і мы здзіўмся прарочаму слову паэта,

У ДОМЕ МАСТАЦТВАУ — чарговая фотавыстаўка, арганізаваная фотаклубам «Мінск». Цяпер тут у гасцях — талінская творчая група «Стодам». Назва гэтая расшыфруйваецца проста — яна ўтворана з пачатковых літар прозвішчаў фотамастакоў, якія ў гэтую групу ўваходзяць: Калыя Суур, Пееэр Тоомінг, Андрэй і Таццяна Дабравольская, Рэйн Маран, Барыс Мязэц. У групу яшчэ ўваходзіць Пээп Пукс, але ён прыйшоў пазней і ў назву ўжо не трапіў.

Упершыню работы «Стодама» былі паказаны на эстонскай выстаўцы «Жывапіс—графіка—фота» ў 1966 годзе. За час свайго існавання «Стодам» атрымаў ня мала розных узнагарод і прызоў, у тым ліку і на міжнародных конкурсах.

Кожны з удзельнікаў групы з самага яе ўзнікнення ўжо валодаў індывідуальным творчым пошукам. Але сёння ў работах групы выразна бачым прыкметы агульнага стылю. Гэта, калі так можна сказаць, стыль «выкладання» матэрыялу. Талінскія майстры цікавіць ў першую чаргу чалавек, яго ўнутраны свет. Звычайна жывецца ў сітуацыі на здымках стодамаўцаў на-

бываюць «глыбальнае» гучанне («дзе...», «дзеці» К. Суура, «Падзарнасць» П. Тоомінга і інш.), «Развітанне» П. Тоомінга, па сутнасці, цэлы раман, змешчаны на аркушы фоталапэры 24×30, — столькі ў ім думак і пачуццяў. Многія работы талінцаў чытаюцца як на-

настрою. Няма эмацыянальнага зараду, які, уласна, і складае сутнасць творчасці. Замест любовання чалавечым целам лёгка можна прыйсці да натуралістычнай фіксацыі. Тут асабліва важнае ўмельства стварыць пэўны настрой. Мабыць, якраз

Ёсць у калекцыі «Стодама» работы, якія патрабуюць ад глядача напружанай работы думкі. Напрыклад, «Дарога» Р. Марана, серыя «Горад» П. Пукса. Гэтыя работы разлічаны на падрыхтаванага глядача — для іх разумення неаб-

заць пра Т. Дабравольскую. Гэта разумны, з абостраным успрыняццём свету мастак. Разам з іншымі членамі групы яна імкнецца да пранікнення ў глыбіні духоўнага свету чалавека. Робіць яна гэта лаканічнымі сродкамі. Але дыяпазон яе эмоцый дастаткова шырокі: ад «Радасці» да ўспаміну пра дзяцінства ў «Партрэце з цацкаю». Адзіна з самых цікавых яе здымкаў — «Канфлікт». Яна здоле- ла перадаць тэму, ужываючы нізкі пункт здымкі і «канфлікуючыя» лініі дахвату.

На жаль, экспануюцца на выстаўцы толькі тры здымкі вопытнага і доб-

ра вядомага майстра Б. Мязэц (дарэчы, адзіны ў групе фатограф-прафесіянал).

У цэлым творчы пошукі «стодамаўцаў» уражваюць. Літаральна за кожным здымкам, няхай нават і не зусім удалым, — напружаная праца аўтарскай думкі, якая прымушае задумацца і глядача. Высокі тэхнічны ўзровень работ. На такіх выстаўках, як гэтая, ёсць пра што падумаць, ёсць чаму павучыцца. Ёсць, урэшце, аб чым паспрацацца. Па-сяброўску, але — патрабавальна.

К. МІХАЙЛАУ.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ТАЛІН. «СТОДАМ».

вельмі — напрыклад, «Амор» К. Суура, «Канфлікт» Т. Дабравольскай.

П. Тоомінг бачыць свет вельмі драматычна. І гэта праявілася ў здымках «Юдзіт», «Адрачэнне», дзе аўтар любуецца прыгажосцю цела і дзе ўсё зроблена з густам, пачуццём меры.

Мабыць, такую ж складаную эмацыянальную задачу ставіў перад сабою і К. Суур. Адкрытае жаночае цела пад адкрытым, пазбаўленым лістыцы дрэвам, у яго здымку ўспрымаецца не натуральнай сімволікай. Уся бяда ў тым, што ня-

такого вольнага ўмення не хапіла А. Дабравольскаму ў яго рабоце «Юнацтва».

Прыбалтыйскія фотамайстры ўважліва да формы. І гэтая ўвага увялічвала праўдана. Аднак некаторыя работы «Стодама» яшчэ раз пераконваюць: форма, не забяспечаная зместам, — мёртва. Асабліва адчуваеш гэта ў здымках А. Дабравольскага. Большасць з іх нават пазбаўлена назваў — настолькі неакрэсленыя яны па змесце. Сустрэкаюцца чыста фармалістычныя практыкаванні і ў іншых аўтараў. Але, на шчасце, не яны вызначаюць аблічча выстаўкі.

ходна веданне ключа да таго мастакоўскага «кода», якім карыстаецца аўтар. Адназначнае тлумачэнне многіх з гэтых здымкаў, папросту наўрад ці магчыма. Іх можна разумець па-рознаму. Але ўсё ж гэтыя работы не трацяць жывой сувязі са светам складаных чалавечых эмоцый. На жаль, сустракаюцца здымкі, пазбаўленыя колькі — небудзь значнай сэнсавай або эмацыянальнай нагрукі («Зіма» Р. Марана, пейзаж без назвы таго ж П. Пукса). Ёсць і проста няудалыя работы (рэліяграфія П. Тоомінга «Жанчыны», яго ж «Твар»).

Асобна хочацца ске-

Т. Дабравольская. ДАДОМУ!

СУСТРЭЧА У СТАРЫМ ДЗЕДЗІНЕ

Бялітая ад пылу палівая дарога пачынае губляцца ў вечаровым сутонні. Хвалі бор. Цішыня... Наш газік спрытна нырае пад густыя, калматыя дрэвы, бойка тарахціць коламі па вузлаватых карэньнях, сплываюцца наперад. У навіне вяблелая гамана. Расназ вядзе пісьменнік Мікалай Кругавых. Мы з загадкавым аддзелам прапаганды і агітацыі РК КПБ і Крывашэвым зайздросцім бадзёрскай жывасці нашага субседніка. Нгуладзель, як апынуліся на краі Старога Дзедзіна.

Назва такая. А вёска новая, сучасная. Цэнтр калгаса імя Ільіча. Непадобна ад яго канторы — клуб, школа-васьмігодка, школьны інтэрнат, сталовка, фельчарска-акушэрска пункт, магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання, Дом калгасніка. І жыллыя дамы прыгожыя, пад белымі шыфернымі дахамі. Над імі — антэны тэлевізараў.

У клуб на сустрэчу з пісьменнікам Мікалаем Кругавым і журналістам Іванам Цітовым сабраліся і маладыя і зусім пажылыя людзі. Прышоў і дзеясловагадзін дзядуля М. Бяляцкі. Яму не толькі паслухаць людзей трыба, яму самому ёсць што расказаць. Мікалай Рыгоравіч — першы пасляваенны старшыня калгаса гэтай вёскі.

— Якая разруха была, страшна ўспомніць, — гаворыць ён. — Ні каля, ні дара. Сам і кіраваў, сам і рабіў упольніць з калгаснікамі: за плугам хадзіў, семя насіў. Цяпер зусім іншая справа. Цяпер у нас машыны хапае.

Мікалай Пятровіч Кругавых расказаў людзям пра сабе, свой творчы шлях, гісторыю стварэння раманаў «Гонар ярма не прымае», апавяданняў «Не дзеля славы», раману «Дзе не чакаюць цішыні».

Расказаў пра сваю працу нарысіста падпалкоўнік запасу журналіст Іван Васільевіч Цітов. У канцы вечара заслужаны настаўнік БССР Сцяпан Карпавіч Шашына падзінаваў гасцей, пажадаў ім поспехаў на творчай ніве.

На другі дзень госці выступілі перад рабочымі аўтабусаў, аддзялення «Сельгастэхнікі», працаўнікамі саўгаса «Мілаславічы».

М. ЯЗЫКАУ.

У НАС У ПУХАВІЧАХ

Пад кіраўніцтвам выпускніцы Магілёўскага культурна-асветнага вучылішча Ганны Ільінічаны ў раённым доме культуры пачала працаваць дэцкая студыя танцаў. У ёй займаюцца каля 30 дзяцей дашкольнага і школьнага ўзросту.

«Саюз непарушных» — пад такой назвай у раённай бібліятэцы аформлена выстаўка, прысвечаная 50-гадоваму ўтварэнню СССР. Яе вясёллыя раздзелы знаёмяць чытачоў з гісторыяй ўтварэння Краіны Саветаў.

Пры Навасёлтаўскім сельскім доме культуры працуюць вакальны ансамбль, якім кіруе балетнік Аляксандр Сурмачэўскі. Больш за 15 аматэраў песні аб'ядноўвае гэты самадзейны калектыў. Толькі ў гэтым годзе ансамбль паказаў каля п'ятнаціці канцэртных праграм. Маршруты самадзейных артыстаў пралеглі ў суседніх калгасах «Камсамолец», «Скры», імя Янін Купалы, саўгас «Зорка».

М. ШМАРЛОУСКІ, супрацоўнік рэдакцыі раённай газеты.

НА ЗВОНЦЫ- РАЦЭ

[Заканчэнне. Пачатак на 10—11 стар.]

кага паліну прыдатна, бо чэрці яе каменнем сейма засеялі. Людзі выракліся яе, найшлі на пабочныя заробкі: хто на леснішчыню, хто на лесанарыхтоўкі, а хто з карчоў смалу гнаць.

На такой от зямлі і арганізаваўся першы тутэйшы калгас. Толькі што? Як ні стараўся старшыня з брыгадзірам, як ні біўся, ураджай як да вайны, так і пасля яе збіралі ніжэйшага: па 3—5 цэнтнераў збожжя з гектара. Якая ўжо тут магла быць вера ў сілу роднай зямлі! А яна людзям вунь як патрэбна была: без яе нельга было ні жыць, ні працаваць. Ты воль прашо гаварыць да магазіна з Алечыхай, партгорам?

— Аб розным. Меліярацыйных работах, ураджай, напрыклад. Хвалілася, што па 18 цэнтнераў збожжя з гектара летась узялі, а сяголета 19 настроньбы ўзялі.

— І як?
— Што?
— Ды ўраджай?
— Не дужы?! У другіх калгасах, — і прыкусваю язык.

— Не дужы?! У другіх калгасах, — гневе настаўнік. — Як для нашага поля, дык, даражэнькі, вельмі «дужы»! Я гаварыў ужо, колькі з яго бралі некалі. То ж як не падзвіг цэлы: калгас людзям веру ў сілу свайго поля даў! Думаеш было лёгка?

— Шчэ як, — згодна, ганарліва нелік падтакнуў стары ляснік. — Тарфініцаў не маем, як другія, зямліца ад прыроды марнаплодная, нясчанка-мінералка, забардай не камар.

А от жа навучыліся гаспадарыць. Не без староніх помачы, ведама, — гарачыцца, як бы я не раздзяліў урэшце ягонай радасці, Мікалай Іванавіч. — Выбралі ліхое каменне, культурна пачалі абрабляць поле, удоволь дваццаць ёй угнаенняў — найбольш мінеральных, — амяінай вады, салетры, па паўтары тоны на гектар. І воль маем: 18 цэнтнераў з гектара. А бульбы, знаеш, колькі ўзялі? Па 180 цэнтнераў — то ж небывалы для нас ураджай...

Усё гэта я добра ведаю са слоў партгорга, але маучу, не перабіваю яго: няхай чалавек выгаварыцца.

— Канечне, усё так, Іванавіч. А ўсё ж, каб не камар забардай, нашую картоплю! Які гатунак ні пасадзіш, фітафтора скажаныць — у рот не ўбіць.

— Во, во, дзядзька Рыгор. Я ўжо казаў разоў колькі маці: хоць ты бярэ і з Мінска бульбу прывозь, — усхопліваецца Хведар.

— Ну не кажыце, — не згаджаецца Мікалай Іванавіч, — ёсць гатунак, да якіх фітафтора не прыстае. Толькі пакуль не маем іх, вот і ўсё. А так. Дык пра што я быў гаварыў? — у роздуме губляецца настаўнік.

— Пра ўраджай, — падказваю я.

— Ага, — мігам ажыўляецца ён, — дык я кажу. 18 цэнтнераў — гэта лічэ не мяжа для нас. Воль як меліяратары поўнасьцю акультураць палі: павысушваюць нізвінкі, павысякаюць чорны хмыз — вышэй сіганём...

Падыходзім да Вусця. Тут Звонка, перагароджаная запрудкай, разлілася, утварыла шырокую азёрную. Наша гаворка крута мяняецца: так, менавіта тут мы і спыніліся, нарыбалім. Складаем на беразе рукзакі, разматваем вударскі рыштунак. Дзядзька Рыгор бярэ вуды, і мы з ім кіраемся да надбярэжнага пільрагача, а Мікалай Іванавіч шыецца з Хведарам у глушч вярбоўніку. Чапляю на кручок чарвяка і закідваю паплавок у азёрную.

— Але як памарнела Вусце, — угледзіваюцца на лес, нечакана, з ціхім адзіўленнем прамаўляе стары ляснік. — А было, што зойдзеш сюды, і неба не ўбачыш з-пад камлёў. Дзеравіны былі — траім не абігнаць. А яшчэ падаўней — не за маёй і нават не за дзедавай прамяццю — тутака, казалі, мадзведзі сем'ям жылі, дзічыны рознай і птушак было — жах, процьма. Не здагадаешся, чаму Лядуншчына так завецца? Э, не, не таму, што ў вёсцы як не адныя Лядунскія жывуць. А таму, што перш, чым заснавацца тутака на жыццё, людзі ляда высякалі, выпальвалі, ад іх і пайшла гэна назва. Тутака, сёвай мінуўшчынай народ з лесу жыў ды з ракі лічэ: палываў на дзічыну, барцілжыў, рыбачыў, перапальваў дзерава на вугаль — во які быў лес, мілы мой. А вугаль, да слова, прадавалі суседзям, руднянскім рудакопам. Каля Рудні было шмат балотнай руды, і з яе руднінцы выплаўлялі крыцц, жалеза, значыцца. З гэтай крыцы выраблялі што хоч: сякеры, нажы, сярпы — на гэта яны былі таксама майстры. Але дзе ж гэна напы? Трэба гукнуць... Го-го, Мікалаевіч! Час адпальваць — да Дзвінасы прычальваць!

— Ідзем, ідзем, — неспадзеўна пазблзу нас адгукваецца настаўнік і вынірае з заглушчы вярбоўніку. Вочы ў яго і Хведара шчасліва гараць, твары ў чырвані, спацелыя. Дзіва што: у абы-х у руках на вадзім кукане рыбы.

— У-у, ягамосці, якія вязучыя вы! — у шчырым захапленні гудзе дзядзька Рыгор.

Шчаслівыя рыбаловы толькі пыхцяць, пасміхаюцца ад задавальнення...

І зноў мы ў дарозе. Брыдзем сырым берагам, абыходзім тваністыя, задрямучаныя аерам балацівыны, прадзіраемся праз кустоўе.

Воль і Лядуншчына.

Кідаю позірк у вуліцу. Даўгую, што палыва дарога. На вуліцы гуд электрычных слупоў і цішыня, такая дрэмная ад гэтага гуду, сокату курэй, дзіцячага покрыку. Дарослых нідзе не відно. Адна старадаўняя бабуля ў нажуху і бітых валёнах адасоблена сядзіць пры плочы на лавачцы, і, выдае, нічога не бачыць, не адчувае, апроч смутных сваіх старочых відонішчаў, нільзубных рухаў думак, саслабелых пачуццяў. Абыходзім вёску, бярэмся ў бок Рудні.

Дзвінасы і Рудню заўважаю адначасова, як толькі абмінулі адну вялікую нізвіну, затым круты лябкі. Новая рака ў высокіх жоўтых берагах выдае перад Звонкай асабліва велічнай, шырокай і глыбакаводнай. Звонка трапяткай рыбай нырае ў ле непрыкметна і згодна.

Да Дзвінасы збягае з горкі і сама Рудня. Гляджу збоку на яе, і здаецца, нібы не хаты з тэлеантэнамі, з дрэвамі пад вокнамі імкнуць да ракі, а караблі. Мост у распадку перагароджае ім дарогу, і хаты быццам у неранучасці перад ім; бегчы далей ці не? Адзіна дамок-млынок ля запрудкі адчувае сябе ўзвонена; скрыгоча жорнамі, плітэхае вадой. Можа на тым месцы, дзе ён, і стаў, калісьці сёвай мінуўшчынай Булахаў млын? Як бы там ні было, а от жа прадкі не забыліся на ягоную справу.

— Бач ты, Максімовіч-такі адрамантаваў старую шарманку, завёў, — пецыцца дзядзька Рыгор, — зноў нешта меле калгасу.

Ад млына сігаю позіркам далей па палівай дарозе. Дзесьці там, за лясным далюгладом, Булахаўка, нелюторныя краўвіды, рай першароднай прыроды, да якога толькі-толькі дабіраюцца, леспрагасаўцы. Як добра было б пабыць там! Але сёння гэта не ўдасца! Дзвінаса тут бярэцца на захад, далёка не дайшоўшы да булахаўскіх мясцін.

Аглядваемся на Звонку, быццам развітваемся з ёй, і цярабімся кустоўем узберак новай ракі. Да Падстарыцы.

Там, ведаю я, пабачу новыя краўвіды, пачую новыя размовы ля вечаровага рыбацкага вопісця аб тутэйшых модах, мясціне, вадзім новыя уражаны, хваліваю і думкі. Як хочацца да канца спазнаць гэты край ды зноў і зноў далучыцца душой да жывых жыццёвых вытокаў.

НА СВИТАННІ сонечнага дня мне прыгадалася: цячэ старажытная рака Бярэза (як яе называюць у народзе), а над ёй — песня, старадаўняя, мудрая, як гэтая маўклівая і задумная надрэчная даліна... Спявае Наталля Халецкая. Старэйшую спявачку ахвотна слухаюць не толькі землякі: за песеннае майстэрства Наталлі Сідараўне гора-ча апладзіравалі жыхары Пухавіч, Чэрвеня, Смалявіч, Барысава, Салігорска...

Праз усё жыццё гэтай жанчыны цыкла, як пльыні рачная, звонкая песня. Спявала яна яшчэ і ў часы паднявольнага панскага жыцця, чаравала сваім голасам ў полі калгасных жней, на вясковых вечарышчах, хрэсцінах і радзінах.

Разам з Халецкай спяваюць у ансамблі яе сяброўкі: Ірына Шых, Лідзія Архіпец, Аляксандра Рамановіч, Кацярына Рамановіч і многія іншыя. Аб старым і новым жыцці вёскі Трасцяны расказваюць у песнях Марыя Копка, Вера і Вольга Жукоўскія. Праўда, і яны ўжо немаладыя. І не толькі здатныя да песень гэтыя жанчыны, але і да шчырай працы. Многія з іх працуюць у жывёлагадоўлі. А работа на ферме забірае шмат часу, патрабуе волі, самаадданасці. За старанную работу некаторыя працаўніцы былі ўдасцены Ленінскіх юбілейных медалю.

Вакальна-этнографічны ансамбль

З поштай АМА

БЕРАГЧЫ

ГОНАР

«ЛЯВОНІХІ»

«Лявоніха» — лаўрэат абласнога агляду-конкурсу харавых калектываў; іх песні гучалі на рэспубліканскім радыё, тэлебачанні. Ансамбль выступае не толькі ў межах рэспублікі — чароўнымі, народнымі мелодыямі жанчыны захапляліся глядачы маскоўскай сцэны.

Жаночы народны вакальна-этнографічны ансамбль «Лявоніха» пакуль што адзіны на Міншчыне. «Лявоніха» каля сямі год прапісана ў Трасцяны, але ў ансамблі ўдзельнічаюць жыхары Глухога Тока, Краснаполля. Іншых навакольных вёсак. Спявачкі здалёк збіраюцца на рэпетыцыі. І вось

гэта — яскравы прыклад таго, што клопату і ўвагі «Лявонісе» ўдзяляюць не так і многа. Немаладым жанчынам у зымовую і вясеннюю бездараж дабрацца на спеўкі ох, як нялёгка.

У саўгасе «Сцяг Кастрычніка», безумоўна, ганарацца ансамблем. Толькі вырашаць тыя ці іншыя праблемы дапамагаюць не асабліва ахвотна. Некаторы час ансамбль базіраваўся ў раённым доме культуры. Але многія ўдзельніцы яго жывуць і працуюць за чатыры кіламетры ад райцэнтра. Ім, вядома, незручна дабрацца ў горад, тым больш, што рэпетыцыі адбываюцца звычайна пасля работы. А работы дзень у працаўнікоў фермы заканчваецца позна. Таму і вырашылі жанчыны зноўку вярнуцца дамоў у Трасцянку. Тут яны арандуяць прыватны пакой, дзе самім прыходзіцца клапаціцца аб паліве, каб у памяшканні было цёпла і ўтульна.

Ні транспарту, ні ўласнага кутка... І толькі калі ансамбль спатрэбіцца для гастрольнай паездкі, знаходзіцца аўтобус, зрэшты, часам падаецца і звычайная бартавая машына. Напэўна ў даным выпадку жанчынам патрэбна дапамога. І яе могуць аказаць у той ці іншай ступені кіраўнікі саўгаса «Сцяг Кастрычніка», адзел культуры райвыканкома. Трэба цікавіцца і песнямі ўдзельніц ансамбля, і іх умовам, побытам.

Здольныя салісткі ансамбля не толькі спяваюць, але і танцуюць. Аднак і з касцюмамі не ўсё добра, — іх не хапае. У наш час, на жаль, старадаўніх рэчаў становіцца ўсё менш. Гардэроб жа «Лявоніхі» павінен абнаўляцца пастаянна.

Загадчык аддзела культуры райвыканкома М. Сакаў расказвае:

— Мы заказалі касцюмы ў Барысава на фабрыцы мастацкай вышывкі. Па нашай просьбе ткуць адзенне надомніцы — майстрыхі ў Івянцы.

Хораша апрацуць «Лявоніху» дапамагае, як гаворыцца, увесь раён. А хто клапаціцца пра іншыя вакальна-этнографічныя гурткі? Іх жа ў раёне пяць. І працуюць яны ў больш складаных умовах, не маюць мастацкіх кіраўнікоў. Але энтузіясты рыхтуюцца і выступаюць. Люба глядзець іх канцэрт. Тое, што артысты-самародкі падслухалі ў песенным надрачанскім краі, яны па-майстэрску перадаюць гледачам. На багатым мясцовым матэрыяле нараджаюцца прыпеўкі з танцамі, песні на словы мясцовых аўтараў.

...Жыве, папаўняе свой рэпертуар «Лявоніха». Нясучы людзям радасць і другія калектывы. Трэба, каб у раёне не забывалі пра іх.

І. СУХАРУКАУ,
загадчык метадычнага кабінета
Палаца культуры Мінскага трактарнага завода.

Юныя актывісты Кобрынскай дзіцячай бібліятэкі ахвотна дапамагаюць Аніфісе Іванаўне Прохаравай і Ірыне Яўгенаўне Наварка (справа).

НАША РАЁННАЯ ДЗІЦЯЧАЯ...

Міжнародны год кнігі накладвае на кожнага бібліятэчнага работніка дадатковыя задачы. У рэспубліцы ёсць шмат добрых бібліятэк. Адной з іх называюць наша раённая дзіцячая бібліятэка, калектыву якой атрымаў дыплом пераможцы Усеагульнага грамадскага агляду бібліятэк, прысвечанага 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна.

Тое, што тут заўсёды ёсць самая цікавая дзіцячая павінкі, а работнікі бібліятэкі могуць параіць і дапамагчы выбраць добрую кнігу, прыцягвае сюды школьнікаў Кобрына. З радасцю прыходзяць яны ў гэты будынак, у яго невялікія пакоі, запоўненыя кнігамі.

Добра арыентавацца ў бяскрайнім моры кніг — справа нялёгка. Гэтай навукай дасканалы валодае Марыя Абрамаўна Слабоднік — загадчыца бібліятэкі. Ленінградскі бібліятэчны інстытут імя Н. К. Крупскай даў ёй трыццаць гадоў. Марыя

Абрамаўна выхоўвае ў моладзі любоў да кнігі і робіць гэта надзвычай удумліва і ўмела. Ёй удалося стварыць у калектыве абстаноўку творчую і дзелавую, дзе сам па сабе ўзнікае ўзаемны давер, нараджаецца патрэба ў настольнай рабоце. Вось загадчыца абанемента бібліятэкі Валяціна Іванаўна Акімава. Яна толькі што вярнулася з дыпломам заочнога аддзялення бібліятэказнаўства і бібліяграфіі Мінскага педагогічнага інстытута імя А. М. Горкага. А яе сяброўка Аніфіса Іванаўна Прохарава, бібліятэкар, займаецца заочно на другім курсе таго ж інстытута. У куткім часе ў калектыве з пяці чалавек, трое будуць мець вышэйшую бібліятэчную адукацыю.

Ці проста гэта — стань выдатнай бібліятэкай? Кобрынская раённая бібліятэка не толькі атрымала гэта званне, але сёлета значна павясіла ўсе паказчыкі (чытальнасць, колькасць наведванняў

і г. д.), якія і ў мінулым годзе былі самымі высокімі на вобласці.

З вопытам работы бібліятэкі знаёмліся ўдзельнікі рэспубліканскага семінара сакратароў райкомаў камсамола Магілёўскай і Гомельскай абласцей, Марыя Абрамаўна выступала на рэспубліканскім семінары загадчыкаў бібліятэк, на абласных семінарах і нарадах. Добра ведаюць тут і ўкараняюць у практыку думкі выдатнага педзага і арганізатара бібліятэчнай справы нашай краіны Н. К. Крупскай: «Нельга така ад самай лепшай школы, што яна дасць дзіцяці ўсё, што яму трэба. Якія б ні былі добрыя праграмы, яны не дастатковыя. Трэба, каб дзеці папаўнялі чытаннем тых вяды, якія дае ім школа». Таму бібліятэкары ідуць у школы, каб лепш ведаць густы сваіх юных чытачоў, нават у падрыхтоўчыя групы дзіцячых садоў. З якой цікавасцю малышчы слухаюць гутаркі «Наша бібліятэка», «Кніга —

твой лепшы сябар». Гэтыя ж гутаркі праводзяць лепшыя выкладчыкі-прадметнікі. Дзеці — сувязныя, якія ёсць у кожным класе школ горада, складаюць рэкамендацыйныя спісы па класах.

Увогуле, калектывам нашай раённай дзіцячай бібліятэкі выхоўваюцца сапраўдныя сябры кнігі. Ахвотна дапамагаюць яны ў перарэгістрацыі чытачоў, у бібліятэчнай апрацоўцы паступіўшай літаратуры, у расстаноўцы кніжнага фонду для малодшага ўзросту, прапагандуяць новую літаратуру, рамантуюць кнігі. Амаль па дзевяць тысяч экзэмпляраў кніг папоўнілася бібліятэка за першы год дзевятай пяцігодкі, з апрацаваннем асвойваюцца асігнаванні і сёлета. Кніга за кнігай збіраюцца сюды не толькі з мясцовых магазінаў, але і з Мінска, Ленінграда, ідуць пашылкамі «Кніга — поштай». Кожная з іх знаходзіць свайго чытача.

Але не толькі гэта. Амаль у шэсцьдзесят бібліятэк раёна паступае адсюль метадычная і практычная дапамога. Калектыву бібліятэкі выязджае на сяло, рыхтуе да разгляду пытанні бібліятэчнай работы на пасяджэннях выканкомаў сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных, савета аддзела культуры, праводзяць практыкумы з маладымі бібліятэкарамі. Спраў шмат, і самых розных. І справіцца з імі могуць людзі, якія любяць кнігу, умеюць давесці яе да чытача.

Калектыву, дзякуючы якому Кобрынская раённая бібліятэка стала лепшай у раёне і Брэсцкай вобласці, нядаўна аказан вялікі гонар: удзельнічае ў Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР, у сталіцы нашай Радзімы — Маскве.

А. СУШЧУК,
загадчык аддзела культуры Кобрынскага райвыканкома.

ГАЛАСЫ СТАРАЖЫТНАЙ РУСІ

На Гомельшчыне працуе археаграфічная экспедыцыя Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава. Яна вядзе збор і апісанне помнікаў старажытнай пісьменнасці, жывапісу, музычнай культуры. Кіруе экспедыцыяй кандыдат гістарычных навук Ірына Васільеўна Паддзеева. Вось што расказала яна аб мэце, маршрутах, знаходках экспедыцыі:

— Савецкія людзі павяжаюць культуру ўсіх народаў. І, вядома, глыбока цікавіцца гісторыяй духоўнага развіцця народаў нашай краіны. У апошні час адна з экспедыцый Маскоўскага ўніверсітэта наведвае раёны, дзе мяжуюць Расія, Украіна, Беларусь. Тут, паводле меркаванняў вучоных, захоўваецца шмат помнікаў старажытнарускай пісьменнасці, старадрумаў.

Якая навуковая каштоўнасць гэтых помнікаў? Трэба сказаць, што ў даўнія часы толькі ў пясочных летапісах да прытчах-паўчанняў пазнавалася жыццё простага народа, яго светлаглыд. Пераважна большасць старых рукапісаў, старадрумаў, твораў жывапісу, музыкі былі рэлігійнага зместу. Аднак і ў гэтых помніках даўняй культуры можна знайсці нямала каштоўнага і пра саміх людзей далёкіх стагоддзяў, і пра іх духоўныя інтарэсы, і пра развіццё мастацтва.

Захавалася, напрыклад, не так многа рукапісных і старадрукаваных рэліквій, створаных да сярэдзіны XVII стагоддзя, калі патрыярх Нікан правёў цвяроўную рэформу, выпраўленне і перапіс царкоўнай літаратуры. Старажытныя рэлігійныя кнігі і ненадзейныя абрады забараняліся. Зразумела, не гэты было галоўнай прычынай непрымання новаўвядзенняў значнай часткаю сялян і рамеснікаў. Разам з рэформай узмацнілася і фэадальны пом-

гнёт. Вось чаму тысячы сляня-старавераў рушылі наўцёкі з родных паселішчаў цэнтральных раёнаў Рускай дзяржавы. У Веццы (Беларусь), у ле ваколках ля Старадуба і Навазыбківа (Расія), Дабранкі (Украіна) і ў іншых тутэйшых мясцінах у канцы XVII — пачатку XVIII стагоддзя з'явілася шмат беглага люду.

З пакалення ў пакаленне перадавалі, перапісвалі стараверы даўнія кнігі. У доме Пранкоў Дамітраўны Нікіценка, яе сястры Варвары ў вёсцы Тарасаўна сабралася больш за дзясцятка такіх кніг. Некаторы час сёстры бераглі іх, а потым аднеслі на гарышча, не ведаючы, якія каштоўнасці могуць загінуць. Сярод гэтых кніг археограф вылілі рэдкі экзэмпляр «Статута», выпушчанага таленавітым друкаром Анісімам Радзіўскім у 1610 годзе ў Маскве.

Члены экспедыцыі былі радысна здзіўлены, калі убачылі ў старажылаў Тарасаўні зборнікі рэлігійных песень-псалмоў. Гэтыя старажытнарускія музычныя творы запісаны некалькімі стагоддзямі назад «кружамі», а не нотнымі знакамі.

Да зборніка рэдкіх кніг і рукапісаў Ф. Шклярава ў Веццы трапіла рэліквія аж з XV стагоддзя...

Экспедыцыя выназала падзяку З. Дзямідавай, І. Баброву з Гомеля, А. Кірыленку з вёскі Мар'іна Добрушскага раёна, Н. Лапышынаву, Г. Анісіну з Веткі, І. Назміну з Тарасаўні, Ф. Салоўскаму і Т. Сінягрываву з Паліскаўні Ветнаўскага раёна і іншым людзям, якія аразумелі дзяржаўныя інтарэсы экспедыцыі, памагалі сабраць рэліквіі. На ўнікальных кнігах, рукапісах, наштоўных іконах назаўсёды будуць уніканы прызвышчы тых, хто перадаў іх дзяржаве.

П. ЕЛЬСКІ,

Гомель.

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

У актавай зале філагалічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна адбыўся вечар беларуска-польскай дружбы. Уступным словам яго адкрыў старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Р. Канавалаў. Пра даўнюю дружбу беларускай і польскай літаратур расказаў калябодат філагалічных навук А. Малыдзіс. А потым гучалі вершы — на беларускай і польскай мовах. Алег Лойка прычытай вершы прысвечаны польскім сябрам, Ніл Гілевіч — свае пераклады са Ст. Р. Дабравольскага і І. Сікірыцкага, Мікола Татур расказаў пра асаблівасці перакладчыцкай працы. Цёпла сустрэлі прысутныя даравога гасця — польскага паэта, прапагандыста беларускай літаратуры Яна Гушчу.

Вечар быў заключным мерапрыемствам дэкады польскай кнігі — пра вынікі яе расказала прадстаўніца гандлёвага аб'яднання «Арэ-Палона-Рух» Гелена Чыжэўска.

МАЛАЯ ЗАЛА ІМЯ МЛЫНАРСКАГА

«З выпадку 100-годдзя з дня нараджэння Эміля Млынарскага, выдатнага музыканта, дырыжора і арганізатара музычнага жыцця ў Польшчы, і ў пяту гадавіну адкрыцця ўзятага з руін Вялікага тэатра, якім доўгія гады кіраваў Млынарскі, Малой зале нашага тэатра прысваіваецца імя Эміля Млынарскага. Найхай з годнасцю носіць яна гэта імя і як след служыць польскаму мастацтву».

Гэтыя словы дырэктара Варшаўскага Вялікага тэатра змясціла ў праграме спектакля, наладжанага ў гонар адкрыцця ў 1970 годзе Малой залы тэатра. Справядліва, ёй прысвоена імя Млынарскага, бо ён быў бліскучым кіраўніком Варшаўскай оперы. Менавіта тады тэатр пераняў свой сапраўды залаты век.

Пры Млынарскім у рэпертуары Вялікага тэатра важнае месца займалі польскія оперы і балеты. І таму для першага канцэрта ў зале яго імя былі выбраны два творы на музыку польскіх кампазітараў маладога пакалення. Першы з іх — цудоўная і мудрая казка Антуана дэ Сент-Экзюперы «Маленькі прынец» на музыку Збігнева Баргельскага з арыгінальнымі дэкарацыямі Ксімены Занеўскай. Да другога спектакля, названага «Джульета і Рамео», музыку напісала Вернадзета Матушчак, малады таленавіты кампазітар. «У «Джульете і Рамео» слова, музыка, танец і спеў (невялікія вакалізы) складаюць адзінае цэлае».

Наступная прэм'ера на Малой сцэне складалася з двух аднаактовых твораў старажытных майстроў: Пергалеці «Лівія і Тракола» і Чымарозы «Іль Маэстра дзі Капэла». Цудоўны інтэрмецца XVIII ст. і сёння не страцілі сваіх сцэнічных вартасцей, а іх музыка, прызначаная некалі толькі для забавы публікі, не менш цудоўная, чым многія шырока вядомыя інструментальныя творы той эпохі. Аўтар польскага лібрэта да інтэрмецца «Лівія і Тракола» Я. Куліма напісала тэкст у стылі напелы дэль арте і ў тым жа стылі рэжысёр Л. Камарыніцкі паставіў спектакль. У «Іль Маэстра дзі Капэла» скарот выканаўцаў выдзяляецца Вернадзета Матушчак: гэты цудоўны спявак (бас) надзелены выдатным драматычным талентам, а «Іль Маэстра дзі Капэла» дае яму выключны магчымасці, роля, прудка, невялікая, эвоніца да дэманстрацыі яго вакальнага майстэрства і дырыжаравання аркестрам; аднак Матушчак здолее ў напоўніцы гумарам, што выклікае выбух смеху ў глядзельнай зале.

Апошняя прэм'ерай быў вечар балета, дакладней польскага балета ў пастаноўцы маладога харограффа. У праграму вечара ўвашлі «Венецыйскія гульні» Вітольда Лютаслаўскага пад новай назвай «13», «Паліморфія» Кшыштофа Пендарацкага, «Нідзе-птушка», Збігнева Турскага і «Метафразы» Евы Максімона.

АСЕНАВА КРЭПАСЦЬ

Вызваленне балгараў з-пад улады Візантыі і ўтварэнне Другой балгарскай дзяржавы (1185—1396) дабравольна адбываецца на развіцці культуры, якая стрымлівалася падчас іншаземнага ярма. У XIII—XIV стагоддзях будуюцца крэпасці, палацы, манастыры, пішучца кнігі. Ствараюцца літаратурныя школы і школы жывапісу. Менавіта к гэтаму перыяду адносіцца і так званая Асенава крэпасць, пабудаваная ў 1231 годзе па загаду балгарскага цара Івана Асеня Другога на крутых схілах Радопаў. Цяпер ад крэпасці захаваўся толькі вежа і адна царква. У сярэднявечча крэпасць мела важнае стратэгічнае значэнне. Яна абараняла праход на шляху з французскай нізіны да Мармуровага мора. Цяпер тут — любімае месца адпачынку турыстаў.

Агенства Сафія — прэс.

ЗАУТРА адкрываецца новы канцэртны сезон. Калектыў філармоніі пачынае яго акрылены радаснай творчай перамогай — нам прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг, першая грашовая прэмія і Ганаровая грамата Міністэрства культуры СССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры за поспехі ў другім квартале бягучага года. Сваім канцэртнам мы абслужылі 734,4 тысячы слухачоў, а гэта на 100 тысяч больш, чым прадугледжана планам. Зразумела, усім мастацкім калектывам філармоніі давялося працаваць напружана. Але наперадзе яшчэ больш ганаровыя і адказныя задачы — артысты ўсе свае намаганні засяродзілі на праграмах, якія ўвойдуць у святочныя афішы і прысвечваюцца знамянальнай даце 50-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік...

Блізкія і далёкія маршруты вядуць беларускіх спевакоў, танцораў, інструменталістаў, асобных выканаўцаў і вялікія ансамблі па ўсёй краіне. І ўсюды, дзе адбываюцца святыя мастацтва братніх народаў, выразаюцца і натхнёна гучыць беларуская музыка. Канцэрты Дзяржаўнага беларускага народнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР І. Жыноўіча з вялікім поспехам прайшлі на Далёкім Усходзе, Сахаліне, у Магаданскай вобласці. Мінскі камерны аркестр (дырыжор Ю. Цырук) знаёміў са сваімі праграмамі слухачоў Ашхабада, Фрунзе, Душанбэ, Алма-Аты, Караганды. Ансамбль «Песняры» і заслужаны артыст БССР В. Вульчыч удзельнічалі ў «Маскоўскім музычным леце»...

15 кастрычніка пачынаецца Свята мастацтва ў Беларусі. На працягу двух месяцаў на канцэртных эстрадах рэспублікі выступяць Дзяржаўны акадэмічны хор СССР пад кіраўніцтвам славутага А. Свешнікава, Дзяржаўны аркестр народных інструментаў імя Курмангазы з Казахстана, Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ўкраінскі народны хор імя Г. Вярочкі, Варонежскі рускі народны хор, ансамблі песні і танца з Літвы, Азербайджана, Кара-Калпакі, ансамблі танца з Арменіі, Малдавіі, Украіны, камерны аркестр Грузіі, квінтэт духавых інструментаў Эстоніі, струнны кватэрт імя А. Барадзіна і многія іншыя мастацкія калектывы. З вялікай колькасці салістаў назаву такіх, як Э. Гігельс, Я. Зак, А. Слабадзянік,

Т. Мілашкіна, А. Огніўцаў, З. Далуханова, Л. Чконія, М. Шахбердыева, Т. Сіняўская, Э. Канева, Л. Ісакадзе і яшчэ многія сусветна вядомыя артысты. Разам з гэтымі з усіх рэспублік будуць дэманстраваць дасягненні нашага шматнацыянальнага мастацтва і лепшыя беларускія выканаўцы.

Нас асабліва радуе, што юбілейны канцэртны сезон філармонія адкрывае першым выкананнем у Мінску Пятнаццатай сімфоніі буйноўшага сучаснага кампазі-

скасцы з некаторымі операмі беларускіх кампазітараў, якія па розных прычынах яшчэ не выконваліся або не захаваўся ў рэпертуары опернага тэатра.

Мабыць, меламаў зацікавіць і першае выкананне ў Мінску оперы «Чалавечы голас» французскага кампазітара Ф. Пуленка.

Арыгінальным будзе канцэрт, у якім Святлана Данилюк у суправаджэнні сімфанічнага аркестра выканае праграму, складзеную выключна з беларускіх народных песень.

сервагоры і музычных вучылішчаў.

Прадстаць юбілейны агляд канцэртных праграм салістаў і мастацкіх калектываў рэспублікі. Пераможцы агляда будуць адзначаны спецыяльнымі ўзнагародамі.

Філармонія мае намер у сезоне 1972-73 гадоў стварыць новыя мастацкія ансамблі — жаночы вакальна-інструментальны калектыў «Верасы» і харэаграфічную групу, якая павядзе творчы

НЕАБСЯЖНЫЯ МУЗЫЧНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

РАСКАЗВАЕ ДЫРЭКТАР БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАВНАЙ ОРДЭНА ПРАЦОУНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ФІЛАРМОНІІ Г. ЗАГАРОДНІ.

Ёсць два білеты на Пятнаццатую Шастаковіча...
Фота М. МІНКОВІЧА.

тара Дзмітрыя Шастаковіча.

Наогул сімфанічны сезон вельмі багаты на рэпертуарныя навінкі. Слухачы пазнаёмяцца з творамі І. Стравінскага, А. Шэнберга, Ф. Пуленка, П. Хіндэміта, якія яшчэ не гучалі на нашай канцэртнай эстрадзе. Адбудуцца прэм'еры новых твораў беларускіх кампазітараў.

Філармонія сёлета выпусціла дзевятнаццаць аб'яўленаў, праграмы якіх ахопліваюць багацце класічнай і сучаснай музыкі. Яны выпушчаны для завода імя У. І. Леніна, над якім шэфствуе наш калектыў, для настаўнікаў горада, для студэнтаў універсітэта, педінстытута, для школьнікаў і іншых катэгорыяў слухачоў. Спецыяльныя аб'яўленыя прадугледжваюць і літаратурныя канцэрты.

Сярод нашых замежных гасцей, якія выступаць у аб'яўленых праграмах, — Нацыянальны класічны аркестр Канады, Лейпцыгскі сімфанічны аркестр «Гевандхауз», дырыжоры К. Акіяма (Японія), К. Цэкі (Італія), Жан-П'ер Жакіе (Францыя). «Нямецкі рэвіём» І. Брамса будзе выкананы аркестрам пад кіраўніцтвам Д. Ойстраха.

У канцэртным варыянце мы пазнаёмім грамад-

Значнай творчай падзей сёлета канцэртнага сезона будзе Усесаюзна конкурс піяністаў (27 лістапада — 11 снежня), які ў Мінску збярэ лепшых маладых выканаўцаў з усёй краіны.

Па традыцыі ў красавіку 1973 года будзе праведзены Тыдзень сімфанічных прэм'ер музыкі народнаў братаў рэспублік СССР.

Філармонія рыхтуецца да ўдзелу ў Днях беларускай культуры ў Швецыі. У гэтым мастацкім свяце прымуць удзел баяністы А. Папоў і З. Буслаўская, цымбалісты В. Бурковіч і А. Ляончык, гітарыст А. Алоўнікаў, спевакі В. Шутава, А. Руткоўскі, М. Зданевіч і шэсць танцавальных дуэтаў. Беларускія артысты пабываюць з канцэртамі таксама ў ЧССР, ГДР і Францыі.

Не забываем мы і дзіцячую аўдыторыю. Акрамя аб'яўленаў для школьнікаў, аб якіх я гаварыў вышэй, у сёлетнім сезоне наладжваецца (і, спадзяемся, што гэта стане традыцыяй) Тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва. Выканаўцамі праграм, адрасаваных самым маладым слухачам, будуць і прафесіянальныя артысты, і навучэнцы кан-

пошук у галіне канцэртнага танца і эстраднага вырашэння фальклорнага багацця.

Мабыць, чытачам «Літаратуры і мастацтва» будзе цікава даведацца пра некаторыя арганізацыйныя мерапрыемствы філармоніі. У кожнай вобласці, акрамя Гомельскай, дзе ёсць самастойная філармонія, адкрываюцца гастроляна-канцэртныя аддзяленні. Іх дзейнасцю будуць кіраваць дырэктары — распараджальнікі, галоўныя адміністратары, рэдактары і фінансавыя работнікі. Робіцца гэта для таго, каб лепш вылучыць запатрабаванні публікі на месцах, больш аператыўна і цікава прапагандаваць дасягненні савецкага мастацтва. Палепшыцца і планаванне канцэртаў.

...Заўтра рэспубліканская філармонія сустрэне першых слухачоў першага канцэрта сезона 1972-73 гадоў. Калектыў з добрым творчым уздымам пачынае яго, імкнучыся зрабіць варты ўклад у справу ідэа-эстэтычнага выхавання нашых сучаснікаў. Рашэнні XXIV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза вызначылі магістральны напрамак дзейнасці работнікаў культуры і мастацтва. Імі кіруюцца і наш філарманічны калектыў.

АНДЖЭЙ ФРЫЧ МАДЖЭУСКІ І ЯГО КНІГІ

ДА 400-ГОДДЗЯ З ДНЯ СМЕРЦІ

Анджэй Фрыч Маджэўскі — выдатны мысліцель і публіцыст польскага Адраджэння. Ён смела ўскрываў явы феадальнага ладу, крытыкаваў сучаснае яму шляхецкае грамадства, каталіцкую царкву, ламаў рамкі старых уяўленняў і догм, высоўваў глыбока гуманныя і патрыятычныя ідэі, якія з'явіліся дасягненнем польскай грамадскай думкі не толькі ў XVI стагоддзі, але і наступных стагоддзях. У галіне публіцыстыкі Маджэўскі заняў такое ж выдатнае месца, як Ян Каханоўскі ў польскай літаратуры і Мікалай Капернік у галіне астраноміі.

Ніхто з пісьменнікаў польскага Адраджэння не выказаў адначасова столькі рэфарматарскіх палажэнняў, як Маджэўскі, ніхто так не абараняў прыгонных, ніхто не працягнуў столькі рысаў гуманіста і патрыяты. Таму не дзіўна, што папа Павел IV адносіў Маджэўскага да ліку забароненых пісьменнікаў, а яго праца «Аб выпраўленні дзяржавы» была ўнесена ў індэкс забароненых кніг. Паследаваліся сябры і апекуны публіцыста.

Прагрэсіўныя ідэі Маджэўскага былі ўспрыняты і знайшлі далейшае развіццё ў творах яго паслядоўнікаў. Польскія сацыялаг-гуманіст аказаў вялікі ўплыў на фарміраванне гуманістычнай і рэфарматарскай думкі Беларусі і Літвы. Яго праца «Аб выпраўленні дзяржавы» была ўпершыню перакладзена на польскую мову ў Беларусі ў 1577 г. перакладчыкам-гуманістам Кіпрыянам-Базілікам. Па ініцыятыве Сымона Буднага гэта праца была надрукавана ў друкарні Яна Кішкі ў Лоску. Прадмову да гэтага выдання працы польскага мысліцеля напісаў С. Будны.

У прадмове Сымон Будны гаворыць пра недаацэнку Маджэўскага і яго выдатнай працы сучаснікамі. Ён піша: «Амаль усе іншыя народы нашага Фрыча і кнігі яго ведаюць, вельмі паважаюць і ў далёкіх краінах рэкамендуецца яго работы, яго кнігі і на свае мовы перакладаюць і на іх вялікі попыт; мы ж такога выдатнага чалавека, які сярод нас жыў аж да смерці, наўрад ці ведаем па імені і працы яго недаацэньвалі... А паколь-

кі такія вялікія вучоныя людзі расхвальваюць нашага Фрыча і яго кнігі, то сапраўды мы можам здзіўляцца, што мы, паллякі і ўсе сарматы, да гэтага часу мала пра яго ведалі і яго выдатныя кнігі недаацэньвалі».

Беларусі гуманіст знаходзіўся пад моцным ідэйным уплывам польскага публіцыста. Неаднаразова паўтарэнне выразу «наш Фрыч» гаворыць аб тым, што погляды польскага мысліцеля былі блізкія Сымону Буднаму. Падобна да Маджэўскага, Будны патрабаваў «справядлівых» адносін да сялян, змячэння феадальнай эксплуатацыі. Як і польскі публіцыст, Будны прызнаваў толькі такія войны, якія звязаны з абаронай айчыны ад ворагаў і асуджаў, як ганебныя, войны, якія вядуцца ў мэтах захопу чужой тэрыторыі і заняволення іншых народаў. Аналагічныя думкі Сымон Будны і Фрыч Маджэўскі выказвалі і па іншых пытаннях.

Маджэўскі ўвайшоў у гісторыю Польшчы, як адзін з выдатных і палымных публіцыстаў эпохі Адраджэння. Яго працы з'яўляюцца гордасцю Польшчы, каштоўным укладам польскага народа ў скарбніцу сусветнай культуры.

А. АЛЯКСЕЙЧЫК

АЛО! ВЫ ПАМЫЛІЛІСЯ НУМАРАМ...

Ало, гэта атэльё галаўных убораў?
— Не, гэта кватэра.
Званок.
— Ало, гэта атэльё?
— Не, вы зноў памыліліся.
Званок.
— Ало, гэта атэльё?
— Слухайце, я гляджу, што гэта надоўга. Чаго вы хочаце ад атэльё?
— Я? Я хачу даведацца, ці можна загазаць капялюш, зялёны вялюравы капялюш.
— Ну дык вось, у мяне ёсць капялюш, жонка купіла. Але не падыходзіць, малы. Магу прадаць вам.
— Сапраўды? Вось добра. Тады я зараз жа ў вас буду, дзе вы жывяцеце?
— Праз мінуту званок.
— Выбачайце, гэта я, Якая ў вашага капялюша стужка?
— Шэрая.
— Шэрая? Мне патрэбна чорная.
— У мяне шэрая.
— Ну, добра, зараз прыеду.
Праз мінуту званок.
— Скажыце, а берагі ў яго ўверх ці ўніз загнуты?
— Берагі загнуты ўверх.
Праз мінуту званок.
— Гэта вы? Я хачу даведацца, ці цэлы ён у вас, капялюш? Моць яго яшчэ не пабіла?
— Ён зусім новы.
Праз мінуту званок.
— Скажыце, а чаго вы яго прадацеце? Відаць ён не вельмі, ваш капялюш?
— Ён малы мне, разумеецца!
— Выбачайце, але чаго вы нервуецеся?
Праз мінуту званок.
— Гэта вы?
— Не, каб вас чэрці дралі, гэта атэльё галаўных убораў.
— Атэльё? Прабачце, я памыліўся нумарам.

Я. ГЕРЦОВІЧ

ЛІСТ З ЛАГОЙШЧЫНЫ

Многа, многа развялося
У лясках мурашнікаў...
Калі ласка, дужа просім,
Каб прыехаў Пташнікаў.
Ён заўважыць без ларнета
Муравейку кожную
І пакажа ўсюя свету
Іх жыццё трымаючае.
Пройдзе борам, пройдзе гаем,
Паблукне ў ельніках
І душэўна павітае
Іхняе насельніцтва.
А затым лясы, паляны,
Птахі і мурашнікі
Перасяляцца ў раманы,
Што напіша Пташнікаў.
«Лішне гэта ці не лішне!» —
Крытыкі спрачаюцца,
Хоць паўсюдна тыя кніжкі
Дай Бог як чытаюцца.

ДАДАТАК

ДА ПАПУЛЯРНАЙ ПЕСНІ

Ой, хацела мяне маці
Ды за крытыка аддаці,
Я заплакала ад скруці —
Лепш застацца векаўхай:
— Будзе грызці, пілаваці,
Пашкадуў ты мяне, маці.

РАНЕЙ паэтаў было мала. Не, тое, што цяпер. З кожным днём надрукавацца становіцца ўсё цяжэй. Дзе выйсце? Калі ласка, некалькі парад.

Вы, вядома, збіраецеся стварыць што-небудзь гэніяльнае. То... не псуіце марна часу на ўзніслыя паучыці, а глядзіце лепей у календар. Адшукайце святы, якія вам найбольш да спадабы, і за працу.

Недзе за месяц да ўрачыстага дня, а лепш за два (каб быць першым), дасылайце свой паэтычны твор у рэдакцыю. Можна не сумнявацца — яго надрукуюць. У газетах багата падобных вершаў: «Б'юць куранты», «Перад Новым годам», «На стаўнік», «Будаўнік», «Чыгуначнік», «Салдат» і г. д.

Для выбару тэмы можна выкарыстаць пароду Я. Крупенькі з верша «Дні» («Чырвоная змена» № 134, 1971 г.):

На выбар з іх любі
бры —
Адзначаны ў календары
Яны і іменем, і датай...

Калі ў вас няма жаданых рыфмаваць радкі, зрабіце сабе невялічкі слоў-

нічак, дзе запішыце 20—30 святочных рыфмаў. Гэтага вам хопіць на некалькі гадоў плённай творчасці. Дзе ўзяць рыфмы? Зноў зазірніце ў газеты. Тут можна сустрэць узоры выдатнай паэтычнасці: планеты — сусве-

бернатараў).

Не бойцеся паўтарыцца. Гэта не перашкода для друкавання надзеянага верша.

Васіль Дзеравішка літаральна ў васьмі радках двух вершаў выкарыстоўвае адну і тую ж рыфму

У НАГУ З ЖЫЦЦЁМ

ПАРАДЫ АУДЗЕЯ САМАСЕЯ ПАЧАТКОУЦАМ

ты, зямлі — караблі, паход — народ (А. Астрэйка), новы год — карагод (М. Хамяноў), зямля — Крамля, вежы — межы, год — народ, нягасны — галасны (Я. Крупенька). Гэтага дастаткова, каб сплесці даволі аб'ёмны ўрачысты верш.

Калі ж для твора патрэбна некалякая колькасць інтымнай лірыкі, можна выкарыстаць наступныя рыфмы: каса — раса (С. Законнікаў), любоў — салаўёў, я — салаўя (Я. Крупенька), слоў — салаўёў, вочы — ўночы (А. Мікула), вачы — начы (М. Чарняўскі), збочыць — уночы (В. Шыхацкоў), люблю — зямлю, люблю — прытулю (М. Гу-

«людзей — дзень» («Чырвоная змена», № 108, 1971 г.). У гэтым ёсць нават нейкая пахвальная стабільнасць аўтарскага стылю.

Аднак сучасная паэзія патрабуе ад літаратараў-пачаткоўцаў не толькі новых рыфмаў, а і своеасаблівай пазнавальнасці. У сваіх вершах вы павінны гаварыць чытачу нешта новае, да вас не адкрытае. Напрыклад: зялёная трава, белы снег, белы свет, сасновы бор, родная вёска і г. д.

Назваць аўтараў я не адважваюся, бо з'явіцца шмат прэтэндэнтаў на першавынаходства гэтых эпітэтаў. Выключэнне можна зрабіць толькі для

В. Лыскаўца, які па-новаму зірнуў на трактары, назваўшы іх «коні стальныя» («Чырвоная змена», № 39, 1972 г.).

Калі ж ваша неабсяжнае паэтычнае нутро прагне размаху, звяртайцеся да глыбокіх філасофскіх паняццяў, як гэта выдатна робіць Я. Крупенька, раскрываючы чытачам сэнс слова «цішыня»:

«...люблю цішыню...
калі змаўнае вецер,
калі на буслоўцы
заціхне нлэн...

І на балоце
не нвакаюць жабы,
і толькі намар
дзыньнае на адной
ноце»...

(«Чырвоная змена», № 23, 1972 г.)

Калі ж усе гэтыя пароды не дапамогуць вам надрукаваць свае вершы, скарытайце апошні, але самы надзейны сродак: дакументальнасць. Не пішыце, напрыклад, «вёска мая», а «вёска Сінягова Мінскай вобласці», не «ты так моцна сціскаеш плечы», а «Адаська Анейчыкаў прыпыну да мяне».

Як апошні ратунак, пакіньце для сябе рубрыку «Мама, пачытай».

Выкарыстаўшы ўсе гэтыя пароды, вы зможаце стаць вядомымі ў паэтычным свеце.

Ежы ВІТЛІН

ЯК БЛІСНУЦЬ ЭРУДЫЦЫЯЙ У ТЭАТРАЛЬНАЙ РЭЦЭНЗІ

Некалі мне гаварыў Брэхт:

— Ведаеш, калі б я ставіў гэтую п'есу, то ставіў бы яе зусім інакш.

Цяжка не прызнаць рацыі Брэхта, хаця і наўрад ці можна з ім згадзіцца. Памятаю, што стары Вахтангаў у такіх абставінах не гаварыў нічога. Але Вахтангаў — гэта ўжо іншая эпоха, пра якую Пітэр Брук увогуле не выказваўся, хоць я яго некалькі разоў і распытаў. Ці слушна ён прамаўчаў? Цяжка сёння адказаць на гэтае пытанне, не прыняўшы пад увагу, кім і ў якіх акалічнасцях яно было зададзена. Гісторыя тэатра ведае такія пытанні (нагадаю хоць бы вядомую сцэну з пытаннямі, пастаўленымі Арыстафану, ці не меней вядомую сцэну з адказамі Пітэра). Узнікае аднак пытанне, ці ўвогуле варта задаваць такія пытанні? Я неяк прымаў удзел у такім вечары без пытанняў і адказаў. Дакладна ўжо не памятаю, ці было гэта ў Вілара, ці ў Казана, бо і з адным, і з другім я сустракаўся часта, з розных выпадкаў... Яшчэ і сёння я пад уражаннем таго цудоўнага вечара, пра які, зрэшты, цёплым словам — успамінае ў сваіх неапублікаваных мемуарах Бернард Шоў, хоць на тым вечары ён ніколі не быў. Але вядома, Шоў — ста-

ры жартунык. Добра памятаю, што іменна гэта адрознівала яго ад О'Ніла, які таксама кпіў і гаварыў з'едліва, але, як ужо некалі напісаў Арто, «насмешка насмешцы не раўня», а ад сябе дадам, што гэта стасуецца і да кпінаў. Зрэшты, як усім вядома, англасаксонскае паучцё гумару выглядае крышку інакш з перспектывы Лондана, чым з перспектывы Нью-Йорка, хоць паміж гэтымі сталіцамі існуе непасрэдная авіясувязь, паслугамі якой я неаднойчы карыстаўся. Ці дарэмна? Я сам задаваў сабе гэтае пытанне, шукаючы адказ на яго на падмостках Улан-Батара і яшчэ некалькіх сталіц. Але кожны чалавек тэатра — а іменна такім, нягледзячы на ўсё, я сябе лічу — добра ведае, што ў святле рампы, калі на нас пачынае зманваць тая сіла, часткай якой мы з'яўляемся не з сённяшняга дня, часта — цяжка нават спрабаваць адказаць на такое пытанне. Зусім гэтак жа было і са мной у той вечар, калі на сцэне...

...У гэтым месцы мы ўпісваем тытулы тэатра, прозвішча аўтара і назву п'есы — для таго, каб рэцэнзенты, якія будуць цытаваць нас, маглі дакладна спаслацца на крыніцу.

Пераклад з польскай.

ГЭТЫ МАЛА ЛАГЧНЫ СЛОЎНІК

Па прапанове нашых чытачоў — настольні ж паднятых у мудрагелістых правілах мовазнаўства, наколькі дасціпных — крышку ўдакладняем назву нашага слоўніка. Цяпер яна будзе больш адпавядаць сутнасці. Ці не праўда?

Акрэсліць — пасадыць гэсця ў крэсла.

Бакенчык — чалавек з абшчыканымі бакенбардамі.

Баракамера — шлях п'яніцы (з бара ў камеру).

Бязвінны (гандл.) — гаспадаром на сучасным этапе.

Грэбень — грэблёны чалавек.

Дамастрой (архітэкт.) — вуліца.

Дзяжа (пед.) — прыхільніца выхавання дзяцяй.

Завершаны (журн.) — рэдактар, закіданы вершамі.

Кашалёк (мед.) — лёгкі кашаль.

Крывашип (жарг.) — злосны крытыкан.

Курэц (зоал.) — малады пейнік.

Ласун — майстар закідаец ласо.

Лекала (мед.) — урач.

Матацыкл (жарг.) — набор слоў у амагара лаянкі.

Парасон (быт.) — ложка на дваіх.

Пашыбаваць (размоўн.) — выбіць шмбю.

Пераплёт — разносчык плётка.

Рызман (рэліг.) — поп.

Стыляга — стылізаваная баба Яга.

Удакладніць (канц.) — замарыць дакладам.

Чатырохжуктнік — даласед.

Шкаляр (тэхн.) — наглядчык за прыборамі.

Н. ГАРАГЛЯД, С. ДУБОВІК, П. САКОВІЧ, М. САКОЛЬЧЫК.

Міхась СКРЫПКА

МНЕ ДАЎНІНА, ЯК ЦАЛІНА

Уладзіміру ҚАРАТКЕВІЧУ

Адных герояў да нябёс
Узносяць, нібы родных,
А мой расхрыстаны Хрыстос
Спусціўся глуха ў Гродна.

За ім, нібыта на пароль,
З мінуўшчыны выходзяць
Бунтар Кастусь і Стах
кароль
І ў крытыцы мне шкодзяць.

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, укладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 32-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктурны і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНИКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ (адказны сакратар), Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.